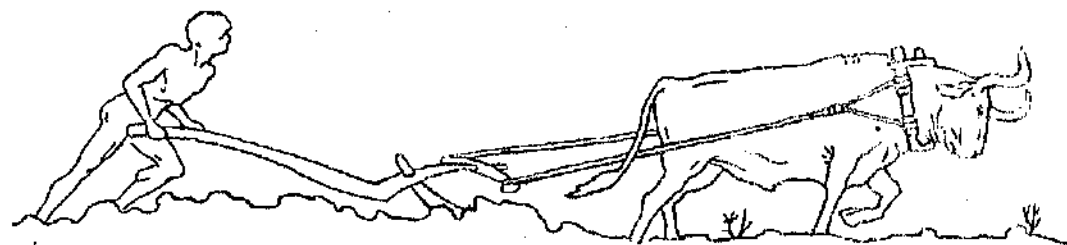

ΑΡΧΙΣΗ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΟΙΣΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΟΥ

ΚΡΕΤΟΝ Ν. ΓΥΖΗ
Φωτογρ. Ντούνια

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 15-11
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1911

Η ΦΑΤΝΗ

Ξένη τὴν ἔλεγαν κ' ἦταν, ἀλήθεια, μιὰ ὁμιοσφια παραξένη, ἔξωτικὴ καὶ σὰν ὑπερκόσμου. Τὸ σύνολό της, τὸ μεστὸ καὶ καλοκαμωμένο της σῶμα, ἀκτινοβολοῦσε μὲ ἄλλοιώτικη ψυχὴ. Τὰ μαῦρα της μάτια, βυθισμένα πάντα σὲ ὄνειρο, σιφανώνονταν ἀπὸ κάτω μὲ δυὸ ζωηρὸς μισανιές, ἰδιαίτερο γνώρισμα καὶ θέλγητρο ξεχωριστὸ τῆς γλυκειᾶς, ἡρεμῆς, χλωμῆς της μορφῆς. Ἔιχε περᾶση τὰ πρῶτα νεῖα κ' ἦταν σὰν τὸν ὄρμιον καρπὸ τοῦ τώρα — μὲλις — ἀρχίζει νὰ σέπεται. Γι' αὐτὸ οἱ ἡλικιωμένοι ποὺ κυνηγοῦν τὶς ἀγοριδὲς, δὲν τὴν ἐνόταζαν παρὰ μὲ κάποιον οἰκτο. Μὰ ἓνα παιδί, ἓνας νέος ἀπάγω στὴ βράσι του, ποὺ δὲν ἔιχε κλείση ἀκόμα τὰ εἰκοσιτρία, τὴν ἀγαποῦσε τρελλά. Ἦταν ἀπὸ οἰκογένεια ὁ Ἀλέκος, πλούσιος, ἀνεργὸς καὶ ποιητῆς. Ἔιχε δλα τὰ προτερήματα γιὰ ν' ἀγαπηθῆ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν ἴδια τρέλλα κ' ἦταν βέβαιος πῶς τὰ μαῦρα μάτια τῆς Ξένης, δταν τὸν κύτταζαν μὲ τόση γλύκα καὶ καλωσύνη, τοῦ μιλοῦσαν γι' ἀγάπη. Φίλος στενὸς τοῦ σπιτιοῦ, μποροῦσε νὰ τὴν βλέπῃ ὅποτε ἤθελε. Πήγαινε κεῖ σχεδὸν καθεμέρα. Μὲ ὄλους τοὺς τρόπους τῆς φανέρονε τὸ αἰσθημὰ του, ἐκτὸς μόνο μὲ λόγια. Κ' ἦταν μαζί της τόσο ἡσυχὸς κ' εὐτυχισμένος, ὅσο μπορεῖ νᾶνε κείνος ποὺ ξέρει, πῶς φθάνει νὰ μιλήσῃ μιὰ φορὰ γιὰ νὰ ἐκπληρωθῆ ὁ πῶς θερμὸς του πόθο.

Στὴν καμαροῦλα τῆς Ξένης, ἀπάνω σὲ μιὰ ἐταῆρα, ἀνάμεσα σὲ διάφορα κομφοτεχνήματα ποὺ ἔβάζαν, ἦταν καὶ μιὰ Φάτνη χάρτινη, μεγάλη καὶ κλοῦσια, μὰ πρόστυχη, ἀπ' αὐτὲς ποὺ χαρίζουν στὰ παιδιὰ τὰ Χριστούγεννα οἱ Φράγκοι. Ἡ Ξένη τὴν εἶχεν ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἦταν μαθήτρια στὶς Καλόγερρες, καὶ φαίνεται πῶς τὴν ἀγαποῦσε τόσο πολὺ, ὥστε μιὰ ἡμέρα ποὺ

ἔπασσε τὸν Ἀλέκο νὰ τὴν κυττάξῃ μὲ χαριάγελο, τὸν ἐμάλωσε.

— Δὲ θέλω νὰ γελᾷς μὲ τὰ πινάγματα μου, τοῦ εἶπε. Μπορεῖ νὰ μὴν ἀξίξῃ τίποτα ἡ παιδιακία μου Φάτνη, μὰ πάντα, σὺλλογίσου, τὴν Παναγιᾶ παριστάνει καὶ τὸ Χριστό. . . Ἔινε γιὰ μένα μιὰ γλυκειὰ καὶ ἱερὴ ἐνθύμησι. Γι' αὐτὸ βλέπεις νὰ τὴν ἔχω ἀνοικτὴ ὡς ἓνα μέρος τοῦ τοῦ ξέρω πῶς δὲν ταιριάζει. . . Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνησι ποὺ αἰσθάνθηκα τὴ στιγμὴ ποὺ τὴν ἀνοίξε μπροστὰ στὰ θαμβωμένα παιδικὰ μου μάτια ἡ Σὺνπεριόρα μας γιὰ νὰ μοῦ τὴ χαρίσῃ ἐπειδὴ ἤμουν «καλὸ παιδί». . . Ἡ Παναγιᾶ αὐτὴ μὲ τὸ Χριστούλι, μὲ τὰγγελάκια, μὲ τὰ βιοδιάκια, — γιὰ ἰδέσ ἐκεῖνο στὴν ἀκρὴ πῶς κυττάζει! — χωρὶς νὰ εἶναι ζωγραφιὰ τοῦ Ραφαήλ, μοῦ φαίνονταν κατὶ ὑπερέλειο. Τὴν ἀγάπησα ὅπως ἴσως δὲν τὴν ἀγαποῦσα πρὶν, κὶ ἂν εἶμαι θρησκὸν ἀπὸ τότες, τὸ χρωστῶ ὡς αὐτὴ τὴ Φάτνη μὲ τὰ κτυπητὰ χρώματα καὶ τὰ πρόστυχα χρυσάφια.

Ὁ Ἀλέκος ἦταν ἔτοιμος νὰ τὴν ρωτήσῃ ἂν κέρδιζε τίποτα μὲ τὸ νὰ εἶνε θρησκὸν «ἀπὸ τότες», μὰ ἡ Ξένη τὸν ἐπρόλαβε μὲ τὴν παράξενη ἐρώτησι:

— Ἐὸν . . . ἀγαπᾷς τὸ Χριστό;

Ἐκεῖνος ἐνόμισε πῶς ἀστενεύεται, πῶς ἤθελε νὰ τὸν πειράξῃ καὶ τῆς ἀποκρίθηκε μὲ τὸ γέλιο του. Ἡ Ξένη ὅμως κούνησε τότε τὸ κεφάλι καὶ μελαγχόλησε φροβερὰ.

— Τὸ ξέρω, εἶπε σὲ λίγο μὲ τὴ βαθειὰ της φωνῆ, κυττάζοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο κατὰ τὸν οὐρανὸ. Τὸ ξέρω πῶς ἐσεῖς οἱ νέοι δὲν πιστεύετε σὲ τίποτα καὶ τὰ κοροϊδεύετε ὅλα. Μὰ γι' αὐτὸ κὶ ὁ κόσμος πηγαίνει τόσο ἀσχημα: Ἄχ, πῶς ἤθελα νᾶχα τὴ δύναμη νᾶνοῦξοι τὰ μᾶ-

τιμὰ καὶ νὰ φρωτίσω τίς ψυχές τῶν ἀπίστων! . . .
— Ἄν μπορούσαν νὰ σ' ἐβλεπαν ἔτσι, νὰ ἀντιτάξωσιν μετὰ ἐκστατικῆς σοῦ μίαιμι τὸν οὐρανὸν, σὲ μιὰ τέτοιον ὄριον ποὺ ἡ κορφίτσα τῆς δύσεως ροδουρωτίζει τὸ γαλήνιο πρόσωπό σου . . . ὦ, Ξένη . . .

Χαμογέλιωσεν εὐχαριστημένη καὶ τὸν ἐκύτταξε.

— Ἀλήθεια, τοῦ εἶπε, θὰ μπορούσα νὰ τοὺς ἔκανα νάγνωθῶσιν τὸ Χριστό;

— Ναί, εἶπεν ὁ νέος, γιατί θάγαταῦσαν ἔσένα.

Κατέβασε τὰ χαριτωμένα μοιόκλιδα καὶ μὲ μικρὸ στενεγμὸ:

— Ἐμένα, φιλῆσαις τώρα πιά; . . .

— Τί θὰ πῆ «τώρα πιά»; εἶπε ὁ Ἀλέκος δὲν πιστεύω νὰ γίνης καλόγραμμα γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ; . . .

— Γιατί ὄχι; ἀποκρίθηκε ἡ Ξένη. Διάβασε ποτὲ ἓνα ποιῆμα τοῦ Δροσίνου ποὺ τὸ λέει «Καλόγραμμα τῆς ἀγάπης»;

— Ναί, καὶ τὸ θυμῶμαι καλά: «Δὲν εἶνε Δρῆκος μηδ' Ἀγάπης, εἶνε ἡ Καλόγραμμα τῆς ἀγάπης. . .»

— Ναί, ναί, αὐτό! φρόνιζε μὲ μιὰν ἀλλόκοτη οὐρανίωσιν ἡ Ξένη. Πῶς μάρτυσε! Ἦθελα νὰ γινόμην Καλόγραμμα τῆς ἀγάπης.

— Μὰ ποῦ εἶναι θὰ σάφισα ἐγὼ; ξεθαρρεύτηκε νὰ πῆ σὲ ἀστείο τόπον ὁ Ἀλέκος.

— Μαὶ! καὶ τί ἔξουσία ἔχεις ἀπάνω μου σὺ; ρώτησε σοβαρὰ ἡ Ξένη.

— Σ' ἀγαπῶ.

Ἡ Ξένη ἔκαμε πῶς θὰ σάξῃ τὴ Φάτνη κ' ἐγύρισε κατὰ τὴν ἐταῖρα γιὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ πρόσωπό της.

— Νομίζεις πῶς μάγαζα, τοῦ εἶπε ἕστερ' ἀπὸ μιὰ μικρὴ, στενωχῶρη οἰκίῃ μὰ δὲν εἶνε τὸ ἴδιον. Κι' ὅλοι τὸ νόμισαν αὐτό . . . μὰ βρέθηκαν ἔπειτα γελασμένοι.

— Ποιῶ; ρώτησε σὰν ἡλίθιος ὁ Ἀλέκος.

— Κάποιου . . . ποὺ δὲν ἀγαποῦσαν τὸ Χριστὸ σὰν καὶ σέ . . . Δὲ βαρύνεσαι τώρα! . . . ἄρισέ τα, σὲ παρακαλῶ . . . καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ τωρινά . . .

Φύσηξε τὴ Φάτνη γιὰ νὰ τὴν ξεσκονίσῃ, τὴν ἐτοπθῆθησε ἕσο πιδ ἔτσι μπορούσε καὶ δὲν ἐπρόφερε λέξι, βυθισμένη σὲ μιὰ μελαγχολία ποὺ ὁ ποιητὴς τὴ σεβάστηκε, ἕσο ποὺ μπῆκε στὴν κωμαρούλα ἡ μικρὴ ἀδελφὴ της.

***

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ὁ Ἀλέκος τὴν ἀγαποῦσε ἀλλοιῶται. Ὁ πόθος ποὺ μπορούε νὰ αἰσθανόταν γιὰ τὸ μεσοτὸ καὶ καλοκαρπωμένο σῶμα της, σφύτρησε ὀλότεια. Καὶ δὲν ἔμεινε παρὰ ἡ ψυχικὴ ἀγάπη, δυνατὴ καὶ βαθειά. Ἀνα-

κατωμένη καὶ μὲ μιὰ κρυφὴ ζήλεια γιὰ τοὺς «κάποιους» ποὺ νόμισαν κάποτε πῶς τὴν ἀγαποῦνε, γιὰ τὸν ἴδιον αἰῶμα τὸν ποιητὴ ποὺ τῆς ἄρσεν ἓνα ποιῆμα τοῦ ἕσο ποτὲ δὲν τῆς εἶχεν ἀρέσῃ κανένα δικό του, ἡ ἀγάπη αὐτὴ μεγάλωνε μέρα μὲ τὴ μέρα, ὡς ποὺ ἐφθασε νὰ ἐμπνεύσῃ ἄσὸ νέο τὴ μεγάλη ἀπόφασιν.

Ἐπλησίαζαν τὰ Χριστουγεννα. Ἐκεῖνες τίς ἡμέρες εἶχαν ἀκούσῃ σὸ σπῆτι τῆς Ξένης πῶς ὁ φίλος τους ὁ Ἀλέκος παντρεύεται. Μὲ ποιῶν; Δὲν ἤξερε κανεὶς . . . Φαίνεται πῶς ἐκεῖνος εἶχεν ἐκμιστηρευθῆ σὲ κάποιον φίλον τῶνείρὸ του, χωρὶς νὰ πῆ ὄνομα, ὁ φίλος μίλησε σὲ ἄλλους καὶ τὸ μυστικὸ, κίνωντας τὸ γῦρο του, ἐφθασεν ὡς ἐκεῖ. Καὶ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ πῆγε μετὰ τὴν εἰδησιν, ἡ μικρὴ ἀδελφὴ τῆς Ξένης, ἓνα ζωηρὸ κοριτσάκι δεκαεπτὰ χρονῶν, τὸν ρώτησε μπροστὰ σὲ ἄλλους ἂν ἦταν ἀλήθεια κι' ἂν μπορούσαν νὰ μάθουν τὴ νύφη.

Ὁ Ἀλέκος γελῶντας τάρνηθησε φυσικά, ἡ μικρὴ ἐπέμεινε νὰ τὸν ἐρωτῇ, ἡ μαμὰ τὴν ἐμάλωσε, εἶπαν ὅλοι τὰ συνειθισμένα ἀστεῖα, κι' ἀφοῦ εἶδαν πῶς ἦταν «λόγιμο τοῦ κόσμου», ἀλλοῦσαν κουβέντα. Ὑστερα ὅμως, μιὰ στιγμὴ ποὺ ἔμειναν μονάχοι ὁ Ἀλέκος κ' ἡ Ξένη κοντὰ σὸ παράθυρο, ἡ Καλόγραμμα τῆς ἀγάπης, πολὺ σοβαρὰ, τὴν ξανάφερε:

— Ἀλήθεια εἶνε; τὸν ρώτησε. Σὲ μένα, μοῦ φαίνεται, μπορεῖς νὰ τὸ ἐμπιστευθῆς.

Ὁ Ἀλέκος φροντάσθηκε πῶς ἡ Ξένη τὸν ρωτοῦσε ἐπιτηδες. Γι' αὐτό, χωρὶς δισταγμὸ, καὶ μὲ χαρὰ μάλιστα ποὺ ἐρχόταν ἔτσι τὸ πρῶγμα, τῆς ἀποκρίθηκε:

— Ἄν ἦταν, πρώτη βέβαια θὰ τῶξερες ἐσύ. Γιατί δὲν πιστεύω νὰ νομίσῃς πῶς μπορῶ νὰ πάρω ἄλλην ἀπὸ σένα. . .

Ἐκεῖνη ξαφνιασθηκε, τρόμαξε.

— Ἐμένα; . . . εἶνε λοιπὸν σοβαρὰ αὐτὰ ποὺ μοῦ λές; αὐτὸ ποὺ εἶπες τὴν ἄλλη φορὰ, τότε ποὺ μαλώσαμε γιὰ τὴ Φάτνη; . . .

— Ὅσο γίνεσαι. . . Ἄν ἤθελες ἐσύ, μάλιστα. Θὰ ἤμουν ὁ πιδ εὐτυχισμένος τοῦ κόσμου.

Τὸν ἐκύτταξε κατὰμματα δακρυσομένη. Ἡ φωνὴ της ὅμως ἦταν σταθερὴ καὶ δυνατὴ. Δὲν φοβότανε οὔτε νὰ μὴ τὴν ἀκούσουν ἀπὸ δίπλα.

— Ὅχι, ἐπρόφερε, ἀδύνατο! . . .

— Μὰ γιατί; ρώτησε σὰν ἡλίθιος πάλι ὁ Ἀλέκος.

— Γιατί δὲ γίνεσαι.

— Ἀγαπῆς ἄλλον; . . .

— Ποτέ.

— Δὲ θὰ μπορούσες νάγαπῆσῃς ἐμένα;

— Σ' ἀγαπῶ . . . Κ' ἐγὼ δὲν τὸ νομίζω πῶς σ' ἀγαπῶ, παρὰ σάγαπῶ!

— Μὰ γιατί λοιπὸν;

— Δὲν ξέρω. . .

— Δὲν θὰ μοῦ τὸ πῆς;

— Θάταν ἀδύνατο νὰ τὸ καταλάβῃς!

— Ὅχι, πές μου το! Σὲ παρακαλῶ. . . θέλω νὰ μοῦ τὸ πῆς!

Καὶ τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι.

Ἐκεῖνη τὸ ἀποτάβηξε μὲ δύναμη.

— Σύχασε, τοῦ εἶπε ἄρισέ με. . . Καλά, καλά, θὰ σοῦ τὸ πῶ . . . μὰ ὄχι τώρα! . . .

— Πότε;

— Περήμενε, θὰ σοῦ τὸ γράψω.

— Μοῦ τὸ ὑπόσχεσαι;

— Ναί.

— Δὲ θὰ μὲ ξαναῖδῃς ἐδῶ, ἂν δὲ λάβω τὸ γράμμα σου.

— Θὰ σοῦ γράψω.

Ὁ Ἀλέκος κράτησε τὸ λόγο του καὶ περίμενε τὸ γράμμα της ὡς τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγεννίων. Εἶχεν ἀπελπισθῆ πιά, διὰν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τοῦ ἤλθε μὲ ὑψηρὴ ἓνας μεγάλος καὶ χονδρὸς φάνελλος. Τὸν πῆρε στὰ χέρια του κι' ἐκπληξῆ— πῶς ἦταν δυνατό νὰ τοῦ γράψῃ τόσα!— τὸν ἀνοῖξε μὲ περιέργεια κ' ἔβγαλε ἀπὸ μέσα . . . τὴ Φάτνη τῆς Ξένης κ' ἓνα μικροῦτσικο γραμματάκι ποὺ ἔλεγε αὐτὰ:

«Σοῦ χαρίζω τὴ Φάτνη μου, ποὺ εἶνε ὅ,τι λεγὸ καὶ πολῦτιμο κι' ἀγαπημένο ἔχω. Μόνον ἀγάπην σὰν τὴ δική μου μπορούσε νὰ κάμῃ γιὰ σένα τέτοια θυσιᾶ! Φύλαξέ τὴν κλειστὴ σὸ σურτάρι σου— βαθειά, πολὺ βαθειά,— καὶ κάποιον κάπου ἀνοῖγέ τὴν νὰ τὴν βλέπῃς καὶ νὰ μὲ θυμᾶσαι. Ἄμποτε νὰ σὲ φρωτίξῃ ἡ χάρι τοῦ νεογέννητου Χριστοῦ καὶ νάνοῖγῃ τὰ μάτια σου στὴ μεγάλη Ἀλήθεια! Ἀγάπα τὸ Χριστό! Εἶνε ἡ εὐγὴ κ' ἡ παραγγελιὰ ποὺ σοῦ δίνω μὲ τὴν καρδιά μου, γιατί τὸ καλὸ τὸ δικό σου τὸ θέλω περισσότερο ἀπὸ ὅλων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων! Ἐμένα δὲ θὰ μὲ ξαναῖδῃς. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη ποὺ μιλῆσαμε, κλειστήκα στὴν κἀμαρὰ μου καὶ φόρεσα τὰ μαῦρα. Μὴ σοῦ κἀκοφανῆ ἂν τὴν ἀγάπην τὴ δική σου, ποὺ ἦταν τόσο μεγάλη, νύσῃσε μέσα μου ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶνε μεγαλύτερη. Ἄν μὰγάπησες ἀλη-

θινὰ, θὰ χωρῆς γι' αὐτό. Εἶμαι ἡ Καλόγραμμα τῆς Ἀγάπης».

. . . Στὴν ἀρχὴ ἐκურτίωσε τὸν Ἀλέκο μιὰ λύπη ἀπέραντη γιὰ τὴ χαμένη του ἀγάπην. Ἔπειτα λυπήθηκε τὴ δυστυχισμένη θεοσκόληπτη καὶ τὴν ὁμιωροῦσε τῆς ποὺ χινόταν ἀπὸ μιὰ τρέλλα. Καὶ σὸ ἕστερο— ἀφοῦ πέρασαν πολλές ἡμέρες,— ἄρχισε νὰ γελᾷ μὲ ὅλ' αὐτὰ, καὶ μὲ τὴν ἀγάπην του, καὶ μὲ τὴν τρέλλα τῆς Ξένης, καὶ μὲ τὸ γράμμα της ποὺ μύριζε λιβάνι, μὲ τὴ Φάτνη ποὺ τοῦ ἔστειλε γιὰ θυμητὸ τῆς παρᾶξενης ἀγάπης της. Τοῦ φαίνονταν τόσο ἀστεῖα! Ἀπὸ τὰ πιδ ἀστεῖα ποὺ μπορούσε νὰ τοῦ δώσῃ στὴν τραγικὴ της σοβαρότητα ἡ ζωὴ . . .

Μιὰ μέρα ἦμος ὁ οἶκος του γιὰ τὴν Ξένη, ἀπέραντος ξαναγεννήθηκε. Πταν σὰν τὴν ἀπάντησε γιὰ πρώτη φορὰ, πολὺν καιρὸ μετὰ τὸν ἀπότομο χωρισμὸ τους. Πήγαινε περὶπατο στὰ Πατήσια, ἓνα κροῦ ἀνοιξιῶτικο, σιντροφευμένη μὲ μιὰ καλόγραμμα . . . ἀληθινὴ. Φοροῦσε κατὰμυρα, ἀκλᾶ, χωρὶς ἄλλο στολίδι παρὰ ἓνα χρυσὸ σταυρὸ σὸ λαιμὸ της. Τὴ χαρέτισε ἀπὸ μακρὰ καὶ στάθηκε νὰ τὴν βλέπῃ ποὺ προπερνοῦσε μὲ τὸ συνειθισμένο της βῆμα, «συγαλοπερπάτητη καὶ χαμηλοβλεποῦσα» ὅπως πάντα . . . Τὴ ὁμιωροῦσε, τὴ παρῆνεκα, τὴ αἰθέρια ποὺ ἦταν ἀκόμη! Καταραμένη, ἔλεγε, ἡ τρέλλα ποὺ ἔκανε ἄχρηστη, καὶ γιὰ τὸν ποιητὴ ἀκόμη, μιὰ τέτοιου ὁμιωροῦσῃ! Κι' ἀναθεματισμένοι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔρριξαν στὴν παιδικὴ ψυχὴ μὲ τὴ Φάτνη τὰ πρῶτα της σπέρματα! . . .

***

Πέρασαν χρόνια. Στὸ σιντάρι τοῦ νέου βροσκειται ἀκόμη κλειστὴ ἡ Φάτνη τῆς τρελλῆς. Κάπου κάπου τὴν ἀνοῖγει καὶ θυμᾶται . . .

Ἀκόμη σπανιότερα βλέπει τὴν Ξένη. Κλεισμένη τὸν περισσότερο καιρὸ στὴν κἀμαρὰ της, μαυροφόρα πάντα, διαβάζει βιβλία ἱερὰ, προσεύχεται καὶ λιβανίζει τὰ εἰκονίσματα.

Ὅταν θυμᾶται παρῆνεκα τὸν νέο ποὺ τὴν ἀγάπησε, παρακαλεῖ μὲ δάκρυα τὸ Χριστὸ νὰ τῆς συχωρῆσῃ τὴ μεγάλη ἁμαρτία. Εἶνε ἡ Καλόγραμμα τῆς Ἀγάπης.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΙΔΑΡΙΟ
ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ

ΕΡΓΟΝ Ν. ΓΥΖΗ
Φωτογρ. Ντούνια

ΦΣΙΝΟΠΥΡΟΝ
ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΙΔΑΡΙΟΥ

ΕΡΓΟΝ Ν. ΓΥΖΗ
Φωτογρ. Ντούνια

ΡΥΘΜΟΙ

I

Ἄντρον σκιερὰ, ἀνθυστόλισσα, πηγὲς ὄραϊες, πόσον καιρὸ
Σᾶς λαχταροῦσα, ὦ δάση,
Ποῦ τὸ πυκνὸ σὰς φύλλωμα τοῦ ἡλίου τὸ φῶς τὸ φλογερό
Δὲν φτάνει νὰ περάσῃ.
Ἄπὸ εὐτυχία θανατερὴ καὶ λύπη, ποῦ βαθεῖα κρατῶ
Σὲν μιὰ χαρὰ μεγάλη,
Στοὺς θεοὺς τῶν φύλλων, στοὺς κρυφοὺς ἀόριστους ἤχους σὰς ζητῶ
νὰ λησιμονήσω πάλι.

Αἰώνια φῶς, κράτα με, σὺν τοῖς θεοῖς σου, σιωπηλῶ
Σ' ἀτέλειωτη γαλήνη,
Μηροστιά σου ἢ τρικυμία μου, ὡσὰν παράπονο ἀπαλό,
Στὰ χεῖλη μου ἀργοσβύνει.

II

Σᾶς ἀντικρύζω ἀλύπητος καὶ σὺν τὸ θάνατο σκληρός,
τοῦ κόσμου ὦ μάταια πάθη,
Σ' ἔμὲ δὲ θάβρετε καρδιά, σ' ἄβυσσο μαύρη — πάει καιρὸς,
τὴν πέταξα κι' ἐχάθη.

Ἡ Μοῦσα μου, ἀδιάφορη στοὺς πόνους τῶν θνητῶν, νική
Μὲ μᾶς τὴν ὑπαρξί μου,
Μάλιστα τὰ μάτια της θωρῶ νὰ λάμπουν τόσο ξαφνικὰ
Στὴν ἡρεμὴ ἔμπνευσί μου.

III

Μὲ πόθο ἀκατανίκητο γιὰ πάντα θὰ σὲ καρτερῶ
Χωρὶς νὰ με κουράσῃς
Στὴ θλιβερὴ μου ὑπαρξί, στερνὴ φοιτῶ, πάθος σκληρό,
Νὰ μοῦ χαμογελάσῃς.

Ἔτσι ἀνυπόμονα, καθὼς τὸ κοίφιο δέντρο ξάφνου ἀνθεῖ
τὴν ἀνοιξί κι' ἐλπίζει,
Κι' ἀκόμα ὡσὸν ἢ σκέψι μου βυθιεῖα τὸ θάνατο ποθεῖ
Καὶ στὴ ζωὴ γυρίζει.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

IN MEMORIAM

Τὸ Χαϊδάρι εἶναι κῆμα τῆς οἰκογενεῖας Θῶν, κοντὰ στὸ Δαρνί. Θὰ εἶναι σαράντα χρόνια, ἀπὸ ἑνὸς ἀγνωστος τεχνίτης, νέος ἀκόμα καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου του, πέρασε ἀπὸ καὶ. Ὁ τόπος ἀπὸ ἐργάστηρε, εἶναι τώρα εδλιβικό προσκύνημα γιὰ τοὺς λίγους ποὺ ἀγαποῦν τὴν τέχνη. Ὁ τεχνίτης ἐκτιμήθηκε ἀπὸ τὸν τότε ἰδιοκτήτην τοῦ Χαϊδαρίου Νικόλαον Νάζιον, τόσο, ποῦ τὸν ἔκανε παιδί του δίνοντάς του τὴν κόρη του.

Σήμερα τὸ ὄνομα τοῦ Γύζη εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα δοξασιμένα τῆς πατρίδος μας.

Πολλὲς φορὲς μίλησαν τὰ « Παναθήναια » γιὰ τὸν τιμημένο ζωγράφο. Τέτοιαις ἡμέραις — 22 Δεκεμβρίου 1900 : εἶναι ἡ ἡμέρα ἀπὸ ἔργου γιὰ πάντα τὸ κεφάλι πάνω στὴν εὐγενεῖα του ἀγάπη — νοιώθω κίτι ποῦ εἶναι περισσότερο ἀπὸ θαυμασιὸς πρὸς τὸν καλλιτέχνη, κίτι ποῦ δὲν ἔχει μέσα του τὴ θλίψη τοῦ χαμοῦ. Τώρα ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι γιορτὴ ἐπίσημη, χαριετισμὸς πρὸς μιὰ ψυχὴ ὀδηγήτωρα στὸν κόσμον τῆς ἐμορφίας καὶ τοῦ ἰδανικοῦ. Ὁ Γύζης δὲν εἶναι πιά. Ἐνδεκα χρόνια πέρασαν. Μὰ, τὸ ἔργον του, ὁ νοῦς, ἡ καρδίαι του δὲν κέθαναν. Διάνοια καὶ καρδιά ἑλληνικαί. Σκέψι στοργικὰ, μὲ παιδικὴ πίστι πάνω στὸ βιβλίον τῆς παραδόσεως ἡ μεγαλόφωνα περὶ τῆς « Δόξα τῶν Ψυρῶν ». Ὁ Σολομὸς θὰ ξανάνοιθε, μέσα στὴν κίνησι τῆς θεᾶς, τὴ στιγμὴν ποῦ τὴν εἶχε ἀραματισθῆ. Δὲν ἤξερω ἂν σκέψις ποιητικὴ ἀποδόθηκε ποτὲ τόσο ἀπλὰ καὶ τόσο τέλεια. Ὁ Γύζης δὲν εἶδε τὴν εἰκόνα μέσα στοὺς στίχους αὐτοῦς. Βρῆκε τὴν πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεως κ' ἐκεῖ ἔβαρε τὸ κοντύλι.

Τὸ Χαϊδάρι γνώρισε ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ ζωγράφου. Πάνω στοὺς τοίχους μιᾶς κἀμαρας ἰσογείας εἶναι ἀκόμα, μισοχαλασμένες ἀπὸ τὸν καιρὸ καὶ ἀπὸ τὴν καιομεταχείρισι, τρεῖς εἰκόνες : ἡ Ἄνοιξι, τὸ Καλοκαίρι καὶ τὸ Φθινόπωρον. Τὴν τέταρτη, τὸν Χειμῶνα, τὴν ἔθαψε τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀποναί. Στὴ θεσί της ἕνας φρεγγίτης, μὲ ἀπορία ἀνοίγει τὸ πελόριον μίτι του μπροστὰ στὴν ἀσέβεια. Ὀλοκλήρη ἡ σύνθεσις εἶναι μιὰ μεγάλη καγκλωπὴ σκαῖδα. Στὲς κολόνας σκαρφαλώνουν τριανταφυλλίαι, ἐπλάνει τὸ αἰγόκλημα, ἀκουμποῦν λουλουδία. Πάνω στοὺς κλώνους τραγουδοῦν πουλιὰ παίζουν πεταλοῦδες. Ἡ ἴδια λεπτὴ αἰσθησις, ἡ ἴδια εὐγενεῖα γραμμῆς : Αὐτῆ, ποῦ ἀργότερα θὰ μᾶς πῆ τις ἱστορίες ποῦ θόλωσαν τὰ παιδικὰ μας μίτια ὅταν τις ἀκούαμε ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ παποῦ :

Αὐτῆ, ποῦ χρόνια κατόαι, θὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ ψυχῆς μοναδικῆς, ἕναν κόσμο φανταστικῆς ἡμορφίας.

Σβουμένη ἡ χεῖρ τοῦ χρώματος στὲς τρεῖς τοιχογραφίας. Τὸ ἔγλιψε ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἄγροσία, καὶ ἀποτελείωσε τὸ ἀχάριστο ἔργο τὸ χεῖρ τῶν ἀνθρώπων. Μὰ, γύρω στὴ ζωγραφιά φέγγει ἀκόμα ἡ γραμμὴ, αὐτὴ ποῦ πέρασε αἰὼνι μπροστὰ στὰ μίτια τοῦ τεχνίτη. Κιὰ θρηυματισμένη σὲ χίλια κομματάια, καὶ τότε θὰ δείχνῃ τὴν ὑπαρξί της, γιατί δὲν ἐβγήκε ἀπὸ τὸ πινέλο, μὰ ξεπήδησε ἀπὸ μιὰ ψυχῆ. Στὴν ἀρχὴ λιγώτερο, κατόαι μοναδικῶ γνώρισμα τῆς τέχνης του. Ἔτσι τὸ φῶς χύνεται ἀπὸ τὰ χίλια κομματάια σπασμένον καθρέφτη.

Αὐτὸ θαυμάζω καὶ αὐτὸ μ' ἐλαίει παντοτεινὰ στὸ ἔργον τοῦ Γύζη. Πρὶν ἀρχίσῃ νὰ ζωγραφίσῃ μιὰν εἰκόνα, γεννήθηκε μέσα στὴ σκέψι του — μέσα στὴν ψυχῆ του προτιμῶ νὰ εἰπῶ — τὸ σύμβολον.

Ναί, ἡ Ἄνοιξι. Τὸ χεῖρ του ἐργάζεται, ἔχῃ ν' ἀποδόσῃ ὅτι βλέπομε στὴν ἐποχὴ ποῦ ἀνθίξει ἡ φύσις : Τὸ κινεῖ ὁ παλμὸς ὁ μακρονός, πρὶν ἀκόμη αὐτὸς ἐκδηλωθῆ, πρὶν γείνη ζωῆ. Ἡ Ἄνοιξι τῆς ἀπλῆς αὐτῆς τοιχογραφίας εἶναι ἡ ἀγνή ἀνοιξι τῆς ψυχῆς. Ἀργότερα, ὅταν περῶσιν χρόνια, τὸ ἴδιο θέμα θὰ ξυνοίξῃ πάλι μέσα σ' ἕνα θαῦμα χρώματος, γραμμῆς, αἰσθησεως, ὅπου οἱ μορφῆς καὶ τὰ σώματα εἶναι πλασμένα ὑπερκόσμια. Νομίζεις πὸς ἀκούς τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ :

Μάγεμα ἡ φάσις κ' ὄνειρο σὴν ἡμορφία καὶ χάρι.

Στὴν Ἄνοιξιτικὴ αὐτῆ Συμφωνία εἶναι κλεισμένη μιὰ ὑπέροχη αἰσθησις. Ἡ ἴδια ἰδέα ζοῦσε ἀδιάκοπα μέσα του ὡς ποῦ νὰ εἴρη τὴν τέλεια μορφῆ. Καὶ μαζί μὲ τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς, ἔρχεται ὀλοένα ἡ τεχνικὴ τελειότης. Τὴν αἰσθητικὴ τελειότητα θέλω νὰ εἰπῶ. Τὸ φῶς τὸ μεταχειρίζεται ὁ Γύζης σὺν οὐαί. Τὸ ἀπλάνει μὲ ἀόριστη λεπτὴ γραμμὴ γέρω στὸ σῶμα καὶ δίνει ἔτσι ὅχι τὸ βαρὺ περίγραμμα τοῦ χρώματος, ἀλλὰ τὸ ἐλαφρὸ τίναγμα τῆς ζωῆς.

Αὐτὸ μεγάλες ἀκαίριες, πλαῖ-πλαῖ, φυτεμένες ἀπὸ τὸ δικὸ του τὸ χεῖρ, τότε, στὴν ἐποχὴ τοῦ γάμου του, κυτᾶζον ἀπὸ ψηλὰ τὸ τοπίον ποῦ τὸ ἀμόρφησε μιὰ ψυχὴ καὶ τὸ δοξάζει μιὰ τέχνη.

Παρέκει, σὲ καμιά ἑκατοστὴ βήματι, ἕνα μικρὸ ἐκκλησιδεῖα κήβει τὴν ἀπλὴν τοῦ κάμμου. Ἄγγυπνος φυλάγει ὁ ἄγιος τις τοιχογραφίας τοῦ

Λύτρη, τοῦ στενοῦ φίλου τοῦ Γόγγι. Συντραφε-
μένες οἱ δυὸ ψυχὲς καὶ θάτερον ἀπὸ τὸν θάνατον,
μέσα στὴν ἐξοχὴ γαλήνη. Καὶ οἱ δυὸ κνη-
γοῦν τὰ ἴδια μεγάλα ὄνειρα, κρύβουν τοὺς ἴδιους
μυχίους πόθους. Ὁ ποιητὴς τοῦ «Λιβανίσματος»

ὅτι ἦσαν καὶ αὐτὸς πολὺ νέος ὅταν ἐργάσθηκε
τις τοιοῦτες τοῦ Ἀϊ-Γιώργη. Νοιώθηκε
ἀπὸ τότε τὸ χέρι τοῦ διδασκάλου ποὺ ἔζησε
πάντα μὲ τὴ λατρεία τῆς τέχνης καὶ μᾶς ἔδωσαν
ἔργα ζηλεμένα.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΤΣΟΥΑΓΚ-ΤΣΕ*

ΣΙΩΠΗ

Ὅταν ὁ Κομφούκιος συναπαντήθηκε μὲ τὸν
Βέν-Πὸ Χσούεν-Τσέ, δὲν μίλησε λέξι. Ἐπειτα
τὸν ρώτησε ὁ Τσέ-Λού:

— Δάσκαλε, πολλὸν καιρὸ παθοῦσες νὰ δῆς
τὸν Βέν-Πὸ Χσούεν-Τσέ. Πῶς συμβαίνει λοι-
πόν, τώρα ποὺ τὸν εἶδες, νὰ μὴ τοῦ μιλῆσες
οὔτε μὴ λέξι;

Ὁ Κομφούκιος ἀποκρίθηκε:

— Μὲ ἀνθρώπους σὰν κι' αὐτὸν ἀρκεῖ μόνο
νὰ βλέπῃ κανεὶς, καὶ ἡ Ἀνώτατη Ἀλήθεια φα-
νερώνεται. Δὲν διάζει τίποτα γιὰ λόγια.

Ο ΤΡΟΧΟΠΟΙΟΣ

Ὁ πρίγκηψ Χουάν καθότανε μὲ μέρη καὶ
διάβαζε ἀπὸ καλὰ τοῦ, ἦταν ἕνας τροχοποιὸς
ποὺ ἐργαζότανε κάτω, πέταξε τὰ ἐργαλεῖα του,
ἀνέβηκε ἀπάνω τὶς σκάλες καὶ τοῦ εἶπε:

— Συγγώρειε με νὰ ρωτήσω, πρίγκηπά μου,
εἰ εἶναι τὰ πράματα ποὺ μελετᾷς.

— Μελετῶ τὰ λόγια τῶν Σοφῶν, εἶπε ὁ
πρίγκηψ.

— Εἶναι αὐτοὶ οἱ Σοφοὶ ζωντανοί; ρώτησε
ὁ τροχοποιός.

— Ὅχι, εἶπε ὁ πρίγκηψ, εἶναι πεθαμένοι.

— Τότε, τὰ λόγια ποὺ μελετᾷς, πρίγκηπά μου,
εἶπε ὁ τροχοποιός, εἶναι μόνο τ' ἀπομεινάρια
ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων.

— Πῶς μπορείς ἐσύ, ἕνας τροχοποιός, φώ-
ναξε ὁ πρίγκηψ, νὰ πῆς μὴ κρῖσι γιὰ τὸ βιβλίο
ποὺ διαβάζω ἐγώ. Ἐξήγησε τὸν λόγο σου, εἰδερμὴ
διὰ πεθάνης.

— Ὁ δοῦλος σου, εἶπε ὁ τροχοποιός, θὰ τὸ
ἐξηγήσω μὲ τὴν δική σου δουλειά. Θέλω νὰ κίνω
μὴ ρόδα: δουλεύω πολὺ σιγά, δὲν μπορῶ νὰ

* Κινέζος φιλόσοφος.

τὴν σφιζῶ ἀρκετὰ: δουλεύω πολὺ γλήγορα, πάλι
δὲν στρώνει ἕπως πρέπει. Ὅταν οἱ κινήσεις τοῦ
χεριοῦ μου δὲν εἶναι οὔτε πολὺ σιγανές, οὔτε
πολὺ βιαστικές, τότε μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐκεῖνο ποὺ
θέλει ὁ νοῦς μου. Λόγια δὲν μποροῦν νὰ τὸ
ποῦν πῶς γίνεται: εἶναι μέσα μὴ κρυφὴ τέχνη.
Δὲν μπορῶ νὰ τὴν διδάξω τοῦ γιου μου: δὲν
μπορεῖ ἐκεῖνος νὰ τὴν μάθῃ ἀπὸ μένα. Ἔτσι,
ἐνῶ εἶμαι ἐβδομήντα χρόνων, κίνω ἀκόμα κιά
στὰ γηρατεῖα μου πάντα ρόδες. Ἄν οἱ Σοφοὶ
πέθναναν καὶ πᾶν καὶ πῆγε μαζὶ τὸν κ' ἐκεῖνο
ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ διδάξουν, τότε, πρίγκηπά
μου, αὐτὰ ποὺ μελετᾷς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ
τ' ἀπομεινάρια των.

Η ΧΑΡΑ ΤΩΝ ΨΑΡΙΩΝ

Ὁ Τσούαγκ-Τσέ κι' ὁ Χουί-Τσέ στέκονταν
ἀπάνω στὴν γέφυρα ποὺ περνᾷ πάνω ἀπ' τὸν Χάο.

Ὁ Τσούαγκ-Τσέ εἶπε:

— Κίταξε πῶς στριφογυρίζουν τὰ ψαράκια!
Πῶς φαίνεται ἡ χαρὰ τῶν ψαριῶν!

— Δὲν εἶσαι ψάρι ἐσύ, τοῦ εἶπε ὁ Χουί-Τσέ,
πῶς μπορείς νὰ ξέρης τί εἶναι ἡ χαρὰ τῶν
ψαριῶν;

— Κ' ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐγώ, ἀποκρίθηκε ὁ Τσού-
αγκ-Τσέ, πῶς μπορείς νὰ ξέρης, πῶς ἐγὼ δὲν
ξέρω τί εἶναι ἡ χαρὰ τῶν ψαριῶν;

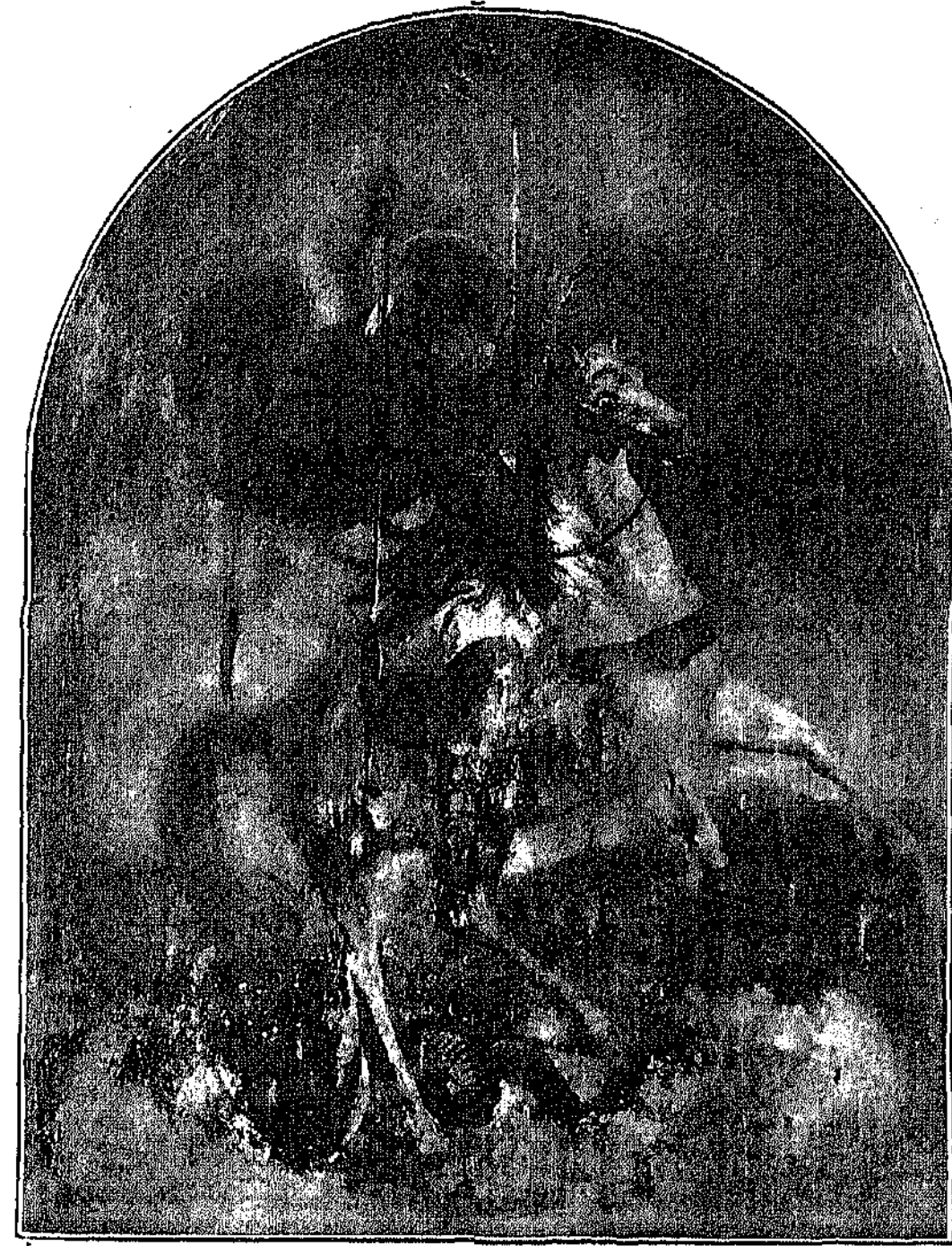
— Βέβαια δὲν εἶμαι ἐσύ, εἶπε ὁ Χουί-Τσέ,
καὶ δὲν σε ξέρω. Μὰ αὐτὸ ξέρω, πῶς δὲν εἶσαι
ψάρι τὸ λοιπὸν δὲν μπορείς νὰ ξέρης τὰ ψάρια.

Ὁ Τσούαγκ-Τσέ εἶπε:

— Ἄς ἔρθωμε πάλι στὸ ρώτημά σου. Μὲ
ρώτησες: Πῶς μπορείς νὰ ξέρης τί εἶναι ἡ χαρὰ
τῶν ψαριῶν. Κατὰ βάθος ἤξερες πῶς ξέρω καὶ
μὲ ρώτησες. Ἄς εἶναι. Ἐγὼ τὴν χαρὰ τῶν ψα-
ριῶν τὴν ξέρω ἀπ' τὴν δική μου ἀγάπη ποὺ
ἔχω γιὰ τὸ νερό.

[Ἀπὸ τὸ Γερμανικόν]

Μετάφρασις Ε.

Ο ΑΪ ΓΙΩΡΓΗΣ
ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ

ΕΡΓΟΝ Ν. ΑΥΤΡΑ
Φωτογρ. Νεούλια

ΦΙΛΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ἐπὶ τοῦ περιμαγίτου αὐτοῦ θέματος διαλέ-
ξις μου εἰς τὸν Φιλολογικὸν Σάβλλον Παρ-
νασσόν, δὲν εἶνε βεβαίως δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῆ
εἰς δύο ἐδῶ πελίδας, ἕτω καὶ εἰς γραμμὰς γενι-
κίαις τὸ πολὺ θὰ ἰδύναται νὰ γίνῃ ἡ συνοπτικω-
τάτη ἐπιτομή της καὶ θὰ ἐσημειώτῃ τότε μεταξὺ
ἄλλων ἢ τὸ μυστικὸν ἄρτυμα καὶ τὸ δράμα ἀρνούν-
ται τὸ δυνατόν τῆς μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς
Φιλίας, ἡ ὅποια ἕμως ποῖαν θέσιν θὰ εἴχῃ εἰς
αὐτὰ ἄρτυ ἀναλογηθῆναι καὶ τυρβάζουν ὡς γυναι-
κὸν περὶ τὰ ταραχώδη καὶ ὄχι τὰ ἡρεμὰ, περὶ
τὰ ὁμηρικὰ, τὰ δραματικὰ, τὰ τραγικὰ αἰσθη-
ματα; Ἄλλ' ἢ τὴν ἀφ' ἑτέρου ἡ ψυχολογικὴ κρι-
τικὴ καὶ ἡ ζωὴ παρέχουσι τὰ ἐνδόξια ὥστε νὰ
μὴ θεωρῆ κανεὶς ἀπολύτως ἀδύνατον τὴν τοιαύ-
την φιλίαν. Ἐν πρώτοις ὑπὸ τίνος περιορισμοῦ
καὶ ὑπὸ αἰρέσεως ὡς τὴν ὑποδεικνυμένην ὑπὸ
τοῦ Νήστου κατὰ τὸν ὅποιον δύναται νὰ ὑπάρχῃ
φιλία μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς ὅταν ὑφίστα-
ται μεταξὺ των κλίτια σωματικὴ ἀποστροφή
ὡς ἐκείνας τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ ἀκαδημαϊκὸς
Φιγυκὲ καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν πρέπει νὰ
ληρανομηθῆ ἡ περιπέτεια τῆς μακρᾶς συνιθείας
καὶ ἔξω τῆς καταργούσης πάσαν πλεον περιέ-
γειαν, — εἶνε δὲ ὁ ἔρωσ κατὰ τὸ πλείστον περιέ-
γειαν, — ὡς τὴν ἄλλην ἐκείνην καθ' ἣν τὰ ὄντα
συνδέονται διὰ τινος κοινοῦ ὑψηλοῦ φιλοσο-
φικοῦ, χριστιανικοῦ ἢ ἀπλῶς φιλανθρωπικοῦ
ιδεώδους καὶ ἀγαπῶνται τοιοῦτοτρόπως εἰς ὅ, τι
ἐνώσει καὶ ἐν ταύτῃ χωρῆται αὐτὰ ὡς ἐκείνην
ἐπίσης τὴν ὅποιαν προσέθεσα καὶ ἡ ὅποια ἀνα-
φέρεται εἰς φιλίαν μεταξὺ ὄντων ἐκ τῶν ὁποίων
τὸ ἔν ἐνε τὸσον ἀπογοητευμένον, τὸσον συντε-
τριμμένον, τὸσον δυατυχημένον ἀπὸ τὴν πείραν
τοῦ ἔρωτός των πρὸς ἄλλο πρόσωπον, ὥστε δὲν
θὰ ἰδύναται νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ μαρτυρικὸν ταξίδι,
ὥστε διὰ κανένα λόγον καὶ διὰ κανένα δὲν
θ' ἀπερίσειε νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ μαρτυρικὸν ταξίδι.
Τὸ ἔν αὐτὸ θὰ εἶνε εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ γάλλου
ποιητοῦ ὁ ὅποιος μὲ τὸσον πόνον παρακα-
λεῖ τὴν μητέρα του νὰ τοῦ τραγουδήσῃ καὶ τι
ἀπαλὸν, ἡσυχον, τρυφερὸν, ἀλλὰ τὸ ὅποιον νὰ
μὴ ἔχῃ καμίαν σχέσιν μὲ τὴν ἀγάπην! Καὶ ἡ
περίπτωσις αὐτῆ εἶνε πληρεστέρα ἢ ταν τὰ ὄντα
τὰ ὅποια συνδέει τῶρα ἡ Φιλία εἶνε καὶ τὰ δύο
γυναῖκα ἔρωτος πρὸς ἄλλα πρόσωπα. Ἡ καὶ
χωρὶς αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις ὅτι εἶνε δυνατόν
ἕσθαι καὶ σπάνιον διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα
νὰ συνδεθῶν διὰ φιλίας ἀγνῆς καὶ ἀιδίας.
Ἄλλως τε κατὰ τὸν Αὔγουστον Κόντ, τὸν μέγαν
αὐτὸν φιλόσοφον τοῦ θετικισμοῦ, ὁ ὅποιος ἠγά-

πησε τὸσον ἀγνὰ τὴν Κυρίαν Κλοτίλδην δε Βοί,
«ἡ τελεία φιλία μόνον ἐκ τοῦ ἐνὸς φύλου πρὸς
τὸ ἕτερον δύναται νὰ ὑπάρχῃ, διότι μόνον ἡ
τοιαύτη φιλία εἶνε ἀληθῶς ἀπηλλαγμένη πάσης
διαταρᾶς εὖς ἡ ὅποια προέχεται ἐξ ἀντιζηλίας
ἢ ἐξ ἀνταγωνισμοῦ». Ἄφ' ἑτέρου ἡ φιλία, πλὴν
ἄλλων, τοῦ Κοντοραδέ, εἰκοσιοκταετοῦς, καὶ τῆς
ὄραιοτάτης καὶ νεαρωτάτης κυρίας Συάφ, ἡ
ὅποια ἀποκαλουμένη παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων
«intimité délicate», ἦτο φιλία ὄντων νεαρω-
τάτων τὰ ὅποια δὲν συνέδεε τρόπον τινὰ δια-
ξενικῶς κανεὶς ὑψηλότερος κοινὸς σκοπὸς, παρέ-
μεινεν ἐν τούτοις μέχρι τέλους ἀιδία καὶ ἀγνή.
Ἄλλὰ δὲν πρόκειται ἀκριβῶς περὶ τούτου
σήμερον. Σήμερον θὰ ἠθέλω μᾶλλον, νὰ θέω
σημεῖον ἀδικτον ἀκόμη, τὸ ζήτημα ἂν ἡ σημε-
ρινὴ ἐποχὴ καὶ ἰδίως ὁ σημερινὸς ἀθηναϊκὸς
βίος παρέχουν ἔδαφος πρόσφορον εἰς τὴν ἀνά-
πτυξιν τοῦ λεπτοῦ, ἰσχυροῦ καὶ ἡδυτάτου τούτου
ἄνθους τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθηματος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐποχὴν, ἰδοὺ ἀκριβῶς ὅτι
μοῦ ἔρχονται εἰς τὴν μνήμην ὀλίγα γραμμὰ
ἀπὸ ἐν ἀπὸ τὰ περιεργότερα κεφάλαια τοῦ
«Ἀτομισμού» τῆς Ἑλλεν Κεύ, ἀπὸ τὸ κεφάλαιον
τὸ ἐπιγραφόμενον ἢ «Τέχνη τοῦ Ἀεροῦσθαι». Αἱ
γραμμὰ αὐτὰ κάθε ἄλλο βεβαίως εἶνε παρὰ
ἄσχητοι. «Αἱ δυσάρεστοι συνέπειαι τῆς ἀνικανό-
τητός μας εἰς τὸ ν' ἀπορώμεθα γίνονται ἐπίσης
αἰσθηταὶ εἰς τὸν οἰκτικὸν βίον. Αἱ γυναῖκες καὶ
οἱ ἄνδρες μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἔχουν
τὸ ἐνδιαφέρον των τὸσον πολὺ δελεαζόμενον
ἀπὸ τὸν ἐκτὸς τῆς οἰκίας βίον, ὥστε δὲν ἔχουν
τὴν ἀπαραίτητον ἀταραξίαν διὰ νὰ ἐνεργήσῃ
τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ αἰσθητά καὶ τὰς
ἀκέφεις οἱ μὲν τῶν δέ.

Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἔρωσ δὲν εὕρσκει σήμε-
ρον καιρὸν νὰ οἰκιοποιηθῆ τὴν ἐνδόμυχον ζωὴν
τοῦ ἀγαπωμένου προσώπου. Τηλεφωνοῦμεν, γρά-
φομεν ἐπιστολικὰ δελτάρια, ἐξακολοθοῦμεν τὰς
ἀθλοπαιδιάς μας. Ὅ, τι λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦς
ἀνθρώπους καὶ δ, τι δίδομεν εἰς αὐτούς δὲν εἶνε
πολὺ σημαντικόν.

Καὶ μάλιστα τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια συνδέει
ὁ ἔρωσ ἢ αἰσθητά φιλίας, πολλὰκις δὲν ἔχουν
τὴν ἰκανότητα ἢ καὶ καιρὸν ν' ἀκούσσουν τὰ ἡμ-
τόνια διὰ τῶν ὁποίων ἀποκαλύπτεται ἡ ψυχὴ.
Πάσον συχνὰ ἡ ἀνήσυχος πλίστις, ἡ δειλὴ ἐπι-
κλήσις, ἡ ἀφρονος παρὰκλήσις, ἐν σφιγμένον τῆς
καρδιᾶς περνοῦν χωρὶς νὰ τὰ παρατηρήσωμεν!
Πόσον ἔχει ἀμβλυθῆ ἡ ἀκοή μας, πόσον ἄφρη-

σημένη εἶνε ἡ ἀπάντησις μας. Ποσάκις καθ' ἑ-
κάστην δὲν ἀποκόπτομεν τὰ λεπτὰ τήματα τὰ
ὅποια συνδέουν τὴν ψυχὴν μας μὲ ἄλλην ψυχὴν;
Ποσάκις δὲν ἀφίνομεν τὴν ἄμμορον τῶν μικρῶν
ἀξιών τῆς ζωῆς νὰ ἐκφεύγῃ ἐκ τοῦ ἀρμομέ-
τρου μας;

Ναί! ἡ ἐποχὴ μας δὲν εἶνε βεβαίως ἡ καταλ-
ηλοτέρα διὰ τὴν βλάστησιν, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν
τοῦ ἐκλεκτοτάτου, τοῦ τρυφερωτάτου ἕσθαι καὶ
ἰσχυροτάτου αὐτοῦ ἄνθους τῆς Φιλίας. Ἡ ἐποχὴ
μας καὶ ἰδίως ὁ βίος τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον
ἢ ἦτον μεγάλων πόλεων. Ζῶμεν ἐν αἰωνία
σπουδῇ εἴμεθα διαρκῶς οἱ βιαστικοὶ ζῶμεν
ὑπὸ ἀμύον θὰ ἔλεγεν κανεὶς μᾶλλον ὅτι ὅλοι
ἐπιβαίνομεν διαρκῶς ἀτοκινῆτων μέχρις οὗ
ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ βαίνομεν ἀκόμη περισσότερον
βιαστικοί, διὰ μέσον τοῦ αἰθέρος. Ἡ ἡμέρα
μας μόλις ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ὑποθέσεις, διὰ τὰς
μυριάς πελοτάτας ἀπαιτήσεις τοῦ ἀτομικοῦ καὶ
κοινωνικοῦ βίου ἡ δειλὴ καὶ ἡ ἐσπερία μόλις
ἐπαρκεῖ διὰ τὰ γένηματα, διὰ τὰς ἐσπερίδας, διὰ
τὸ θέατρον, διὰ τὸ μπιρτζ. Ὑπάρχουν κυρία,
ποῦ ἔχουν νὰ προφθάσσουν κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπό-
γευμα τέια πολὺ περισσότερα τοῦ ἐνὸς καὶ αἱ
ὅποια οὕτω μόλις προφθάνουν ν' ἀπευθύνουν
ἐν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον ἄνονον μειδίαμα
πρὸς τοὺς ἐδῶ κ' ἐκεῖ συναντωμένους γνωρίμους
των αἱ ὅποια ἐπίσης σπεύδουν νὰ ἐπιστρέψουν
εἰς τὴν οἰκίαν των διότι ἔχουν κεκλημένους εἰς
γεῦμα ἢ διότι εἶνε αἱ ἴδια κεκλημένα εἰς γεῦμα,
— τὸ ὅποιον δὲν εἶνε σχεδὸν ποτὲ καὶ ἡ κατα-
κλείς τῆς κοσμικῆς των ἐσπέρας.

Πὼς θέλετε αἱ γυναῖκες αὐταὶ νὰ εὔρουν και-
ρὸν διὰ τὴν φιλίαν, — διὰ τὸ αἰσθητὸν τὸ ὅποιον
περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο προϋποθέτει τὰς
μακρὰς συνομιλίας, — τὴν παρατεταμένην γνωρι-
μίαν τῶν καρδιῶν καὶ τῶν χαρακτήρων, — τὰς
οἰονεὶ ἀτελευτήτους συνεντεύξεις τῶν ψυχῶν;
Ποῦ θέλετε αἱ γυναῖκες αὐταὶ νὰ ἐκλέξουν τὸν
φίλον, νὰ ἐκτιμήσουν τὸν ἄνδρα, τὸν ἐξαιρετι-
κὸν ἐκεῖνον ὁ ὅποιος θὰ τὰς ἐννοῆ καὶ θὰ τὰς
σέβεται; Ἀτιθίδες ἀξίαι νὰ καταστῶσι πρότυπα
φίλης θὰ ὑπάρχουν βεβαίως πολλαί, ἀλλὰ πὼς
νὰ γνωρίσῃ κανεὶς κατὰ βέβαιον τὰς βιαστικὰς
διαβάτιδας τῆς κοσμικῆς ζωῆς, τὰς ἡρωίδας

αὐτὰς τοῦ συγχρόνου κινηματογράφου, εἰς τὸν
ὅποιον ὡς γνωστὸν τὸσον πολὺν ρόλον παίζει ὁ
κινηγητός; Μία γυνὴ ἐλάνει ἔξαρτα τὴν προσο-
χὴν σας ὡς πλησιάζει καὶ ὡς χωρετᾷ εἰς μίαν
αἰθουσαν καὶ τι μυστηριώδες ὡς εἰδοποιεῖ
ὅτι ἡ γυνὴ αὐτὴ εἶνε πράγματι μία ψυχὴ
μία ἐπιθυμία αἰφνιδία ἕσθαι καὶ ἀλλόκοτος ὡς
καταλαμβάνει νὰ τὴν γνωρίσῃτε περισσότερον,
καλύτερα, νὰ μίθετε τέλος ὅποια ἀκριβῶς εἶνε
τίς αἰδεῖ νὰ τὴν ἐκτιμήσῃτε καὶ νὰ τῆς προσφέ-
ρετε τὴν φιλίαν σας. Μὴ ματαιοπονητε! Ἐχθὴ
ἤδη αὐτὴ ἀπομακρυνθῆ κατέλαβε τὴν τετάρτην
θέσιν εἰς κανὲν τραπέζι τοῦ μπιρτζ, ἡ ὅποια ἦτο
κενὴ ἢ ἐφυγεν ἤδη διὰ κανὲν ἄλλο τέτον. ...
Πράγματι ποτὲ ἄλλοτε τὰ δύο φύλα δὲν ἔζησαν
τὸσον πολὺ πλησίον ἀλλήλων, τὸσον ἀναμειγ-
μένα μᾶλλον, μὲ τὸσον ὀλίγους φραγμούς ἀνα-
μεταξὺ των, ἀλλὰ καὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐγνωρί-
σθησαν ὀλιγότερον.

Ἐὐτυχῶς διὰ τὴν φιλίαν εἶνε ἐπὶ τοσοῦτον
αὐτὴ ἡ κυριώτερα ἀνάγκη διὰ τὰς εὐγενεῖς
ψυχὰς, ὥστε παρ' ὅλους τοὺς δυαμενεῖς ἔρως
ἐδύναται ἀκόμη, τὸσον ἕμως ἀραιά, καὶ εἰς τὸν
κόσμον τῶν αἰθουσῶν ἄλλο τὸ ζήτημα ἂν οἱ
συνδεδόμενοι δι' αὐτῆς ἔχουν καὶ τὸν καιρὸν νὰ
τρυφούν εἰς αὐτὴν! Ἄλλως τε, ἐπίσης εὐτυχῶς,
δὲν ὑπάρχει μόνον ὁ καλούμενος «κόσμος τῶν
αἰθουσῶν» εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Παρ' αὐτόν,
— μὲ ἐνίοτε καὶ μερικῶς ἀραιῶς διαδρομὰς
δι' αὐτοῦ, — ὑπάρχει καὶ ἄλλος κόσμος ἐκεῖνος
ὁ ὅποιος ἐγκαίρως περιώρσσε τὰς μετὰ τοῦ
κόσμου τῶν αἰθουσῶν ἐπαράς του εἰς σχετικῶς
ἐλάχιστα χρονικὰ σημεῖα ἐκεῖνος ὁ ὅποιος ἐγκαί-
ρως περιώρσσε τὴν ζωὴν του μεταξὺ τῶν ἀρί-
στων ἐκ τῶν γνωρίμων ὅποια εἶνε τὰ βιβλία,
καὶ ὀλίγων γνωρίμων τοὺς ὁποίους διωρεῖ ἐνίοτε
εἰς αὐτόν ἡ συγγένεια ἢ ἐξέλεξεν ἡ ἀτομικὴ τῆς
καρδιᾶς του κλίσις. Καὶ ὁ κόσμος αὐτός, εὐτυ-
χῶς, ἐπαναλαμβάνω, εἶνε ὁ ἀπείρορ τῶ λόγῳ
περισσότερος. Καὶ εἰς τὸν κόσμον αὐτόν ὑπάρ-
χει βεβαίως ὄλος ὁ καιρός, διὰ ν' ἀνθήσῃ καὶ
νὰ μαγεύσῃ καὶ νὰ παρηγορήσῃ καὶ νὰ ἐγκαρ-
διώσῃ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ ἐξυψώσῃ ἡ Φιλία
μεταξὺ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς, — αὐτὴ ἡ γαληνο-
τάτη Ἡγεμονίς τῶν Συμπαθειῶν.

ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗΣ

ΠΑΛΗΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Υπήρξε μία εποχή διά τὸ γένος, ὅπου τὰ Χριστούγεννα ἐπιτάσσοντο μὲ τὴν πομπὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ὅσον ποῦ νὰ ἤμπορῆ νὰ εἰπῆ κανεὶς, πὺς ὁ Χριστός, ὁ τὸσον μετριοφρονῶς καὶ ἀπορούτως γεννηθεὶς μέσα εἰς τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων, ἐγένετο αἰτία νὰ ἐπιδείξῃ ὁ ἄνθρωπος ὅλην τὴν ματαιοφροσύνην του. Ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ἦτο ἡ Βυζαντινὴ χλιετηρίς. Ὁ λαὸς τὴν ἀνεμίετο μὲ ἀνακαμνηστικὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν, διὰ νὰ χωρετήσῃ τοὺς ἀτοκράτοράς του ἀπὸ κάθε γωνίαν ὁδοῦ καὶ ἀπὸ κάθε στοᾶν, ψάλλοντας τοὺς καθιερωμένους ὕμνους. Οἱ αὐλικοὶ ἐτοίμαζον πολλὰς ἡμέρας προπύθημα τὰς χρυσὰς τῶν στολιᾶς, καὶ αἱ εὐγενεὶς δέσποιναι τῆς αὐλῆς καὶ τῆς πόλεως ἀπασχολοῦσαν τὰς ριπαρίας παρεοῦδας εἰς τὴν παρισκευὴν τῶν πολυτελεστέρων ὑφανμάτων τῆς Τύρου, τῶν Βενετικῶν μεταξοτῶν, τῶν χρυσοῦφάντων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Συρίας, καὶ τοῦ περιήρμου «βλατιῶ» τριμῆτον ἀλαζίου, ποῦ ἐχρησιμοποιοῦτο διὰ τὰς γλαυκῆς τῶν Ζωστῶν καὶ τῶν Πατρικίων δεσποινῶν.

Ἀπὸ τὴν παρμονὴν ὁ μέγας Πραιπόσιτος, (ἀρχιδιαιρητὸς τοῦ παλατίου), ἀνήγγελλεν εἰς τοὺς Βασιλεῖς ὑπὸ τὴν ἐτοιμοσίαν διὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐπομένης κατόπιν ἐξερχόμενος κατὰ διαταγὴν τοῦ Δεσποτοῦ, εἰδοτοίει ὅλον τὸ προσωπικὸν τοῦ Κουβουκλίου (τὴν πληροστέραν καὶ ἐπισημοτέραν βασιλικὴν θεραπείαν) καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους μεγατάνας τὸν Κατεπάνω, τὸν Δομειστικὸν τῶν Βασιλικῶν, τοὺς δύο Δημάρχους, τὸν Βενέτων καὶ τὸν Πρασιῶν, τὸν Δομειστικὸν τῶν Ναυμερῶν, καὶ τὸν Κόμητα τῶν Τεχνῶν. Ὁ δὲ Ὑπαρχος τῆς πόλεως, εἰδοποιούμενος ἐπίσης, διέτασσε γενικὴν καθυμνήσθη τῶν δρόμων ὅπου θὰ ἐπερνοῦσαν οἱ Βασιλεῖς, διὰ νὰ μεταβῶν εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἐσιώλίζον τὰς στοᾶς, τὰς μεγάλας πύλας καὶ τὰ κτίρια τῆς ὁδοῦ μὲ δάφνας, κισσοῦς, μυρτιάς καὶ δενδρολίβαντα.

Τὸ πρωτὸ τῆς μεγάλης ἡμέρας οἱ Πραιπόσιτοι καὶ ὅλοι αἱ τάξεις τοῦ Κουβουκλίου εἰσέρχοντο εἰς τὸ Πάγθεον καὶ ἐπερίμεναν, οἱ δὲ Βεσιήτορες, ἔφερον ἀπὸ τὸ εὐκτήριον τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ποῦ εὐρίσκατο εἰς τὸ Χρυσοτρίκλιον, — τὴν λαμπρὴν αἰθουσαν τῶν τελετῶν, τῶν παρουσιάσεων καὶ τῶν πομπῶν, — τὴν ῥάβδον τοῦ Μωυσέως. Οἱ ὑπάλληλοι ἐπὶ τῆς ἐνδύσεως, ὀνομαζόμενοι Ἀλλιάξιοι τοῦ Κουβουκλίου, ἐλάβαν ἀπὸ τὰ «ταβλίον» τὰς βασιλικὰς εὐθητὰς καὶ τὰ στέμματα ἀπὸ τὰ «καρνίκλια» τὰ ὅποια μετέφερον εἰς τὸ Ὀκτάγωνον Κουβουκλίον, λαμπρὰν αἰθουσαν ποῦ εὐρίσκατο μέσα εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ ἐπισημότερα διαμερίσματα, ὀνομαζόμενον Παλάτιον τῆς Δάφνης, ἀντικρὺ εἰς τὸν ναῦσκον τοῦ πρωτομάργου Στεφάνου καὶ τέλος οἱ βασιλικοὶ Σταθάριοι ἀνελάμβανον τὰ βασιλικά ἄλλα, τὰ σκουτάρια (ἀσπίδας) καὶ τὰ δόρατα, καὶ ἐπερίμενον εἰς τὸ Ὀνοπόδιον ἢ τὸν Ὀνόποδα.

Ἀκριβῶς εἰς τὴν προαδιαρισμένην ὥραν οἱ Βασιλεῖς ἐξήρχοντο ἀπὸ τῶν Ἱερῶν Κοιτῶν, καὶ προσήρχοντο πρῶτα ἐμπρὸς εἰς μεγάλην εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ θρόνου, ποῦ εὐρίσκατο εἰς τὴν Κόγχην τοῦ Χρυσοτρίκλιου κατόπιν δὲ εἰσέρχοντο οἱ Πραιπόσιτοι καὶ ἀφοῦ τοὺς ἐφορῶσαν τὰς χρυσὰς στολιᾶς, τοὺς συνώδευον εἰς μικροτέραν αἰθουσαν, ὀνομαζομένην Σίγμα, ὅπου τοὺς ὑπεδέχοντο ἡ Ἐταιρεία, ὁ Δογοθέτης καὶ ὁ Πρωτονοτάριος.

Εἰς τὸ Τρίκλιον τῆς Λύγουστῆς, συνεχόμενον μὲ

τὸ παλάτιον τῆς Δάφνης, συνενοῦντο μὲ τὴν βασιλικὴν ἀκολουθίαν οἱ χρυσοτρίκλινοι καὶ οἱ λοιποὶ υἱλικοὶ, ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐπροχωροῦσαν ἡ πομπὴ εἰς τὴν ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ πολέτιμος σταυρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, καὶ μετὰ τὴν προσκύνῃσιν αὐτοῦ ἐδέχοντο εἰς τὸ Ὀκτάγωνον Κουβουκλίον τὸν Ρεφερενδάριον (διαγγελέα) ἐκ μέρους τοῦ Πατριάρχου, εἰδοποιούντα διὰ τῶν Πραιπόσιτων ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας ἦτο ἐτοιμος.

— Οἱ Βεσιήτορες! ἐπρόναζε τότε ὁ Πραιπόσιτος.

Οἱ προσκυλούμενοι ἐσπεύδον νὰ εὐχόμενοι εἰς τοὺς ὕμνους τῶν Βασιλέων τὰς χρυσὰς «γλαυκῆς» καὶ οἱ Πραιπόσιτοι ἐβάζον τὰ στέμματα εἰς τὴν κεφαλὴν των. Ἀπ' ἐκεῖ ἡ συνοδεία ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὰς ἐπισημοτέρας αἰθούσας εἰς κάθε μίαν ἀπ' αὐτὰς ἐπερίμενε καὶ ἀπὸ μίαν τάξιν πολυωνύμων μεγατάνων, ποῦ προσεκολλᾶτο εἰς τὴν γενικὴν πομπήν, καὶ τέλος ἐφθάνον εἰς τὸ Τριβουνάλιον, εἰς τὴν λεγομένην Καμάραν τῶν Λύγων, ποῦ ἦτο ὁ πρῶτος σταθμὸς ἐντὸς τῆς «Αὐλῆς» μετὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τοῦ Παλατίου. Ἀπ' ἐκεῖ ἤρχιζεν ἡ περιήρμος ὑποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν δύο μεριδῶν τοῦ Λήμου, τῶν Βενέτων καὶ τῶν Πρασιῶν, ποῦ ἐναλλάσσοντο εἰς τοὺς διαφόρους σταθμοὺς μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Πρῶτῃ ἦτο ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Δημάρχου τῶν Βενέτων, ποῦ εἶχε καὶ τὸν τίτλον τοῦ Δομειστικοῦ τῶν Σχολῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ «Κράκται» (ῥάβδαι, κήρυκες) ἐψάλλον εἰς ἴσον γ', ἀναμένοντες τοὺς Βασιλεῖς:

— Ἀσπὴ τὸν ἦλιον προμηνύσει ἐν Βηθλεὲμ Χριστὸν ἀνατείλαντα ἐκ Παρθένου.

Ὅτε δὲ ἐφθάνον οἱ Βασιλεῖς εἰς τὴν στοᾶν, οἱ Κράκται ἐπανελάμβανον:

— Πολλά, πολλά, πολλά!

Καὶ ὁ Λαὸς:

— Πολλά ἔτη εἰς πολλά!

Κι' ἐξηκολούθουν:

Οἱ Κράκται. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ἢ ἐνθεὸς βασιλεία!

Ὁ Λαὸς. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι!

Οἱ Κράκται. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου!

Ὁ Λαὸς. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι!

Οἱ Κράκται. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ὁ (θεῖνα καὶ ἡ δεινα, ὅταν ἦσαν δύο), ἀτοκράτορες τῶν Ρωμαίων.

Ὁ Λαὸς. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι.

Οἱ Κράκται. — Πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ἐν ταῖς Λυγῶνταις καὶ τοῖς Παρφυρογεννήταις.

Ὁ Λαὸς. — Πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας, εἰς πολλά ἔτη!

Μετὰ τὸν μακαρισμὸν τοῦτον, ποῦ ὀνομαζέτο «ἀκτολογία», ἡ συνοδεία ἐπροχωροῦσε μέχρι τῶν πυλῶν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, εἰς τὰς Σχολὰς, ὅπου ἐπερίμενον ὁ Δῆμος τῶν Πρασιῶν μὲ τὸν δήμαρχον, φέροντα τὸν τίτλον τοῦ Ἐπισκοπιτοῦ.

Καὶ ἐψάλλον οἱ Κράκται:

— Ὁ ἡμῖν τῶν ἐν οὐρανοῖς, ἀπάτωρ τίττεται ἐπὶ τῆς γῆς.

— Ὁ φημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων φιλιάνθρωπος καταδέχεται ἀνθρώπος γεννηθῆναι.

Καὶ ἐξηκολούθουν ἐμμανίζομένην τῶν Βασιλέων:

— Πολλά, πολλά, πολλά.

Ὁ δὲ Δῆμος ἐπανελάμβανε τοὺς ἀνωτέρω μακαρισμούς.

Ἡ ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ
ΑΠΟ ΤΑΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ

ΕΡΓΟΝ Η. ΑΥΤΤΑ
Φωτογρ. Ντεύνια

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ δῆμος τῶν Βενέτων εὐχάριστα καιροῦν, ἐλάμβανε θέσιν εἰς τὴν ἐπομένην σίτιον, καὶ ἦτο ἔνδοξον τῆς Χαλκῆς Πύλης, τῆς ἐπισημοῦς ἐξωστρατιῆς τοῦ Παλατίου, καὶ ἐπάλθε:

— Σειρῶς φηγγήσαν τὰς ἀμαρτίας παρρηγοῦνται ὁ Θεὸς ἐν φιλίᾳ...

Κι' ἐξηκολούθησαν αἱ «ὀκταλογίαι» μέχρι τῆς στιγμῆς καὶ ἀπεχώρησε ἡ συνοδεία διὰ τὰ ἐπαναληφθεῖσιν τὰ κωδῆ ἀπὸ τοῦς Πρωτονοῦς εἰς τὴν μεγάλην πύλην τοῦ Μελετίου, εἰς τὸν λεγόμενον «Ἀγγεῖον». Τέλος δὲ ἐφθίονεν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν, ἐμπαρὸς εἰς τὸ Ἐκκλησίον τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅπου ἐγαυροῦσαν ὁ δῆμος τῶν Βενέτων, καὶ εἰσῆρχοντο οἱ Βασίλεις εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ Ἁγίου Φεάτου, ὅπου ἡ βασιμαία σημεῖονα τῶν ἡμετέρων τοῦ περιμήριον ναοῦ, ἀρχίζε με τὴν σφραγὴν:

Ἡ ΑΔΕΛΦΗ ΒΕΑΤΡΙΚΗ*

ΘΑΥΜΑ ΕἰΣ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

Ἡ ἴδια σκηνοθεσία. Τὸ ἀγάλμα τῆς Παρθένου ἀρ-
θάνεται ἀπάνω στὸ βῆμα, ὅπως στήν πρώτη πράξι.
Ὁ κέπλος, ὁ μαυδίας καὶ τὸ δέμα τῶν κλειδῶν τῆς
ἀδελφῆς Βεατρίκης εἶναι κρεμασμένα στὰ κάγκελα, ἡ
θύρα τοῦ παρεκκλησιῶν εἶναι ἀνοιχτὴ κ' οἱ χαμπάδες
τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀναμμένες, ὁ λόγος καίει μικρο-
στά στὸ ἀγάλμα καὶ τὸ κινεῖρι τῶν φτωχῶν ξεχει-
λίζει ἀπὸ φροῦματα: με μιά λέξι ὅλα ξαναβρῶσκονται
ἀκριβῶς στήν ἴδια θέσιν ὅπως τῆ στιγμῆ τῆς φυγῆς
τῆς καλόγηρος με τὸν πρίγκιπα Βελιδόδη, ἐκτός
ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα τοῦ μοναστηριοῦ ποὺ εἶναι κλει-
σμένη. Εἶναι χαμῶνη, χαμῶνας, ἡ χαμῶνας σημαί-
νει τὰ τελευταῖα χιουτήματα τοῦ θεθρον ἂν καὶ κα-
νένας δὲν τὴν χιουτᾷ, βλέπει κανεὶς, αἰτω ἀπὸ τὸ
νάρθηκα, τὸ σκινὶ τῆς χαμῶνας κ' ἀνεβαίνει καὶ νὰ
κατεβαίνει στὸν ἀέρα. Ἐρεται, ἔκασσε ἡ χαμῶνας, καὶ
σὴ μέση τῆς σιωπῆς ποὺ γίνεται, ἀκούονται τρεῖς χι-
ουτήματα ἀργὰ καὶ ἀργὰ στήν ἐξώπορτα τοῦ μοναστη-
ριοῦ. Στὸ τρίτο χιουτήμα αὐτὴ ἀνοίγει μονάχη τῆς ἀθῶ-
φυβι, τὰ δύο θυρόφυλλα ἀνοίγονται διὰ πλάτυ στήν
ἀσπρη ἄσπρη, ἐρημη καὶ θλιβερῆ, κ' ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ
στερόβιλο τοῦ χιονιοῦ ποὺ μαστιγώνει τὸ κατώφλι, προ-
χωρεῖ, ἀγριακτῆ, ἀδυνατισμένη, ἀγνώριστη, ἡ Βεα-
τρίκη ὅπως ἦτον ἄλλοτε. Εἶναι σκεπασμένη με κου-
ρέλλια τὰ μαλλιά τῆς, πιά ἀσπρισμένα, εἶναι χιμένα
σὴν ὀψη τῆς θλιβερῆ λιγνὴ καὶ κιστρινασμένη. Τὰ
μάτια τῆς τὰ μωλωτισμένα ἔχουν τὸ ἀκίνητο καὶ πολὺ
ἀόριστο βλέμμα ἐκείνων καὶ μέλλον νὰ πελάων καὶ
δὲν ἐλπίζουν τίποτε. Διπροστά στήν ἀνοιχτὴ πόρτα, περι-
μένει μιά στιγμῆ, ἔπειτα μὴ βλέποντας κανένα, προ-
χωρῶντας προσηλαχτικῶς, τριμλίζοντας, στιγμιμένη στὰ
θυρόφυλλα, πλησιάζει, βυθίζει τὸ βλέμμα τῆς στὸ
διάδρομο με τὴν ἀνησυρία ζῶου ποὺ τὸ κινῆσαν
πολὺν καιρῶ. Ἀλλὰ ὁ διάδρομος εἶναι ἐρημος, κανεὶ
ἀκόμα μερικὰ φοβισμένα βήματα, καὶ, βλέποντας τὸ
εἰκόσιμα τῆς Παρθένου, βγάζει μιά φωνὴ ἀνακατω-
μένη κ' ἐνὸς εἰδους κωφασμένη καὶ μάταια ἐλπίδα

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Νοεμβρίου.

Ἄσπρη τὸν ἥλιον προμηγνέει κλπ.
Ἡ λειτουργία τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἦτο λαμπροτάτη,
κατὰ τὴν πιστὴν περιγραφὴν τῶν χρονικογράφων καὶ
ἰδίως τοῦ Κωδινῶ καὶ τοῦ αυτοκράτορος Κωνσταντι-
νου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὁ ὁπαῖος, ὅπως εἶνε γνω-
στὸν, ἔδοκε πιστῶς ὅλα τὰ προγράμματα τῶν βασιλι-
κῶν τελετῶν. Δεκαπλάσιος χῶρος θὰ ἐχρησιάζετο διὰ
τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῆς. Τούτο μόνον προ-
θέτω ἀκόμη, ὅτι ἡ ἐπιστολή τῶν Βασιλέων εἰς τὸ
Παλάτιον ἐγένετο κατὰ τὸν ἀντίστροφον τρόπον, ἔως
τὴν ὄραν ὅπου ἐφθίονεν εἰς τὸ Χρυσοστέφανον. Ἐκεῖ
ἔδεδοντο τὰς εὐχὰς τῶν Μεγιστάνων καὶ τῶν παρεπι-
δησάντων ἐπισήμων ξένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶ-
τοι συγκατελέγοντο οἱ Βούλγαροι, ὅταν ἐννοεῖται, δὲν
εὐρίσκοντο εἰς ἐπιτόλεμον κατὰστασιν με τὴν πανίσχυ-
ρον Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν.

ΠΟΛ. ΔΗΜ.

ἀπελευθερώσεως, πάει βιαστικῆ, γονατίζει κ' ἀφίνε-
ται ἀδύναμη στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος].

ΒΕΑΤΡΙΚΗ — Μητέρα μου, νά, ἔρχομαι σὲ
σένα... Μὴ με διώχνεις, δὲν ἔχω πιά κανέναν
στὸν κόσμο... Ἥλιπα καὶ σὲ ξαναῖδῶ, κ' ἔρ-
χομαι πολὺ ἀργά, τὰ μάτια μου μέλλον νὰ
κλείσων, δὲν βλέπω πιά τὸ χαμόγελό σου, τὰ
χέρια μου μοῦ φαίνονται νεκρὰ ὅταν τ' ἀπλώνω
σ' ἐσέ, δὲν ξέρω πιά νὰ προσεύχωμαι, δὲν μπορῶ
πιά νὰ μιλῶ, κ' ἀφοῦ πρέπει ὅλα νὰ τὰ πῶ,
ἔχουσα τόσα δάκρυα, ποὺ ἔβδ πολὺν καιρῶ,
ἔχουσα τὸ θάρρος νὰ κλαίω... Εἶμαι ἡ φτωχὴ
Βεατρίκη... Συγχώρησέ με ἂν σοῦ λέω ἕνα
ὄνομα ποὺ δὲν ἔπρεπε ποτὲ πιά νὰ ξαναπῶ...
Δὲ θὰ ξαναγνώριζες τὴν κόρη σου... Βλέ-
πεις σὲ τί κατάσταση τὴν ἔφεραν ὁ ἔρωτος καὶ
ἡ ἀμαρτία καὶ ὅτι οἱ ἀνθρώποι καλοῦν εὐτυ-
χία... Νά, πλέον ἀπὸ εἴκοσι χρόνια ποὺ σὲ
ἄφησα κ' ἂν ὁ Θεὸς δὲν ἀγαπᾷ παρὰ μόνον
τοὺς ἀνθρώπους ποὺ στάθηκαν εὐτυχισμένοι, δὲ
θὰ με θελήσει, γιατί ποτὲ δὲν ἤμουν εὐτυχῆς...
Σήμερα, ξαναρχομαι, δὲ ζητῶ τίποτε, ἡ ὥρα
πέρασε καὶ δὲν ἔχω πιά τὴ δύναμη νὰ λάβω...
Ἔρχομαι νὰ πελάων ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ ἅγιο σπῆτα,
ἂν οἱ ἀδελφές μου μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ πέσω ἐδῶ
ποὺ πέφτω... Ξέρουν χωρὶς ἄλλο κ' ἐκεῖ κάτω,
σὴν πόλη, τὸ σκάνδαλο τῆς ζωῆς μου στᾶθηκε
τόσο μεγάλο ὥστε θὰ τῶμαθαν... Ἀλλὰ, ξέρουν
λίγα πράγματα κ' ἐσὺ ποὺ τὰ γνωρίζεις ὅλα,
δὲ θὰ γνωρίσεις ποτὲ τὸ κακὸ ποὺ μ' ἔκαναν
νὰ κάνω, οὔτε τὸ τί ὑπόφερα... Θέλω νὰ πῶ
σ' ὅλες τὰ βράσανα τοῦ ἔρωτος... [Κυτάζοντας
γύρω τῆς]. — Ἀλλὰ γιατί εἶμαι μόνη; Ἡ κατοί-

κία εἶναι ἐρημη σὰν νὰ τὴ ῥήμαξαν τὰ κρῖματά
μου... Ποῖος λοιπὸν ἐπῆρε τὴ θέσιν μου κοντὰ
στὶς ἄγιες εἰκόνας καὶ φυλάει τὸν τόπο ποὺ ἐλέ-
ρωσαν τὰ βήματά μου; Ὁ λόγος εἶναι ἀναμ-
μένος, βλέπω νὰ λάμπουν οἱ λαμπάδες, ὄρθρος
ἐοίημανε, νὰ ποὺ ἡ μέρα προχωρεῖ καὶ κανένας
δὲν φαίνεται... [Παρατηρῶντας τὸ μαυδία καὶ τὸν
πέπλο κρεμασμένα στὰ κάγκελα]. Τί νὰ αὐτὸ;
[Ἀνασηκῶνται λίγο, πλησιάζει στὰ γόνατα καὶ ψηλα-
φεῖ τὰ φροῦματα]. Πιά τὰ φτωχά μου χέρια εἶναι
τόσο κοντὰ στὸ θάνατο ποὺ δὲν ξέρουν ἂν
γγίξουν τὰ πράγματα σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ ἢ στήν
ἄλλη... Δὲν εἶναι ὁ μαυδίας ποὺ ἄφησα χθές...
Εἶναι εἴκοσι χρόνια τώρα;... [Παίονοντας τὸ
μαυδία καὶ φορῶντας τὸν μηχανικῶ. Ἐχει τὸ ἴδιον
σῆμα ἀλλὰ φαίνεται πολὺ μακρῶς... Ἦταν
στὸ ἀνάστημά μου ὅταν περπατοῦσα ὄρθρια
κ' ἤμουν εὐτυχισμένη... [Παίονοντας τὸν πέπλο].
Καὶ νὰ τὸ μεγάλο πέπλο ποὺ θὰ σκεπάσῃ τὸ
θάνατό μου... Δέσπονα, συγχώρησέ με, ἂν αὐτὸ
εἶναι ἔροσουλία... Κρουῶνα κ' εἶμαι γυμνὴ, τὰ
φτωχὰ ὄσχημα μου δὲν ἐκρυβαν πιά ἕνα κορμί,
ποὺ δὲν ξέρεῖ ποὺ νὰ κρυφτῆ πλέον... Δὲ μοῦ
τὰ φυλάγεις ἐσὺ αὐτά, μητέρα μου, καὶ δὲν εἶσαι
ἐσὺ ποὺ τὰ δίνεις, θὰ διατάσων ἕως γὰρ μὰ
στιγμῆ οἱ ἀνελέητες φλόγες ποὺ με περιμένουν
τὴν ὥρα τὴν ἀλύγιστη καὶ θὰ μοῦ σταθοῦν
λιγώτερο σκληρῆς... [Ἀκούεται θόρυβος βημάτων
ποὺ πλησιάζουν καὶ θυρῶν ποὺ ἀνοίγονται]. Μὰ τί
ἀκούω;... [Τρεῖς χιουτήματα καμπάνας ἤχου, μη-
νῶντας, ὅπως σὴ δεύτερη πράξι, τὸν ἐρχομὸ τῶν κα-
λογησῶν στὸ διάδρομο]. Μητέρα μου! Ἡ θύρᾳ
ἀνοίγει, καὶ μέλλον νᾶρθουν οἱ ἀδελφές μου!...
Δὲ θὰ μπορέσω ποτέ!... Σπλαχνίσου με, οἱ
τοῦχοι με σποῦν, τὸ εἶδος με πνίγει κ' ἡ ντροπὴ
μου εἶναι γραμμένη στὶς πλάκες ποὺ σηκώνον-
ται... Ἀχ!...

[Πέφτει λιπόθυμη στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος. Οἱ
μοναχῆς ποὺ πᾶνε μπροστὰ ἀπὸ τὴν ἡγουμένησα προ-
χωροῦν κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους, με τὸν ἴδιον τρόπο,
ὅπως στήν προηγούμενη πράξι, γὰρ νὰ μποῦν στὸ
παρεκλήσιον. Πολλῆς ἀνάμεσα τους εἶναι πάρα πολὺ
γορῆς κ' ἡ ἡγουμένησα περπατᾷ με κόπο κ' ἐνεσλῶς
καμπουριασμένη, ἀκουμπῶντας σὴν πατερίτσα τῆς.
Μόλις ἐμπήκαν, παρετήρησαν τὴ Βεατρίκη ξεπλω-
μένη χωρὶς κίνησι σὴ μέση στὸ διάδρομο, καὶ τρα-
μαγμένες, ἀνήσυχες ἀπελιπυμένες, τρέχουν καὶ σφίγ-
γονται γύρω τῆς].

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΕΝΙΣΣΑ [παρατηρῶντας τὴν πρώτη]. —
Ἡ ἀδελφὴ Βεατρίκη εἶναι νεκρὴ!...

ἈΔΕΛΦΗ ΚΑΕΜΑΝΣ — Ὁ οὐρανὸς μᾶς τὴν
ἔδωκε, ὁ Κύριος μᾶς τὴν πήρε!...

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΤΥΧΙΑ — Τὸ στεράνι τῆς ἦταν
ἔτοιμο, οἱ ἄγγελοι τὴν περιέμεναν...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΚΛΑΝΤΙΝΗ [σηκώνοντας καὶ βασιλι-
ζοντας τὸ κεφάλι τῆς Βεατρίκης ποὺ τὸ φιλεῖ κ' ἕνα
εἶδος θερησκευτικῶ φόβου]. — Ὁχι, ὄχι, δὲν εἶναι
νεκρὴ! τρεμουλιάζει, ἀναπνέει...]

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΕΝΙΣΣΑ — Ἰδέστε πῶς εἶναι ὄμορφη,
κόως λίγνεψε...]

ἈΔΕΛΦΗ ΚΑΕΜΑΝΣ — Θάλλεγε κανεὶς πῶς ἡ
νύχτα τὴν ἐγέγρασε δέκα χρόνια...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΤΥΧΙΑ — Πρέπει νὰ ὑπόφερε καὶ
ν' ἀγωνίστηκε ἔως τὸ πρῶν!...

ἈΔΕΛΦΗ ΚΑΕΜΑΝΣ — Ἦταν ὀλομόναχη κ' ἀπέ-
ναντὶ τῆς ἡ στρατιὰ τῶν ἀγγέλων ποῦθῆλε νὰ
τὴν πύρη...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΚΛΑΝΤΙΝΗ — Νὰ, χθὲς τὸ βράδυ
ἀκόμα ὑπόφερνε πολὺ... Ἐτρεψε, ἔκλαιε, αὐτὴ
ποὺ ἀπ' τὴν ἡμέρα τοῦ θαύματος λουλούδια
ἐθρεφαν στὰ μάτια τῆς τὸ χαμόγελο τοῦ θαύ-
ματος... Δὲν ἤθελε νὰ πᾶρω τὴ θέσιν τῆς περι-
μένω, ἔλεγε, τὸ γυρισμὸ τῆς ἁγίας μου...]

ἈΔΕΛΦΗ ΒΑΛΗΝΑ — Ποῖον γυρισμὸ;... Ποῖα
ἄγια;]

Ἡ ΠΡΩΤΟΜΕΝΙΣΣΑ [σηκώνοντας νύχτα τὰ μάτια
καὶ παρατηρῶντας τὸ εἰκόσιμα τῆς Παρθένου ξανα-
βαλμένο στὸ βῆμα]. — Ἀλλὰ νάτην! νάτην!...
Ἡ Παρθένος ξαναῖθε!...]

[Οἱ μοναχῆς σηκώνουν τὸ κεφάλι, κυτάζουν, κ' ἐκτός
ἀπὸ τὴν ἀδελφὴ Ἑυκλαντίνη ποὺ ἐξωκολοῦθε νὰ βα-
σιλῆ στὰ χέρια τῆς τὸ κορμὶ τῆς λιποθυμισμένης Βεα-
τρίκης, ὅλες στρέφουν, βγάζουν φωνῆς ἐκστάσεως καὶ
πέφτουν στὰ γόνατα γύρω ἀπὸ τὸ βῆμα].

Οἱ ΜΟΝΑΧΕΣ — Ἡ Παρθένος ξαναῖθε! — Δέ-
σπονα! Δέσπονα! Ἡ μητέρα μᾶς βρέθηκε! —
Ἐχει ὅλα τῆς τὰ στολθία! — Ἡ κορώνια τῆς
εἶναι πιά ὄραια! — Τὰ μάτια τῆς εἶναι πιά βα-
θιά! — Ἡ ματιὰ τῆς εἶναι πιά γλυκεῖα... Μᾶς
ξαναγυρνᾷ ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ! — Μᾶς τὴν ἔφερε!
— Ναι, ναι, στὰ φρεσὰ τῶν ἁγίων τῆς προ-
σειχῶν...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΚΛΑΝΤΙΝΗ — Ἐλάτε λοιπὸν! Ἐλάτε
λοιπὸν! Δὲν ἀκούω πιά τὴν καρδιά τῆς...]

[Οἱ μοναχῆς στρέφουν καὶ σφίγγονται πάλι γύρω
στὴ Βεατρίκη].

ἈΔΕΛΦΗ ΚΑΕΜΑΝΣ [γονατίζοντας κοντὰ τῆς]. —
Ἀδελφὴ Βεατρίκη, ἀδελφὴ Βεατρίκη, μὴν ἀφί-
νης τίς ἀδελφές σου, σὴν ἡμέρα τοῦ μεγάλου
θαύματος...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΤΥΧΙΑ — Ἡ Παρθένος ποὺ χιμο-
γελάει καὶ τὰ χεῖλη τῆς σὲ καλοῦν...]

ἈΔΕΛΦΗ ΕΥΚΛΑΝΤΙΝΗ — Ἀλλοίμονο! δὲν
ἀκούει... Φαίνεται νὰ ὑποφῆρη καὶ τὸ πρό-
σσωπὸ τῆς ἀδλακῶνεται...]

ἈΔΕΛΦΗ ΚΑΕΜΑΝΣ — Ἄς τὴ φέρωμε σὴν
κλίνη τῆς, ἐκεῖ, μέσα στὸ κελλὶ τῆς.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές.]
[Μεταφράσεις ΔΗΜ.]

Μ. ΜΑΤΕΡΑΓΚ

ΜΥΣΤΗΡΙΑ*

- ΜΥΘΟΙΣΤΟΡΗΜΑ -

XII

Μια κυρία μ' ένα πικρό βέλο, ανέβαινε από την προκυμαία, πού είχε ίσια ίσια αποβιβαστική από το πλοίο. Πήγαινε κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ Κεντρικὸ Ξενοδοχεῖο.

Ὁ Νάγκελ ἐκείνην τὴν στιγμήν ἦτον στὸ παρθέσιον καὶ κοίταζε ἔξω ὄλο τὸ ἀπόγευμα εἰς περαιοτήθει ἀνήσυχος ἀκίνητος κατὰ μέσ' στήν κάρμαρά του καὶ μόνο λίγες φορές εἶχε σταθῆ γιὰ νὰ πῆ λίγο νερό. Τὸ πρόσωπό του ἦτον κόκκινο, σὰν νὰ εἶχε πυρετό, καὶ τὰ μάτια του ἔκαιαν. Ὑψηλὸς ὀλόκληρος ὄλο ἐσκέπτετο τὸ ἴδιο πράγμα, τὴν συνάντησίν του μετὰ τὴν Δάγνη Κίελλανδ.

Μια στιγμή εἶχε προσπαθήσει νὰ πείσει τὸν ἑαυτὸ του νὰ φύγῃ γιὰ νὰ τὰ ξεχάσῃ ὅλα ἀνοίξῃ τὸ μπαζούλο του, ἔβγαλε κατὰ χαρτί, καὶ ἔργαυε χιλίκια, ἕνα φλόουτο, μερικά μουσικὰ πινακίδια, ροῦχα, ἀνάμεσα σ' ἄλλα μὴ καινούρια κίτρινη φουρκιὰ, ἐντελὸς ὅμοια μ' αὐτὴν πού φοροῦσε, καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα πού τὰ σκόρπιζε ὄλο κατὰ γῆς. Ναι, ἤθελε νὰ φύγῃ δὲν μποροῦσε πᾶ νὰ μείνῃ σ' αὐτὴν τὴν πόλιν δὲν εἶχε καὶ σημάδι, κ' οἱ δρόμοι τῆς ἦταν κούφιοι κ' ἔρημοι γιὰ τοὺς λοιπὸν νὰ μὴ φύγῃ; Μὰ καὶ γιὰ τὴν εἶχε ἔρθῃ καθόλου ἔδω; Ἦτον μὴ πικρὸκαλὸς, αὐτὴ ἡ πόλις, ἕνα πικροχῶρι μετὰ κατοίκους πού εἶχαν ὄλο μεγάλα αὐτιά.

Μὰ ἤξερε πὼς δὲν θὰ τὸ ἀποράσειε νὰ φύγῃ, προσπαθοῦσε μόνο νὰ γελάσῃ τὸν ἑαυτὸ του. Στενοχωρημένος μίσησε πάλι ὄλο του τὰ πράγματα κ' ἔβγαλε τὰ μπαζούλα στήν θέσιν τους. Ἐπειτα ἀπορίσθησε ταραγμένος ἀπ' τὴν πόρτα ὡς τὸ παράθυρο ἀπάνω καίτω, ἀκίνητος καίτω μετὰ βιαστικά βήματα, ἀπὸ τὸ ρολόι καίτω στὸ ξενοδοχεῖο χτυποῦσε μία ὥρα μετὰ τὴν ἄλλη. Ἐπὶ τέλους χτύπησε ἔξω...

Ὅταν στήθηκε στὸ παράθυρο καὶ τὸ βλέμμα του ἔπεσε στὴν κυρία μετὰ τὸ βέλο πού ἀνέβαινε ἴσια ἴσια τὴν σάλα τοῦ ξενοδοχείου, ἄλλαξε διὰ μὴς τὸ πρόσωπό του. Μὰ γιὰ τί ὅχι; Δὲν εἶχε κ' ἐκεῖνη τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισκεφθῆ αὐτὴν τὴν πόλιν ὅπως αὐτός; Μὰ αὐτὸ δὲν τὸν μέλει ἔχει τώρα ἄλλα πράγματα νὰ σκεφθῆ καὶ ἄλλως τε δὲν χροατοῦσε κανέναν τους τίποτα τοῦ ἄλλου.

Ἐβίβασε τὸν ἑαυτὸν του νὰ γίνῃ πιὸ ἡσυχος, κάθισε σὲ μὴ καρέκλα καὶ σήκωσε ἀπ' τὸ πάτωμα μὴ ἐφημερίδας ἔβριζνε πού καὶ πού μὴ

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

ματιὰ μέσα κ' ἔκανε σὰν νὰ διάβαζε. Δὲν εἶχαν περάσει ἕνα ἢ δύο λεπτά ὅταν ἡ Σάρα ἀνοίξε τὴν πόρτα καὶ τοῦδωσε μὴ χάριτα πού ἔγραφε ἀπάνω μετὰ μολύβι «Κάρμια». Μόνο «Κάρμια». Σηκώθηκε καὶ κατέβηκε κάτω.

Ἡ κυρία μιλοῦσε μετὰ τὸν ξενοδόχο στὴν εἴσοδο δὲν εἶχε ἀνεβίασει τὸ βέλο. Ὁ Νάγκελ χαίρτηκε.

— Καλημέρα Σίμωνσεν! εἶπε ἐκείνη μετὰ δυνατὴ συγκινημένη φωνή. Σίμωνσεν τὸν εἶπε. Ἐκείνος ἔμεινε, μὰ ἀμέσως συνήλθε καὶ φώναξε τῆς Σάρας: — Πού μποροῦμε νὰ πάμε γιὰ μὴ στιγμή;

Τὸς ἔδειξε μὴ κάρμαρα κοντὰ στὴν τραπεζαρία ἡ κυρία, μόλις μπήκε κ' ἔκλεισε ἡ πόρτα πίσω τους, ἔπεσε σὲ μὴ καρέκλα.

Ἦτον πολὺ ταραγμένη.

Ἡ ὀμίλια τους ἦτον ἀσυνάρτητη καὶ σκοτεινὴ, μετὰ μὴς λέξεις πού μόνον αὐτοὶ καταλάβαιναν, μετὰ κἀνα ὑπαινυκτοῦς ἀσήμετους γιὰ πράγματα περασμένα. Εἶχαν ἀπαντηθῆ ἄλλοτε καὶ ἔγνωρίζοντο. Ἡ συνάντησις των τώρα δὲν βίασται ὅτι μὴ ὥρα. Ἡ κυρία μιλοῦσε μάλλον δανικὰ παρὰ νορβηγικὰ.

— Συγχώρησε πού σὲ εἶπα πάλι Σίμωνσεν, εἶπε. Τὸ παλιὸ χαιδευτικὸ ὄνομα! Τί παλιὸ καὶ τί ἀγαπημένο. Κι ἔθε φορὰ πού τὸ λέγω μόνη μου, σὲ βλέπω μπροστά μου.

— Πότε φτάσατε; ρώτησε ὁ Νάγκελ.

— Τώρα δὲ, πρὸ δλίγου ἤρθα μετὰ τὸ πλοῖο... Ναι — καὶ φεύγω πάλι ἀμέσως.

— Ἀμέσως πάλι;

— Ἐξέρτε, εἶπε ἐσεῖς χαιρσατε πού φεύγω ἀμέσως πάλι νομίζετε πὼς δὲν τὸ βλέπω;... Μὰ τί νὰ κάμω γιὰ τὴν καρδιά μου; γιὰ πῆτε μου. Βάλτε τὸ χέρι σας ἔδω νὰ αισθανθῆτε, ὄχι, πιὸ ψηλά! Τί νομίζετε; Μοῦ φαίνεται πὼς εἶμαι λίγο χειρότερα; πὼς χειρότερα ἀπὸ τότε; ἔ; δὲν νομίζετε; Ἄς εἶναι, εἶναι καὶ ἀδιάφορο... Φαίνομαι ἀκατάστατη; Πῆτε τὴν ἀλήθεια. Πὼς εἶναι τὰ μαλλιά μου; Ἰσως νὰ εἶμαι καὶ βρόμικη, γιὰ τὸ ταξιδεῖν εἰσοιτέσεσις ὄρες... Ἐσεῖς δὲν ἄλλαξατε εἶστε τόσο ψυχρὸς ὅπως καὶ τότε... Ἔχετε κανένα χιένι ἀπάνω σας;

— Ὁχι... Μὰ τί σὰς ἔκανε νάρθετε ἔδω;

— Τὸ ἴδιο σὰς ρωτῶ κ' ἐγώ, ἀκριβῶς τὸ ἴδιο, δηλαδή: Τί σὰς ἤρθε νὰ τρυπώσατε σ' ἕνα τέτοιο μέρος; Μὰ νομίζατε πὼς δὲν θὰ σὰς εβρισκα; Ἄκου δὲ, ἔδω εἶσαι ἀγρονόμος, ἔ; Χά, χά, χά! Βρῆκα καὶ ἀνθρώπους στὴν προκυμαία καὶ μοῦ εἶπαν πὼς εἶσαι ἀγρονόμος καὶ

πὼς ἐργάσθηκες καὶ πὸν κῆπο μὴς κυρίας Στένερσεν καὶ φραγκοσταφυλιὰς πού ἤθελες, λέει, νὰ διορθώσῃς; δύο μέρες, λέει, κατὰ σπιρὰ ἐργάζουσαν στὸν κῆπο μετὰ τὰ σωσὰ σου. Τί ἰδέα!... Τὰ χέρια μου εἶναι παγωμένα: πάντα εἶναι ἔτσι ὅταν εἶμαι ταραγμένη, καὶ τώρα εἶμαι ταραγμένη καὶ σὺ δὲν με λυπᾶσαι πολὺ, ἀν καὶ σὲ λέγω Σίμωνσεν ὅπως τὸν παλιὸ καρὸ καὶ χαιρομαι κ' εἶμ' εὐτυχής. Ἀκόμα σήμερα τὸ πρῶτ' ὅταν ἦμουν ξαπλωμένη στὴν καρμῖνα, σκεπτόμουν: πὼς θὰ εἶναι ἀραγε μαζί μου; θὰ μοῦ πῆ: ἔσι, καὶ θὰ με χαιδέψῃ καθόλου; Ναι, αὐτὰ συλλογίζομαι, μὰ χαϊδάσθηκα. Ἐννοια σας ἦμος, δὲν σὰς παραιοῶ νὰ τὸ κάνετε; τώρα εἶναι ἀργά... Γιὰ πῆτε μου, τί ἔχετε, φαίνετε νὰ σκέπτεστε ὄλην τὴν ὥρα καὶ ἄλλο, ἐνῶ σὰς μιλῶ. — Ναι, δὲν εἶμαι σήμερα καὶ τόσο καλά, Κάρμια. Δὲν μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε ἀμέσως γιὰ τὴν ἔδω νὰ με βρῆτε; Ὅ μὴ κάνετε χάρη.

— Γιατί ἤρθα νὰ σὰς εὔρω; φώναξε. Θεέ μου, πὼς μπορεῖτε καὶ προσβάλλετε ἔτσι φοβερά! Μήπως φοβάστε πὼς μπορεῖ νὰ σὰς ζητήσω χόρματα; πὼς ἤρθα νὰ σὰς πᾶρω λεπτά; Πῆτε τὴν ἀλήθεια ἀν ἔβαλε τέτοια μανθὴ ἰδέα ὁ νοῦς σας; Γιατί ἤρθα; Ναι, μαντέψτε το. Δὲν θυμᾶστε πόσες τοῦ μινὸς εἶναι καὶ τί μέρα εἶναι σήμερα; Ἐξάσατε καὶ τὰ γενέθλιά σας;

Κ' ἔπεσε μπροστά του στὰ γόνατα καὶ τοῦπιασε τὰ δύο του χέρια γιὰ νὰ τὰ σπῆξῃ στὸ πρόσωπό της καὶ στὸ στήθος της.

Τὸν κατέλαβε διὰ μὴς μὴ παράξενη συγκινησις, ὅταν εἶδε τόση τρυφερότητα, πού δὲν τὴν περιμένε πᾶ τὴν τράβηξε κοντὰ του καὶ τὴν πῆρε στὰ γόνατά του.

— Δὲν τὰ ξέχασα τὰ γενέθλιά σου, ἔξακολούθησε ἐκείνη, πάντα θὰ τὰ θυμοῦμαι. Δὲν ξέρεις πόσες νύχτες κλαίω γιὰ σένα, ὅταν κάθωμαι καὶ σκέπτομαι, σκέπτομαι καὶ δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ... Καλέ μου φίλε, ἀκόμα ἔχεις τὸ ἴδιο κόκκινο στόμα! Τώρα πού ἐρχόμουν, σκεπτόμουν τόσα πράγματα ἔλεγα μέσα μου: τὸ στόμα του θὰ εἶναι ἔτσι κόκκινο ὅπως κ' ἄλλοτε;... Πὼς κυτᾶεις ἔδω κ' ἐκεῖ ἔστι ἀνήσυχος; Τί, ἀνυπομονεῖς; Εἶδῃμ' εἶσαι ὁ ἴδιος ὅπως ἄλλοτε, μόνο τὰ μάτια σου κυτᾶζουν ἀνήσυχος, σὰν νὰ σκέπτεσαι πὼς νὰ με ξεφορτωθῆς μὴ ὥρα ἀρχίτερα. Ἀφῆσέ με καλύτερα νὰ καθίσω κοντὰ σου στὴν καρέκλα, θὰ σοῦ εἶναι πιὸ εὐχάριστο, δὲν εἶναι ἀλήθεια; Ἔχω τόσα τόσα νὰ σοῦ πῶ, καὶ πρέπει καὶ νὰ βιαστώ, γιὰ τὸ πλοῖο θὰ φύγῃ σὲ λίγο; μὰ με σαστίζεις μετὰ τὴν ἀδιάφορή σου ὄψη. Τί θὰς νὰ πῶ γιὰ νὰ μ' ἀκούσῃς μετὰ προσοχή; Ἀλήθεια, οὔτε μὴ σταλά δὲν μοῦ εἶσαι εὐγνώμων πού θυμῆθηκα αὐτὴν τὴν ἡμέρα

καὶ πού ἤρθα ὡς ἔδω... Ἐλάβε πολλὰ λουλούδια; Βέβαιον ἡ κυρία Στένερσεν θὰ σὲ σκέφθηκε. Πές μου πὼς εἶναι αὐτὴ ἡ κυρία Στένερσεν, πού κίνας γι' αὐτὴν τὸν ἀγρονόμο; Χά, χά, χά! Κοιμώτατο! Ὅ σοῦ εἶμι φέρει κ' ἐγὼ μερικά λουλούδια, ἀν εἶχα χόρματα; μὰ ἴσως ἴσως τώρα ἦμουν πολὺ φτωχὴ... Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖς νὰ μ' ἀκούσῃς μετὰ λίγη προσοχή γιὰ δύο λεπτά πού εἶμαι ἔδω; Πὼς ἄλλαξαν ὄλα! Θυμᾶσαι μὴ φορὰ, μὰ βέβαιον δὲν θὰ τὸ θυμᾶσαι, καὶ δὲν σφραεῖ νὰ σ' τὸ λέω νὰ τὸ θυμᾶθῃς; μὰ μὴ φορὰ με ἀνεγνώρισες ἀπὸ πολὺ πολὺ μακριά, ἀπὸ τὸ ἴσπερ τοῦ καπέλου μου, κ' ἔφραξες νὰ μ' ἀπαντήσῃς μόλις τὸ ἀναγνώρισες. Τὸ θυμᾶσαι αὐτὰ, ἔ; Ἦτον μὴ φορὰ κοντὰ στὸ φρούριο... τὸ θυμᾶσαι λοιπόν, ἔ; Βλέπεις, λοιπόν, δὲν εἶμαι δίκαιος; Μὰ τώρα ξέχασα γιὰ τὴν εἶπα ἐκεῖνο μετὰ τὸ ἴσπερ ἔξασα τί ἦτον πού ἤθελα νὰ πῶ ἐναντίον σου, κ' ἦτον καλὸ ἐπιχείρημα... Τί εἶναι; Γιατί πετιέσαι ἔτσι;

Ὁ Νάγκελ σηκώθηκε σιγά σιγά καὶ πῆγε κ' ἀνοίξε δερμικὰ τὴν πόρτα.

— Σάρα, εἶπε, στὴν τραπεζαρία σοῦ χτυποῦν καὶ σοῦ ξαναχτυποῦν.

Κ' ὅταν γύρισε καὶ ξανακάθισε ἔσκιψε κοντὰ στὴν Κάρμια καὶ τῆς εἶπε σιγά:

— Εἶχα καταλάβῃ πὼς ἐσκέπτετο ἐκεῖ κ' ἄκουε.

— Κι' ἀν ἄκουε, τί;— Μὴ γιὰ τί σκέπτεστε ὄλο ἄλλα πράγματα, τώρα; Εἶμαι ἔδω ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας κ' οὔτε μοῦ εἶπατε ἀκόμα νὰ σηκώσω τὸ βέλο μου. Ναι, ναι, μόνο νὰ μὴ με παρακαλέσατε τώρα νὰ τὸ σηκώσω! Οὔτε σκέπτεστε καθόλου τί φοβερὸ πού εἶναι νὰ φορῆ κανεὶς ἕνα χειμωνιάτικο βέλο στὸ πρόσωπο μ' αὐτὴν τὴν ζέση. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀμοιβή! Ἄ, τί ἤθελα νάρθω ἔδω! Ἄκουσα πολὺ καλά πού ζητήσατε τὴν ἄδεια ἀπ' τὴν ὑπερέτρια νὰ μποῦμε μὴ στιγμή ἔδω μέσα. Μόνο μὴ στιγμή! εἶπατε. Αὐτὸ σημαίνει πὼς εἶχατε σκοπὸ σ' ἕνα δυὸ λεπτὰ νὰ ξεμπερδέψετε μαζί μου. Ναι, δὲν σὰς κάνω παρατήρησι, μόνο εἶμαι τόσο φοβερὰ λυπημένη γι' αὐτὸ. Ἄχ, ὁ Θεὸς νὰ με φυλάγῃ!... Καὶ γιὰ τί νὰ μὴ μπορῶ ποτὲ νὰ σὲ ξεχάσω; Ξέρω πὼς εἶσαι τρελλός, πὼς τὰ μάτια σου φαίνονται σὰν τρελλά; γιὰ φαντάσον, τὸ ἄκουσαι κ' ὄλας νὰ τὸ λέν καὶ τὸ πιστεύω καὶ ὅμως δὲν μπορῶ νὰ σὲ ξεχάσω. Ὁ Νίσοεν ὁ γιαιτρός εἶπε πὼς εἶσαι τρελλός, καὶ μὰ τὸν Θεὸ, ἀλήθεια πρέπει νὰ εἶσαι πολὺ τρελλός γιὰ νάρθῃς ἔδω σ' αὐτὸ τὸ μέρος καὶ νὰ πῆς πὼς εἶσαι ἀγρονόμος. Ποτέ μου δὲν εἶδα τέτοιο πρᾶμα! Κι' ἀκόμα φορεῖς αὐτὸ τὸ σιδερένιο διατυλιδὶ καὶ αὐτὰ τὰ φοβερά κίτρινα ροῦχα, πού κανέναν ἄλλο ἀπὸ σένα δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὰ ἀποφῆξῃ ἀπάνω στὸ σῶμα του...

— Είπε ο Νίσοεν πώς είμαι τρελλός;
— Ναί, ο Νίσοεν τό ελεε ξάστερα! θές νά ξέρης ποιανού, τό ελεε;

Συγή.

Ο Νάγκελ μιά στιγμή θυθίστηκε σέ σκέψεις. "Επειτα σήκωσε τό κεφάλι του καί ελεε:

— Πήτε μου κλικρινός, Κάμμα, δέν θέλετε νά σάς βοηθήσω μὲ τίποτα χρήματα; Ξέρετε πώς μπορῶ.

— Ποτέ, φώναξε. Ποτέ, τό ἀκούτε! Θεέ μου πώς μπορεῖτε νά μοῦ πετάτε κατὰ πρόσωπον ἔτσι μὲ προσβολή μετά τήν ἄλλη;

Συγή.

— Δέν ξέρω, ελεε ἐκεῖνος, γιατί καθόμιστε ἐδῶ καί παιδεύετε ὁ ἕνας τόν ἄλλον. . .

Τώρα ἐκεῖνη τόν διέκοψε κλαίοντας καί χωρίς πιά νά ζυγίξῃ τὰ λόγια της ἔλεγε:

— Πιῶς εἶναι πού παιδεύει τόν ἄλλο; Μήπως ἐγώ; Πώς ἄλλαξες ἔτσι ἐντελῶς σέ μερικόνς μήνες! Ἐρχομα ἐδῶ γιά νά . . . Δέν περιμένω πιά νά μοῦ ἀνταποδώσης τὰ ἀσθμάτά μου. Τό ξέρεις, ἐγώ δέν εἶμαι ἀπό ἐκεῖνο τό εἶδος, νά ζητιανεύω γιά τέτοια; μὴ ἤλιξα πῶς θά μοῦ δειγνῆς λίγη κλωσάνη. . . Ἄχ, Θεέ μου, τί λυπητερή πού εἶναι ἡ ζωή μου! Θά ἔπρεπε νά ἀβγαζα ἀπ' τήν καρδιά μου καί ἄνωξ δέν μπορῶ, σέ ἀπολυνθῶ καί ῥιζνομαί στά πόδια σου. Θυμᾶσαι μιά φορά, ἔξω στό Δορύμμεναγιέβεν πού χιτώνηες ἔναι σκόλλο γιατί εἶχε πηδῆξει ἀπάνω μου; Ἦτον δικό μου λάθος, φώναξε γιατί νόμιζα πῶς ἤθελε νά με δαγκάσῃ; μὴ δέν ἤθελε, ἤθελε μόνο νά παίξῃ, κα' ὅταν τόν ἔδειρες σφύθηκε χάμω μπροστά μας καί ξάπλωσε ἀντί νά φύγῃ. Τότε ἔκλαψες γιά τόν σκόλλο καί τόν χάρδης, ἔκλαιες κρυφά, τό εἶδα μὴ τώρα δέν κλαῖς, ἀν καί. . . Μά δέν εἶναι κρυμμοίσις αὐτό; μὴ πᾶς καί νομίσῃς πῶς παρομοιάζω τόν ἑαυτό μου μ' ἕναν σκόλλο; Ὁ Θεός ξέρει τί δέν βάζει ὁ νοῦς σου, τόσο φαντασμένος πού εἶσαι τί πρόσωπο πού κίνεις; ἔννοια σου, σέ καταλαβαίνο. Χαμογελῆς βλέπω — ναί, ναί, χαμογέλασες! Μὲ περιγελῆς μπερὸς σιά μάτια μου! Ἄς τό πῶ καθαρά! Ἄχ, ὄχι, συγχώρησέ με; εἶμαι τόσο δυστυχισμένη! Βλέπεις μπροστά σου μιάν ἀπελπισμένη, εἶμαι ἀπλῶς ἀπελπισμένη, δῶσε μου τό χέρι σου! Συγχώρησέ με! Δέν ἔπρεπε νά σέ εἶχα κάνει νά δυσαρσστηθῆς τότε, μὴ ὄλην τήν ὥρα τὴ ἀσθμάνομαι πῶς δέν μπορεῖς νά ἐξήμης ἐκεῖνο τό μικρὸ λάθος μου. Ἦτον δὲ μόνο ἕνα μικρὸ λάθος ἐκ μέρους μου, ἂν σκεφθῆς καλά. Ναί, ἔκανα ἄσχημα πού δέν κατέβηκα σέ σένα ἐκεῖνο τό βράδι; μὲ φώναξες καί μὲ ξαναφώναξες κα' ἐγώ δέν κατέβηκα ἄχ, Θεέ μου, πῶς τό μετανοῶ! Μὴ δέν ἦτον ἐκεῖνος

τότε μαζί μου, ὅπως νόμιζες; εἶχε ἔρθει, μὰ τότε δέν ἦτον πιά, εἶχε φύγει. Βλέπεις τ' ὁμολογῶ καί ζητῶ ἔλεος; τί ἄλλο νά κάνω. Μά βέβαια ἔπρεπε νά τόν εἶχα διώξῃ, ναί, νά τόν εἶχα διώξῃ, ἔχεις δίκαιο, σ' ὄλα ἔχεις δίκαιο. Μά δέν καταλαβαίνο. . . Ἦποτα πιά δέν καταλαβαίνο.

Συγή.

Μέσ' στήν ἡσυχία ἀκούονταν μόνο οἱ λυγμοὶ τῆς Κάμμις καί ὁ θόρυβος πού ἔκαναν τὰ μαχαιροπήρουνα στήν τραπέζια. Ἡ Κάμμα ἔκαλοῦθησε νά κλαίῃ καί νά σκουπίξῃ τὰ μάτια της μὲ τό μαντίλι κάτω ἀπ' τό βέλο.

— Ξέρεις, ἔλεγε, ὁ κακομοίρης εἶναι τόσο καλός, οὔτε μπορεῖ καθόλου νά εἶναι κακός. Καμιά φορά χτυπᾷ στό τραπέζι καί με στέλνει στόν διάβολο, μὲ μαλώνει, λέγει πῶς τόν καταστρέφω καί εἶναι ἀλήθεια βράνασος; μὰ ἔπειτα πάλι εἶναι τόσο δυστυχῆς πού δέν μπορεῖ οὔτε νά μ' ἀφήσῃ νά φύγω. Τί νά κάνω ὅταν τόν βλέπω πού εἶναι τόσο ἀδύναμος. Ἀναβίλλω τό ταξίδι ἀπὸ μιά μέρα σ' ἄλλην ἀν καί οὔτε ἐγώ δέν εἶμαι περίρημα. . . Μὴ μὲ λυπᾶσαι; ἔχεις τήν ἀναίθεια καί μοῦ δεχόντε λήθη! Ὅχι καί ἂν εἶναι, εἶναι καλύτερος ἀπ' ὄλους τοὺς ἄλλους καί μοῦ ἔκανε περισσότερα καλά παρὰ κάθε ἄλλος, περισσότερα παρὰ ἔσεῖς. Κι' ὄμως τόν ἀγαπῶ, ναί, νά τό ξέρετε; δέν ἦρθα ἐδῶ γιά νά τόν κατηγορήσω. Ὅταν πῶς ἀπὶ καί τόν δῶ θά πῶσ οὔτ' ἄν γόνάτά του νά τοῦ ζητήσω συγχώρησι γι' αὐτὰ πού εἶπα. Ναί ὀρισμένως.

— Κάμμα, ἔλατε, μὴν εἰσατε ἀνόητη! Ἀφήστε νά σάς βοηθήσω, ἀκούτε! Μοῦ φαίνεται πῶς τῶχτες ἀνάγκη. Δέν θέτε; Δέν εἶναι ὄρατο νά τό ἀρνήσῃτε ἐνῶ μπορῶ τόσο καλά τώρα νά σάς βοηθήσω καί ἐνῶ εἶμαι τόσο πρόθυμος!

Ἐκεῖνη φώναξε σάν τρελλή:

— Δέν εἶπα ὄχι; Δέν ἀκούτε, καλὲ χριστιανέ;

— Μά λοιπὸν τί θέλετε; τῆς εἶπε μὲ ἀπορία.

Ἡ Κάμμα κἀθίσε πάλι κα' ἔπαισε νά κλαίῃ.

— Ἀκούστε, Σίμονσεν. . . ἀφήστε με νά σάς πῶ ἄλλη μιά φορά Σίμονσεν. . . κα' ἂν δέν θυμῶσῃτε θά ἤθελα νάλεγα καί. Τί νόημα ἔχει νάρθετε νά καθίστε σ' ἕνα τέτοιο μέρος, γιατί τό κίνετε αὐτό; Ἐχουν ἄδικο τότε οἱ ἄνθρωποι νά λέν πῶς τρελλαθήματα; Οὔτε ξέρω πιά πῶς ὀνομάζεται αὐτὴ ἡ πόλις, πρέπει νά καθίσω νά συλλογιστώ γιά νά τό θυμηθῶ, τόσο μικρὴ εἶναι, κα' ἔρχεστε ἐδῶ καί παίζετε κωμῶδια καί κάνετε καί τοὺς ἐντόπιους ν' ἀποροῦν μὲ τίς παράξενές σας ἰδέες! Ἀλήθεια, δέν μποροῦσατε νά βρῆτε τίποτα καλύτερο νά κάνετε; . . . Ἄς εἶναι, αὐτό δέν με μέλει, τό λέω μόνο ἀπὸ παιλιά. . . Μά ἀλήθεια, τί νομίζετε πῶς ἔπρεπε νά κάνω γιά τήν καρδιά μου; Κάνει τώρα σάν νά θέλῃ νά σπῆσῃ.

Δέν νομίζετε πῶς ἔπρεπε νά ἰδῶ πάλι τό γαιῶ; Μά πῶς, γιά τὸνομα τοῦ Θεοῦ, νά πῶ στόν γαιῶ ἀραῦ δέν ἔχω λεπτὸ στήν σέπη μου;

— Μά σᾶς τό λέω, εἶμαι τόσο πρόθυμος νά σᾶς δώσω χρήματα. Ἄν θέλετε, μπορεῖτε νά μοῦ τὰ ἐπιστρέψετε καμιά φορά!

— Ἄς εἶναι, εἶναι καί πολὺ ἀδιόφορο, ἂν πῶς ἢ ἂν δέν πῶς στό γαιῶ, ἔκαλοῦθησε σάν κεισματωμένο παιδί. Κι' ἂν πεθᾶνο πῶς θά με κλάψῃ; — Μά διὰ μιάς ἄλλαξε γνώμη, σκέθθηκε μὴ στιγμή καί εἶπε: Ἀλήθεια ὄμως γιατί νά μὴ δεχθῶ τὰ χρήματά σας; Τί ἄλλοτε καί τί τώρα; Δέν εἶμαι καί τόσο πολὺ πλουσίς, ὅστε νά εἶναι αὐτὸς λόγος. . . Ναί, μὰ ἔσεῖς τώρα περιμένετε γιά νά μοῦ τὰ προσφέρετε ἀκριβῶς τήν στιγμή πού ἦμον τόσο ταραγμένη, γιατί ἔφατε ἀπὸ πρῖν πῶς δέν θά δεχόμην. Ναί, ναί, τό ξέρω πολὺ καλά! Τό ὄπολοῖσατε ἀκριβῶς, μόνο καί μόνο γιά νά οικονομῆσῃτε τὰ χρήματά σας, ἂν καί τώρα ἔχετε τόσο πολλά. Νομίζετε πῶς δέν τό παρατήρησα; Καί τώρα πού μοῦ ξαναπροσφέρετε χρήματα τό κάνετε γιά νά με ταπεινώσετε καί χαίρεστε πού ἐπὶ τέλους θά τὰ δεχθῶ. Μά ἔννοια σας, τὰ δέχομαι καί σοῦ εἶμαι εὐγνώμων. Ἄχ, εἶθε νά μὴ σέ εἶχα ἀνάγκη. Μά νά τό ξέρετε, δέν ἦρθα σήμερον ἐδῶ γι' αὐτό, δέν ἦρθα γιά τὰ χρήματα, ἀλήθεια σᾶς λέω. Δέν πιστεύω πῶς εἰσατε τόσο πρόθυμος νά τό νομῆσῃτε αὐτό. . . Μά πόσα μπορεῖς νά στερηθῆς, Σίμονσεν; Θεέ μου, νά μὴ βάλῃ τίποτα κακῶ ὁ νοῦς σου, σέ παρακαλῶ, καί νά με πιστέψῃς πῶς εἶμαι ἐκλικρινής.

— Πόσα χρειάζεστε;

— Πόσα χρειάζομαι! . . . Ἄχ, Θεέ μου, νά μὴ χάσω τό πλοῖο! Ἦσως νά χρειάζομαι πολλά, μὰ. . . Ἦσως νά χρειάζομαι μερικὰ ἑκατοστάρια.

— Λοιπὸν καλά. Μά νά σᾶς πῶ, δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀσθάνεστε ταπεινωμένη, ἐπειδὴ παίρνετε αὐτὰ τὰ χρήματα ἂν θέλατε, μποροῦσατε καί νά τὰ κερδίσατε. Ναί, θά μποροῦσατε π.χ. νά μοῦ κάνατε μιά πολὺ μεγάλη χάρη, ἂν θέλατε. . .

— Ἄν θέλω! φώναξε σάν τρελλή ἀπ' τήν χαρὰ της γι' αὐτὴν τήν διέξοδο. Θεέ μου, τ' εἶναι αὐτὰ πού λές! Τί χάρη; Τί χάρη, Σίμονσεν; Εἶμαι ἔτοιμη νά κάνω ὄτι θές! Ἀγαπημένε μου!

— Ἐχετε ἀκόμα τρία τέταρτα τῆς ὥρας ὅς που νά φύγῃ τό πλοῖο. . .

— Ναί, λοιπὸν, τί νά κάνω;

— Νά πᾶτε σέ μιά κυρία νά κάνετε μιά παραγγελία.

— Μὴ κυρία;

— Κάθεται κάτω στήν προκυμᾶια σ' ἕνα

μικρὸ σῆμα μ' ἕνα πάτωμα δέν ἔχει κουρτίνες μὰ ἔχει καί ἀσπρα λουλούδια στὰ παράθυρα. Ὀνομάζεται αὐτὴ ἡ κυρία Μάρθα Γούδε.

— Μά εἶναι αὐτὴ ἡ. . . δέν εἶναι αὐτὴ ἐκεῖνη ἡ κυρία Στένερσεν;

— Ἐχετε λάθος. Ἡ κυρία Γούδε εἶναι βέβαια ὅς σιρᾶντα χρόνων. Μά ἔχει μὴ κινέλια, μὴ παλιά κινέλια, πού ἀπορίσσει νά τήν ἀγοράσω, καί σ' αὐτὸ θέλω νά με βοηθήσετε. . . Μά πᾶστε σπρῖν τὰ χρήματά σας, ἐν τῷ μεταξῷ θά σᾶς ἐξηγήσω γιά τί πρόκειται.

Ἐλεε ἀρχοῖ νά σκεπτεῖται. Ἀπὸ τήν τραπέζια ἔφρασαν οἱ ἄνθρωποι κα' ἔκαναν πολὺ θόρυβο κα' ὁ Νάγκελ ἐκώθετο ἀκόμα κα' ἐξηγοῦσε μ' ὄλες τίς λεπτομέρειες τὰ καλύτερα γιά τήν κινέλια. Ἡ Κάμμα δέν ἔβλεπε πῶς τήν ὥρα νά φύγῃ. Ἐνθουσιῶστηκε μ' αὐτὴν τήν μυστηριώδη παραγγελία γελοῦσε δυνατὰ κα' ὄλο ἀριστοῦσε ἂν δέν θά ἦταν καλύτερα νάλαξε λίγο τὸν ἑαυτό της, νάβηξε τοῦλάχιστον ἕνα ζευγάρι γυαλιά. Τῆς φαίνεται, λέει, πῶς εἶχε ὁ Νάγκελ μιά φορά ἕναν κόκκινο σκούφο; Ἦσως νά τόν ἔβαζε αὐτόν.

— Ὅχι, ὄχι τέτοια ἀστεία νά πᾶτε ἀλλοῦστατα νά προσφέρετε μὴ τμη γιά τήν κινέλια, νάνεβῆτε ὅς δικασίσιες εἰσασι κορόνες. Καί ἔννοια σας, δέν ἔχει φόβο νά πισωθῆτε, δέν θά σᾶς τὴν δώσῃ.

— Θεέ μου, πόσα χρήματα! Καί γιατί δέν θά μοῦ τὴν δώσῃ γιά δικασίσιες εἰσασι κορόνες;

— Γιατί μοῦ τὴν ἔχει κα' ὄλος ὑποσχρηθῆ ἔμένα.

Τὴν τελευταία στιγμή πάλι ζήτησε ἕνα χτένι ἡ Κάμμα κα' ἀνησχοῦσε πού τό φρόρεμά της θά ἦτον Ἦσως πολὺ τοῦλάχιστο. Ἄχ, δέν μπορῶ νά τό σκεπταίμαι πῶς συγχάζεις τόσο πολὺ σ' ἐκεῖνη τὴν κυρία Στένερσεν, εἶπε, δέν μπορῶ, εἶμαι ἀπαρηγόρητη. Καί ξανακῆταξε πάλι ἂν εἶχε κρυφή καλὰ τὰ χρήματά της. Τί καλὸς πού εἶσαι, πού μυθῶσῃς τόσο χρήματα! φώναξε. Καί γλῆγορα σήκωσε τό βέλο της καί τὸν φίλησε στό στήμα. Μά εἶχε κα' ὄλο στόν νοῦ της τὴν παράξενη παραγγελία γιά τὴν Μάρθα Γούδε κα' ἀρότησε:

— Καί πῶς νά σέ εἰδοποιήσω πῶς ἔγιναν ὄλα καλά; Ἄν θές, μπορῶ νά παρακαλέσω τὸν πλοίαρχο νά σφουρξῇ μερικὲς φορές, τέσσερις πέντε φορές; ἔ; ἔννοια σου, θά γείνοιν ὄλα καλά. Πῶς νά μὴ κάνω ὄτι μπορῶ γιά σένα, ἀφοῦ ἐπὶ. . . Γι' ἀκού, μὴ νομίσῃς πῶς ἦρθα σήμερον γιά τὰ χρήματα. Καί πάλι σ' ἐδραριστώ! Ἄντιο, καλὴ ἀντάμωσι πάλι!

Μετά μισὴ ὥρα, ἀλήθεια ἔκουσε ὁ Νάγκελ τὴν σφουρξίτρα τοῦ πλοίου πού σφύριξε πέντε φορές κατὰ σειρά.

[Μεταφρασ. Τ.]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

[Ἀκούσθε!]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *

— Τι θα κάμειτε στα 1911;

— Θα πεθάνω...

Είναι ίσως ανάγκη να κάμουμε μιὰ μικρή αισθηματική ἀνάλυση τῆς τραγικῆς ἀδείας σι-
χομυθίας. Ἡ ἐρώτηση τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς
ξένης ἡμερηίδας, μιὰ ἐρώτηση ποῦ ἔγινε μὲ
τὸ ἴδιο πνεῦμα σὲ μιὰ σειρά ἐπιπέκτων, θὰ
μπορούσε νὰ ἀναλυθῆ:

— Ποῦ εἶναι τὸ ἔργο τῆς τέχνης ποῦ θὰ μᾶς
δώσει στὸ χρόνο, ποῦ μᾶς ἔρχεται;

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χρηστομάνου μένει πάντα
ἡ ἴδια, σαγηνή, λιτή, χωρίς κανένα ἀπ' τὰ στα-
λίδια, μὲ τὰ ὁποῖα συνείδηζε νὰ ντύνη τὴν
ἐκφρασίην του. Μιὰ μαύρη εὐθεία γραμμὴ, συρ-
μένη ἀπάνω στὸ ἄγραφο λευκὸ χαρτί ποῦ τοῦ
παρουσίαζε μπροστὰ του ἡ Μοῖρα.

“ΘΑ ΠΕΘΑΝΩ...”

Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ ἔργο του στὰ 1911. Μᾶς
τὸ ἀπαγγέθηκε καὶ — ἀλλοίμονο! — μᾶς τῶδωκε.
“Ἔργο τέχνης! Γιατί ὄχι;” Ἡ πρόκει νὰ κινή
κάνεις τὸν ἑαυτὸ του καλλιτέχνημα, εἶπεν ὁ
Ὀσκάρ Οὐάιλντ ἢ νὰ τὸ φέρῃ. Ὁ Χρηστομάν-
νος ἀπ' τὴ ζωὴ του πᾶσιζε πάντα νὰ πλάσῃ
ἐν' ἀριστουργημα. Ἀκολουθοῦσε ἴσως ἀσυναί-
σθητα τὰ δόγματα τοῦ ποιητῆ τοῦ Ντόριαν
Γκρέϋ «Τεχνητοὶ νὰ εἴμαστε εἶναι τὸ πρῶτο
μας χρέος· τὸ δεύτερο δὲν τὸ ξέρουμε». Κι' ἐν
ἀνεκρεσίῳ τῆ ζωὴ του πᾶν καλλιτέχνημα,
αὐτοτελείωμα τοῦ ἑαυτοῦ μας, γιατί νὰ μὴν
ἀνεκρεσίῳ καὶ τὸ θάνατο, σὺν τὸ ἀνώτερο τε-
λείωσι τοῦ ἑαυτοῦ του, σὺν τὸ ὀριστικὸ καὶ τὸ
μεγάλου του ἔργο; Προνόμιον εἶτε φαντασιοπλη-
ξία τῶν δημιουργῶν, εἶναι ὅμως κατὰ τι αὐτὸ
ποῦ φάνεται σὺν παιγνίδι λέξεων καὶ ποῦ τὸ
νοιώθει βιαιεῖα καὶ δημιουργός. Γιατί αὐτὸς
καὶ δημιουργεῖ τὰ ἔργα τῆς τέχνης, δημιουργεῖ
μαζὶ καὶ τὸν ἑαυτὸ του, τὴ ζωὴ καὶ τὸ πῆρ' ἀπ' τὴ
ζωή. Τεχνητὸς μᾶζι καὶ Μοῖρα τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἄς ξαναγευθίσουμε ὅμως στὴ ζωὴ. Ὁ Χρη-
στομάνος περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐνοιώθε
τὴν ἀνάγκη νὰ συμπληρωθῇ ἀπάνω του τὸ ἔργο
τῆς Δημιουργίας. Μὲ ἀσυχρόρη ἀπροσέξια τὸν
ἐκλάσει ἡ Φύσις. Ἐπῆρε τὸν πηλὸ του στὰ
χέρια τῆς βίαιας τὸν ἐξήλωσε καὶ ἀστοργα
τὸν πέτιξε μέσα στὴ ζωὴ, σαλακωμένον κι' ἀτέ-
λειστο. Ὅμως αὐτὸ σὲ στιγμὴ δημιουργικῆς μα-

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ κ. Νισβάνου εἰς
τὴν αὐθυσίαν τοῦ «Παρνασσού». Ὁλόκληρη ἡ διήγη-
σις θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν «Νέαν Ζοὴν» τῆς Ἀλεξανδρείας.

νίας, τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς ποῦ τοῦ φύσηξε
μέσα του, ἦτον ἓνα πνεῦμα θερμὸ καὶ πλαστικόν.
Ἔνας ποιητὴς γεννήθηκε! Ὁ δρόμος του ἦταν
πρὸς τὰ περιβόλια τῆς ζωῆς. Ἀκολούθησε τὸ
δρόμο του. Μὰ μέσα στὶς ἀρμονίας ποῦ τὸν
ἔσπερε ὁ προορισμὸς του, ἐνοιώσε γρηγορῶς
πὺς ὁ ἴδιος ἦταν ἡ δυσαρμονία καὶ τὸ λείπος.
Καὶ πλασμένον νὰ δημιουργῆ ὁραϊότητες, εἶδε
πὺς πρῶτα πρῶτα ἔπρεπε νὰ δημιουργῆσθῃ, νὰ
ξαναδημιουργῆσθῃ τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ τὸν ἐξ-
αναδημιούργησε. Ὅσοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ βλέπουν
τὰ θαύματα, τὸ εἶδαν.

Ὁ Χρηστομάνος εἶχε γίνῃ ὠραῖος! Καὶ ὁ γλυ-
πτὴς ποῦ θὰ τὸν ἀνάστασε ἀπάνω στὸ μάρ-
μαρο ψηλὸ κι' ἀρμονικὸ καὶ καλίσταμο, σὺν
τὸν Ἀντίνοον, μὲ τὴν περὶφραγὴ χειρονομίαν τῆς
πιδ μεστής νεότητος, θὰ βρισκότανε περισσοτέρῳ
κοντὰ στὴν ἀλήθεια, γιατί θὰ βρισκότανε κοντὰ
στὴν αισθητικὴ ἀλήθεια, ποῦ εἶναι ἡ ἀλήθεια
τῶν ἀληθειῶν. ***

Ἐπάρχοντε ζωές, τόσο μεστὲς καὶ τόσο πλού-
σιες σὲ σχέδιο καὶ σὲ χροῖμα, ποῦ εἶναι μόνες
τους ἓνα ἔργο τέχνης. Καὶ ἐπάρχοντε πάλι ἔργα,
μὲ τόσο θερμὴ πνοὴ μέσα τους, ποῦ μοιάζουν
μόνα τους σὰ μιὰ ζωὴ, ξεχωριστὴ ἀπ' τὴ ζωὴ
ποῦ τὰ γέννησε. Καὶ δὲν ξέρω πὺς, αὐτὴ τὴ
στιγμὴ, ἀντικρίζοντας τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ
Χρηστομάνου, μὲ τραβᾶει περισσότερο ἢ πρῶτον.
ἴσως τὴ νοιώθω περισσότερο, ἴσως τὴν αἰσθά-
νομαι βαθύτερα, ἴσως μὲ συγκινεῖ πλατύτερα
αὐτὴ τὴ στιγμὴ, ἴσως ἢ σχολῆ τῆς — γιατί καὶ
κάθε ζωὴ ἀνίσχει σὲ μιὰ σχολῆ — βρισκείται πῶ
κοντὰ στὴν ἰδιοσυγκρασίαν μου, ἴσως δὲν ξέρω
τί ἄλλο, μὰ ἡ ζωὴ αὐτὴ, σὺν πλούσιαν σύνθεσιν
τοῦ ἀνθρώπινου καὶ τοῦ μοιραίου, μὲ σιαμα-
ταίει σ' ἓνα παιδικὸ ἀντίκρυσμα καὶ μιὰ ιδεο-
λογικὴ ἐνατένισιν.

Πρὶν χυθῆ ἀκόμη μέσα στὴν Ἀθηναϊκὴ
πραγματικότητα, πρὶν μᾶς ἀγγεῖξῃ καὶ μᾶς δι-
γκωνίσι καὶ πρὶν τὴν νοιώσουμε τόσο ἔντονον
καὶ τόσο ὀρμητικὸν κοντὰ μας, μᾶς ἔρχεται ἀπὸ
μακρὰ σὺν ἓνας θρύλος. Οἱ ἀρμονίες τῶν
«Ὀρχικῶν Τραγουδιῶν», φτάνουν σ' αὐτὰ
μας σὺν ἀόριστῃ κι' ἀμφίβολῃ μουσικῇ. Μαν-
τεύομε κάποιαν ἀποκάλυψιν καὶ περιμένομε.
Ἐπειτα ἔρχεται ἡ φήμη ἑνὸς νέου σοφοῦ, ποῦ
ἀνεβαίνει μὲ στερεὸ βῆμα τὰ σκαλοπάτια τῆς
ἐπιστήμης, σταλισμένος μὲ τὰ ἑλληνικὰ χρώματα
ἐνὸς ξένου πανεπιστημίου. Ἐπειτα ἔσοπα τὸ

σκάνδαλο, τὸ εἰκόλο ἐπαρχιώτικον σκάνδαλο τῆς
ἀνελεύθερης πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Γίνε-
ται λόγος γιὰ κάποιον ἐξωμότη, ποῦ ἀρνήθηκε
τὰ «πάτρια». Ἀπάνω στὸν τάφο τοῦ Βησσαρίωνος,
γιὰ νὰ χορτάσῃ τὴ δίψα τῆς σοφίας του μέσα
στὶς ἀπόστοτες βιβλιοθήκας τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ
πατέρας τοῦ ἐξωμότη, ἓνας σοφὸς, βυθισμένος
μέσα στὶς ψηλὰς φροντίδες τῆς ἐπιστήμης του,
πληγώνεται ἀδιάρκοπα ἀπὸ τὴν κατακραυγὴ καὶ
τὴν παρεξήγησιν, στὰ βαθύτερα τῆς στοργῆς
του. Τὸ σκάνδαλο οὐνεὶ σιγὰ-σιγὰ, ἀφίνοντας
πίσω του μιὰ παράξενη φαντασία Ἑλληνος καρ-
διναλίου, ποῦ προχωρεῖ, σὺν σὲ παραμύθι, πρὸς
τὸν καπτικὸ θρόνον! Καὶ ἐνῶ δὲν ἔχει κανεὶς
καλὰ-καλὰ ἐν τὸ μυθικὸ αὐτὸ πρόσωπο, ὁ σο-
φὸς, ὁ ποιητὴς κι' ὁ ἐξωμότης εἶναι σκλάβος
τοῦ Βατικανοῦ ἢ λιποτάκτης του, ἄξαφνα τὸν
βλέπουμε νὰ περπατῆ στὸ πλάι τῆς τραγικῆς
ἀδικοκρατορίας, μέσα στοὺς παραδείσους τῆς
Κέρκυρας καὶ στάξιόνια τοῦ Σεμπρούν, ποιη-
τικὸς ἀκόλουθος τῆς Ὀμορφίης καὶ τοῦ Πόνου,
ποῦ ἀδελφώθηκαν στὸ πιερότερον ἄνθος τῆς
γενεᾶς τῶν Ἀτρεϊδῶν-Βιτελσβάχων. Δὲν εἶμαι
βέβαιος ἐν κρατῶ τῆ χρονολογικῆ σειρά στὸ
ἀντίκρυσμα αὐτὸ μιᾶς φανταστικῆς ζωῆς. Μὰ
ἔχει τάχα καμιά σημασίαν ἢ χρονολογία μέσα
στὸ παραμύθι;

Ἔνα κτήνος σταλμένο ἀπ' τὴν Βιμαρμένη,

Ἡ ΣΤΗΛΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Τὴν ὄρμη τοῦ ναῦ, ἐκεῖνο τὸ φέγγος ποῦ
ἔρχεται σὺν ἀποτέλεσμα τῆς γλυκειᾶς, τῆς
ἀρμονικῆς συναντήσεως μυστικῶν βαθεῖα κρημ-
μένων — ἐπάνω σ' ἓνα κομματιὰ χαρτί. Τὸν
παλμόν τῆς ψυχῆς, σὺν δυνατὸ φτερό τῆς ἐκφρα-
σεως, ποῦ κάνει τὸν κύκλο τοῦ κόσμου, καὶ ἔτσι
γίνεται αἰσθητὸς στὸν πῆρ μακρινὸν ἀνθρώπου
τῆς Ἀνατολῆς, τῆς Λύσεως, τῆς Αἰωνίας Νύχτας
ἀκόμα, τοῦ Αἰωνίου φωτός, ἐν διάρχει. Ἐκείνον
τὸν πνευματικὸν γλυκασιὸν ποῦ ὀρει εὐεργετι-
κὸς στὸν κόσμον, παρέχοντας τὰ μεγαλύτερα καλὰ
σ' ὅσους μποροῦν νὰ τὸν ὀρματισθοῦν. Τὴν
ὑπερτίτη ἔκφρασιν τοῦ ἀνθρώπου τὴ στιγμὴ ποῦ
ἐξισώνεται μὲ τοὺς πατέρας θεοῦς — τὴν πῆρ
λαμπερή, τὴν πῆρ μεγαλοδύναμη: Ἐρχόμεθα μὲ
σάλπισμα χαρᾶς νὰ βοηθήσωμε ἀνοίγοντας τὴν
Στήλη τῶν Νέων.

Γιὰ τοὺς παλιούς ἐφρόντισε ἡ ἐποχὴ τους καὶ
ἡ τύχη τους. Τώρα πρόκειται πὺς νὰ δώσῃ
κανεὶς μιὰ θέσι, πὺς νὰ δώσῃ μιὰ στιγμὴ στὸν

ποῦ ἐφορεῖ τις ἀρχαῖες τραγωδίας — εἶναι τὰ
λόγια τοῦ Μωρίς Μπαρρές, — χετίησε τὴν Ἀδικο-
κρατορίαν σὺν προνομίᾳ μιᾶς λίμνης. Μέσα
στὴν ἐκκλησία ποῦ εἶναι ἀπλωμένο τὸ κεραιανό-
πληκτο κυκάρια, ἓνας νέος σκυρτὸς καὶ κωκο-
κωμωμένος, — γράφουν οἱ ἡμερηίδες τοῦ τόπου
— προχωρεῖ συντριμένος ἀπὸ τὸν πόνο, σκίζει
τὸ πλῆθος καὶ φέρνει τις σπονδὲς τῶν δαιμονίων
του στὸ βασιλικὸ πτόμα. Εἶναι πάλι ὁ Χρηστο-
μάνος! Καὶ σκυρτὸς φεγγεῖ πάλι, καὶ κανέναν
δὲν μαντεύει ποῦ πηγαίνει ὁ ἀποσπαστικὸς αὐτὸς
φλιμένος. . . Πηγαίνει νάνιαστῆσθῃ τὴ νεοφὴ βασι-
λισσὴν στὰ Ἡλισία τῆς Τέχνης, αὐτὴν, τὸν Πόνον
τῆς καὶ τὸν Πόνον τὸ δικὸ του. Ἀπὸ τὴν ἡλιθία
μακρὰ τοῦ Λουτσαίνου βγαίνει ἓνα βιβλίον,
ποῦ ταράζει τὴν Ἑθνοπατρίδα ψυχῆ, ἴσο καὶ τὸ
τραγικὸ βασιλικὸ τέλος. Καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ,
ἕνος μᾶζι καὶ ἱεροσουλίου, σκορπίζει τ' ὄνυμα
τοῦ Χρηστομάνου στὰ τέσσαρα ἀέρια τοῦ κό-
σμου. . .

Ἔνα πρῶτὸ μιὰ σπιθαμὴ ἀνθρώπου πᾶσι
τὴν προνομία τοῦ Πειραιῶς. Εἶναι ὁ ἀνθρώ-
πος ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὰ παραμύθια τῶν «Χι-
λίων καὶ μιᾶς Νυκτῶν». Εἶναι ὁ Χρηστομάνος.
Εἶναι αὐτός; Οἱ Ἀθηναῖοι σάββον νὰ τὸν
κοιτάξουν. Κι' ἐνῶ σάββον, φάνομαι σὺν νὰ
υψόνουν τὸ κεφάλι καὶ σὺν νὰ σάββον αὐτὸς
συγκαταβατικὰ γιὰ νὰ τοὺς ἀναγνωρίσῃ.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΥΨΑΝΑΣ

Λόγο ποῦ δὲν ἀκούσθηκε ἀκόμα, ποῦ θέλει νὰ
δηγηθῆ πράγματα καινούργια, αἰσθητικὰ ἀνα-
δεύματα ψυχῶν ποῦ ἔρχονται ὄλο κι' ἀλλοιωτι-
κῆς — πῆρ τελειοποιημένους ἢ ὄχι δὲν ξέρομε —
στὴ ζωὴ, καὶ ποῦ βλέπουν σύμφωνα μὲ ὅτι
ἐτέθη σὺν βάσις τῆς ὑπόθεσός τους.

Τὶ μπορεῖ νὰ βλαστήσῃ, ποῦ εὐγενικὸ ἀνθρώπου
μέσα σὲ μιὰ φαντασία φουρισμένη ἀπὸ τὴ χαρὰ
τῆς ζωῆς — ὅπως κάμπος, ἀπάτητος ἀπ' τοὺς
ζωντανούς χαλαστήδες, μέσα σὲ γλυκὸ καταμε-
σήμερον. Κι' ὡς ποῦ τάχα μπορεῖ νὰ ἰδῇ ἓνα
μάτι ποῦ πέφτει περιέργου, κι' ἐκπληκτο, κι' ἐλα-
φροπετούμενο — δὲν τὸ βαραίνει ἡ ἔγνοια καὶ ἡ
συγκέντρωσις — στὰ φαινόμενα καὶ στὶς ὀμορ-
φες εἰκόνας, στὰ φῶτα ποῦ ἄλλοτε εἶνε ἀφθονα
μὰ ἄλλοτε χαμηλώνουν τόσο, ὥστε νὰ φέρνουν
πίσω τους μιὰ νύχτα.

Νέσι, μὲ τις πυροαπομιμένες ψυχῆς, μὲ τις φαν-
τασίες τις γλυκονανούριστες γιὰ ἓνα μέλλον —
καθέννας σας μὲ τὰ ἰδανικά του — μὲ τὸν ταχὺ

σφυγγά μας αέλειωτης εξήμεως, με την καρδιά σας την πλαταιά που έχει θέσει για κάθε ώραίο, και καταξεί νάγκυαλιόση με τις φλόγες της τό σήματα. Άλλο σήμερα μία σελίδα μας δική σας, αλάτελα δική σας. "Ό,τι έχετε στο μυστικό, σφραγισμένο σφραγισμένο, στίχο, πεζό, σκη- νές που ζωγραφίσατε σε στιγμή εξαιρετικής ανα- τριχίας και δυνατού σπασμού της πειθό βα- θειάς υπαρέσώς σας, στείλτε τό μας. Τά «Πανα- θήναια» στοργικά θά τό προσέξουν και ύστερα με περιφάνεια θά τό ανακομήσουν σε μιά τους έκμορη γωνιά. "Όλο και τέτοια έργα, ανθρώ- πων που δουλεύουν στη σιωπή και στα σκο- τάδια, έχοντας σαν οδηγό και σύντροφο της μο- ναχικής τους ώρας τέρχης τόν προβολέα της ψυχής, νάποτελέσουν την Στήλη τών Νέων.

Οι πρώτες άνιτροχιές, οι πρώτες έντυπώσεις, οι πρώτες θαιμπές ζωγραφιές, τα πρώτα μαγέ- ματα στο άνοιγόβλεμμα της έλαστικής ψυχής — δέν έχει ακόμη σκουριάση — οι πρώτοι ρομβια- σμοί που στωάζουν με περίεργη πίκρα δίδον- τας τό σύνθημα της πρώτης ήθικής φουσκωθα- λιασιώς, — δέν είνε τέλεια, ούτε ώρισμένα ούτε καθαρά. Παρά είνε σκόρπια κι' ασύνδετα σαν τις σταξιές του ήλιου μέσα απ' τό ραϊσμένα σύγγραφο του φθινοπώρου που πια έτέλειωσε και κατεβαίνει δικά προς τη μαύρη κοιλάδα της Αθήνης σέρνοντας πίσω του τους στιχτοκίτρινους ήρωίους — πεθαμένους, πεθαμένους.

Τό πλήθος τών ιδεών που όρμη νά βγή μονο- μιώς από την μαύ και μοναχή θύρα κάνει θόρυβο και φέρνει μεγάλη σύγχυση. Η ήρεμία και ή τάξις είνε πνευματικά χαρακτηριστικά ανθρώπων που έχουν βιαιότητα τη σκέψη τους. Γι' αυτό δέν θά ζητήσουμε τέτοια φανερώματα για νά εμπούμε ένα καλό λόγο. Ίσα ίσα θέλουμε νά ιδούμε και νά μελετήσουμε την άνησυχία τών πρώτων έμπνεύσεων, τα κεκαλυμμένα των πρώτων ώρων. Μιά πνευματική πηγή στην άρχή της μαρμαί νά είνε γεμάτη προφητείες όπως οι άτμοί της μάντισσας στους άρχαίους καιρούς.

Τά «Παναθήναια» άς γίνουν ή καλή κι' αισώ- δοξη μάντισσα για τό φιλολογικό μέλλον της Ελλάδος που θά τό ιδή δλοφάνερα από πρώτα δειλιά χειρόγραφα τών Νέων της!

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ»

ΓΙΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΝΑ

1
 "Έφτασε τό χινόπωρο·
 στους κάμτους χτές τό ειλιά
 ελξε άπλωμένα τη χρυσήν
 δλόγυρα χλαμύδα,
 κι' έδέριξε μ' άδύωρητο
 δρεπάνι άνθους και φύλλα
 κι' έσοκόρπασε σ' ούρανό και γή
 μιά μαύρη άνιτροχιλά.

2
 "Η ώραία σελήνη που ψηλά
 άργά πλανιέται μόνη
 τ' δλόστρωτο τό πέλαγο
 με χάρην άσημώνει.
 Κι' ο φάρος ο περιήφανος
 σου μάλλον εκεί τό στήθη
 σαν νά νουούσε πώς περισσός
 είνε, άποκοιμήθη.

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

1 Κον Παναγιωτόπουλον ("Άργος). Δημοσιεύουμε μόνο τα δύο σας τραγουδάκια γιατί τό άλλο άδονάτιζε πολύ στο τέλος. Προσέχετε ο στίχος σας νά είνε φυσικός και καλοδεμένος σε βαθμό που ο άκουστής σας νά μη καλονοιώθη άν του διαβάσετε κάτι έμμετρο ή πεζό. Η μονοτονία της δημοκαταληξίας νά χάνεται αλάτελα στην άνεση του μέτρου και στην φυσικότητα της έκφρά- σεις. Διαβάζετε όσο μπορείτε έμμετρα έργα και προσ- έχετε πολύ ώστε ο ρυθμός τους νά γίνη βαθύτερα αισθητός στην ψυχή σας. Περιμένουμε κάτι άρτιότερο.

1 Κον Πάριον (Βερολίνον). Μέσα στα ποιήματά σας μερικοί στίχοι πολύ καλοί, άλλ' ήτο αδύνατον νά δημο- σευθούν μόνοι. Πάρτε πάλι, έστω και τα ίδια θέματα, όμως με πειθό πρωτοτυπία και με συντομία — που σε όλα τα έργα είνε τό δυνατότερο προτέρημα. Περι- μένουμε.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Άγαπητέ μου φίλε, ... 20 Δεκεμβρίου 1931

ΝΟΙΩΘΑ τον έαυτό μου παραπολύ παιδί αυτές τις μέρες. Οι γιορτές ζυγόνουν και πονθενά δέν ζυγό- νουν με τόσο γλυκό μυστήριο, σαν άληθινά ξαναγίω- σμα καρπού, όσο από χωριό. "Όλοι προστοιμαζόμαστε εδώ νά δεχτούμε, με βία και χαρές, τό μικρό Χρι- στό, με τό χρυσό στεφάνι δλόγυρα από τα ξανθά του μαλλιάκια. Ο Μπαράμπα Γιώργης μούδεξε μάλιστα στο άντικρινό βουνό τό άπόκρυφο μονοπάτι, που θά κατεβούν οι τρετές μάγοι, φέροντας τά δώρα τους τό πλούσια:

Σπύροναν, χρυσόν και λίβανον

απ' την Περούια. Ψηλοί κι' ώραίοι, με μεγάλες άσπρες γενειάδες, ντυμένοι στα χρυσά και στα βελούδα, καβα- λικούν τριά άτια, στορμένα με φανταχτερά γαλιά και, πίσω στα καπούλια τών άλόγων τους, έχουν προ- μασημένα τα σακκούλια με τό χρυσάματα. Τό άστρο που τους οδηγεί δέν φάνηκε ακόμη, γιατί δέν ζυγούσαν στο μέρι μας οι μάγοι, με θά φανή αυτές τις μέρες, κατά τό μεσάνυχτα δίπλα στην Πούλια. Κι' όλο άπάνω του έχουν καρφωμένα τά μάτια τους οι μάγοι. Αλλά λέει ο Μπαράμπα Γιώργης κι' έγω τόν άκούω μ' άνοιχτό τό στόμα και τόν παρακαλώ νά μου πη κι' άλλα, και κάνουμε τό σταυρό μας και οι δυό, κοιτάζοντας τά ούρανια και μετρώοντας τ' άστρα.

Κ' ύστερα θά μās έρθη ο "Αη· Βασίλης απ' την Καισαρεία. Τά παιδιόπουλα, που τόν άγαπούνε σαν παπ- πού, όλο κι' έτοιμάζονται νά τόν καλοδεχάτηνε και δο- κιμάζουμε όλοένα τά ντέφια και τις καρμπούζες τους.

"Αη· Βασίλης έρχεται
 Από την Καισαρεία,
 Βαστά μελάνι και χαρτί,
 Χαρτί και καλαμάρι.
 Τό καλαμάρι ν' έγγραφε
 Και τό χαρτί ν' όμιλει.

Παίρνω κι' έγω τό ντέφι και τραγουδά μαζί τους.
 — Τόν έχεις ιδωμένο, παππού, τόν "Αη· Βασίλη;
 — Άκούς! Μιά και δυό φορές; . . .
 — Και πώς είναι καππού; Πιδ γέρος από σένα;
 — Όχι! Γέρος, πολύ γέρος, εκατό φορές πιδ γέρος από μένα. Έγώ είμαι παιδί μπροστά του!
 Τά παιδάκια με κοιτάζουν, τους φαίνεται παρσίξενο και γελάνε. Έγώ άναστανάζω. Τάχα δέν είμαι παιδί; Ποτέ μου δε μεγάλωσα, ποτέ μου δέν έγινε άντρας, ποτέ δέν ένοιωσα την κριάδα τών γηραιών. Και τώρα, άνάμωσα στα παιδιά, είμαι πιδ παιδί από κείνα, γιατί τό θέλω νά είμαι και νά μένω, άντίς που αυτά λιγαρόδνε νά μεγαλώσουν.

Σου φαίνονται παρσίξενα ίσως τά λόγια μου, καλέ μου, με πάντα τά λόγια μου παρσίξενα σταθήκανε μπροστά σου, ίσως γιατί ήτανε πολύ φυσικά και πολύ ειλικρινά. Έπιδ βέβαια δέν είσ' εκείνος που θά μου πης πώς ξεμωράθηκα. Η άγάπη σου έγινε πάντα θαυμασμός για μένα, ένας θαυμασμός που τόν δεχτήκα κάθε φορά σαν άγάπη, γιατί άληθινή άγάπη είναι μοναχά εκείνη που μοιάζει με θαυμασμό. Καί μονάχα έναν τέτοιον θαυμασμό πρέπει νά δεχεται ο άνθρωπος, που σέβεται

τον έαυτό του, γιατί κάθε άλλος δέν στέκει στη φρόση και την εδγένεια τού ανθρώπου.

"Ο Μπαράμπα Γιώργης με βλέπει που σου γράφω, νοιώθει τη χαρά μου και μου λέει:

— Κάποιο άγαπημένα παιδί θάχης άφσαι στην Άθήνα.

— Ναι, τού λέω, τίποτα δέν άγαπώ στον κόσμο σαν αυτό.

— Νά σου ξήση, νά σου τό χαρτί ο Θεός! μου ξαναλέει ο άγαπός γεροντάκος.

Κ' ύστερα με κοιτάει άν ξη ή γερόντισσα ή αν από- θινε. Δέν μπορεί νά καταλάβη ο Μπαράμπα Γιώργης άλλες άγάπες, όσο απ' την άγάπη της γερόντισσας και τού παιδιού. Με τί φταίει! Κι' ή άγίατη θέλει γήμα- σμα και σπουδή, για νά μās ξετιλίξη όλα της τά πλάτα, και χειριέεται νά γίνη κανένιας πολύ σφοδρής για νά μάθη νά άγαπή οσ' άξίζουμε ν' άγαπηθούν στον κόσμο και νά ν' άγαπήση με όλες τις άπόκρυφες δυνά- μες της ψυχής του, που μένουμε νεκρές στα περισσό- τερα στήθια.

Μά ξεχάσα τό μικρό Χριστό και τόν "Αη· Βασίλη. Με τό καλό νά τους δεχτούμε. Ομά μās φέροντε γλυκά, σφραγίστες, λιχουδέματα και χαρές. Η Κινρά Γιώρ- γιανη σφραγισμένη από τόρι τό καλή μας, έτοιμά- ζει τό τηγάκι για τις τηγανίτες και κάθε πρωί χώνει κι' από ένα καρδί στη στήθη της γυλιπούλας μας για νά την παχύνη, ως την παρμονή τού Χριστού. Ράφει και κανούργιες φορεσιές για τόν Μπαράμπα Γιώργη και τά παιδιά της, απ' τό ροβίχο που ήρκανε στον άργα- λειό της. Και γλυκοκοιτάζει που και που τό γέρο της, για τις καλές μέρες παθούνα. Κι' ο Μπαράμπα Γιώρ- γης χαμογλάει κι' άντίς και κοκκινίζει. "Υστερα γιού- ζει και μου λέει:

— Καλά θά ήτανε νά ελγες και τού λόγου σου κοντά τη γερόντισσα, ήμέρες που μās έρχονται. Τι νά κάνωμε όμως; Ο Θεός κομναντάει!

Έγώ κοιτάζω απ' τό παραθύρι ως τόσο την ψυχο- παίδα του, που άνασέφνει νερό απ' τό πηγάδι, δείχνον- τας με τά λυγισματά της όλες τις χύρες τού κορμού της και μούρχει νά της τραγουδήσω κάποιους στί- χους απ' τόν Άνακρέοντα.

«Μήν τραβίξες μακρυνά μου, κοπέλλα μου, βλέποντας τ' άσπρα μου μαλλιά. Δέ βλέπεις πώς ταιριάζουμε και στα μπαουκέτα, τά κόκκινα τραντάφυλλα άνακατωμένα με τους άσπρους κρίνους;»

Γλυκειά ώρα! Έχτές χιόνισε. Σήμερα ο "Ήλιος έλωσε τά χιόνια, κι' ή Γης φανερώθηκε γεμάτη νέα πρασινάδα. Έτσι μου φαίνεται πώς τρανιέει ξανά ή ζωή μου κι' έτοιμάζεται νά ξαναβίση μέσα στα χιόνια.

Έλα νά σε φιλήσω, καλέ μου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ Άσοφος

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Άργάριπτελη», Στεφάνου Βεργουδάκη

ΚΑΤΗΝΤΗΣΙΣ κίπως σαν σνήθειε εδώ εις την Έλ- λάδα αι ποιητικαί συλλογαί να βγαίνουν κυρίως τό φθινόπωρον. Δέν ήμπορώ άκόμη νά βεβαιώσω, άν τούτο πρέπη νά τό αποδώσωμε εις την αιμαλάταιν ιδεών, ότι τό φθινόπωρον επιδρά εις την ψυχήν μας,

κραιάς εινε φυσικόν ότι διά ύστεροδύσαν εις την σύγχρονον φιλολογικήν ζωήν. Αι δυνάμεις των έξεδουόντων πώς νά συγκρατήσουν την έθνικήν των ύπόστασιν και ή έλευθέρια πρόοδος των κατακρατείται υπό των συνθηκών του περιβάλλοντος. Έντεθεν ηγιάζει ή αντίγκη του παντηρητικού πνεύματος με το όλοτον τό Όρθόδοξον Πατριαρχείον του Φαναριου διοικεί την εκκλησιαστικήν και εκπαιδευτικήν ζωήν του έθνους μας. Και μόνον υπό την στενήν αυτήν συγκράτησιν των αρχαίων μας προνομίων ήτοι και εινε δυνατόν νά συγκρατηθή το καθεστώς από πίσης βίαις πολιτικής πρως παρολίπιαν και άφορισίαν.

Υπό τοιούτους όρους ή πνευματική μας πρόοδος εινε όπισθοδρομημένη, όσον και άν το έλληνικόν στοιχείον άποτελει την πνευματικήν ύπεροχήν της Τουρκίας. Απο το έλευθερον βασιλείον της Ελλάδας εινε άλήθεια, ότι έπνευσε μία άρροσερά αύρα. Έκει έξαθάμισαν όλίγον την έθνικήν μας πολιτίαν κληρονομίαν από άρκετήν ακόνην και μούχλιαν που έσφύρουναι μακροί χρόνοι δουλείας, ένα βυζαντινόν πνεύμα σχιλαστικισμοϋ και μία παλιά καταστρεπτική τάσις νά μη μεταγγίζομεν το άρχαίον πνεύμα και την άρχαίαν γλώσσαν εις την σύγχρονον ζωήν μας, αλλά τοίναντίον νά ανίγομεν την ζωήν μας κατασκευάζοντες άρχαίωνα σχεδιάσματα. Έκει μετά την Φαναριωτικήν φιλολογίαν του Σούστον και Ραγκαβή ή Έπανησιακή ποιησις — γέννημα της άνωγενήσεως — κατορθώσασε νά άρκετήσθ την έθνικήν ψυχήν εις τά βυαίλεια της Τέχνης. Και τώρα ή άνηχος κομηρολογία της καθαρευούσης ύπεχώρησε. Τώρα ή ποιησις έμπνέεται έθνικά ιδεώδη της έλληνικής γής και θαλάσσης, ελιδύει εις την ψυχήν του λαου και τραγουδεί τους πόνοϋς, τις χαρές του, τά παρτηύθια του. Και με όλα αυτά ζητεί νά δημιουργήσθ ίδιικών της μέλλον, που νά της άνήκει.

Μά ή Πόλις μας όταν μετά την άλωσην έπεσαν το Έπιοδρόμιον και αι φιατρία και όταν άφανίσθησαν έστω και οι μέτριοι ποιηταί των που έψαλλαν τάς νίκας των Ηρασιών και Βενέτων και αννέθηον τάς θρησκευτικά των ήματα εις τάς μεγάλας λιτανείας περίξ των τειχών της Πόλεως, ή Πόλις μας έφεινε άπώσις. Και μόνον εις πανηγύρεις των εκκλησιών, εις εορτάς σχολείων και εις ιδιωτικά συμπόσια απέμειναν οι Ιεροψάλται και οι γραμματοδιδάσκαλοι, οίκτροι διάδοχοι της ποιήσεως, εις την ταλαίπορον φυλήν μας. Ακόμη και εις τον δέκατον έννατον αιώνα ή φιλολογική κατάσταση της Πόλεως από άπόψεως λαϊκής μορφώσεως και δημιουργικού πνεύματος πολύ όλίγον παραλλάσσει. Ο βυζαντινός τρίβων έχει την αυτήν μεσαιωνικήν μορφήν και ή Τουρκική λογοκρισία κρατεί εις άπόστασιν πάσαν φιλολογικήν κίνησιν που γίνεται στας Αθήνας.

Μόλις ή τελευταία δεκαετία δεικνύει σημεία νά άρκενίσσως. Και όσοι ήσθάνοντο ρυθμόν, ύφος και άλήθειαν γλώσσης, ήρχισαν νά διακινασατοϋν διά τον καταύθηρον σχολιαστικισμόν της Πόλεως. Εινε άλήθεια ότι εις την εορτήν της εκκοσμοπενταετηρίδος του Έλληνικού Φιλολογικού Συλλόγου ερχεν ο Ψυχάρης καταβή από τό Παρίσι και ερχεν ελθρονειθή τά είδωλα των λογογυτών. Αλλ' ή μελέτη εκείνη έπέρασεν όσαν παραδοξολόγημα άσήμμετο. Η αισθητική της Πόλεως ήμιάζε τάς ήθρηκιάς άσπίδας που συνίσταντο από έτά βωδεινά δέματα. Ένα όμως πράγμα παμνηρηθή. Ότι οι άρχαίοι διδάσκαλοι του Έθνους — όπως ονομάζοντο — ερχαν μόν τον ίδιον κατάσταγγον βυζαντινισμόν, ερχαν την μόρφωσιν των νεκράν από κάθε επίδωμον του άρχαίου πνεύματος και του άρχαίου

κάλλους, αλλ' ερχαν ζήλον νά διδάξουν και ερχαν τυπικήν έλληνομάθειαν μεγάλην. Αργότερον όταν ή παιδείσις έγινε πλέον πρακτική και πλέον πραγματογνωστική, έπαισε πρως την έλληνομάθειαν και ο ζήλος του μανθάνειν και ο ζήλος του διδάσκειν. Οι περισσότεροι από τους καθηγητάς ήσαν άδειοι και εις την καρδιά και εις τό κεφάλι. Μά έλευκή φρασπολογία και μη άβίασιος οησις αντικατέστησε τά πάντα.

Τότε ένα τυπεινό περιοδικόν ή «Φιλολογική Ηχώ» ήρχισε νά εκδίδεται στην Πόλιν μας από την μακροτίσσα Αλεξάνδραν Παπαδοπούλου, από τον Γιάννην Γρωπάρη και από τον Νίκον Φαληρέα που άκολουθώσε διαφορετικόν δρόμον από τό συνειθισμένα περιοδικά. Ήρχισε μιά μικρά εξέλιξις πρως νάισθητικήν και ένας μικρός χαλαρός σ' αυτά τά σίδηρα της καθαρευούσης γλώσσης. Τότε ένας κύκλος έσχηματίσθη από την κυρία Σοφίαν Σπανοΰδη, από τον Βασίλειοΰδη, από τον Ροντάκη, από τον Δεμασκηνόν και από τον Γεωργιάδη με νέαν αντίληψιν γλώσσης και αισθητικώς. Εις δέ την παλιάν δημοσιογραφίαν έπαύθηζε νέας δημοσιογράφος ο Κωνσταντίνος Σπανούδης με πολύ νεωτέραν αντίληψιν και νέον γλωσσικόν συναίσθημα. Εινε το πρώτον έξόπνημα της Πόλεως. Απο τότε ή επικοινωνία Πόλεως και Αθηνών άρχισε νά γίνεται. Και όταν στας Αθήνας διελαλήθη ο μαλλιαρισμός, εδρεν άμεσον έδαφος στην Πόλιν μας νά φυτευθή, έπειτα από των φρεβρόν κατήγορον που εχε φθάση ή διδασκαλική μας μόρφωσις. Ο Ψυχάρης και ο Πάλλης ερχαν καταρτίσθ τότε προπαγάνδον υπό τον τίτλον του «Αδελφάτου» και ο μαλλιαρισμός εδραιώθη στην καρδιά του σχολιαστικισμού. Κεφαλή του νέου άδελφάτου εκηρύχθη ο Ιατρος Φωτιάδης διά την θαυμασίαν μελέτην που έγραψε περί της μητρικής γλώσσης και σύμβουλοι, ο κ. Φωτίλης γράμας μερικά δράματα, και ο κ. Γιάνγκας Τανταλίδης εκδόσας τά λυρικά του.

Ο σχολιαστικισμός του Βυζαντίου εις αυτά άπαντοϋσε και αρχάς με ελθρονείας, αλλ' όταν ήσθάνθη ότι ο έχθρός συνεννοείται εύκολα και παρσούρει τους νέους, τότε έκήρυξε τον άγώνα. Μερικοί όμως από την νέαν σχολήν έκήρυξαν ότι εινε πολύ άπότομος το δρόμος των μαλλιαρόν και προκαλεί άδικους επιθέσεις χωρίς όρθως και δικαίως νά καθορίξη το ζήτημα. Ημεϊς εξητήσαμεν τότε με τό δύηγημα «Τό μόνον ταξείδι της ζωής μου» — τό όποϊον και άργότερα άνεδημοσιεύθη εις την «Πρόδοϋν» — νά δείξομεν πώς εινε δυνατόν νά γράψομεν την λαϊκήν γλώσσαν χωρίς νά παραλλάξομεν τό φηγογολογικόν και τυπικόν μέρος έτσι ώστε νά άποξενώνεται άνευ λόγου από την άρχαίαν. Και όταν άργότερον έξεδώκαμεν τάς «Βικόνας» έπροσπαθήσαμεν υπό τό ίδιον πάλιν πνεύμα νά γράφομεν δλην την άνέλιξιν της μέσης και νεωτέρας λογοτεχνίας εις έξ έπιστολάς γραφείας χάριν των συμπατριωτών μας άντι άλλου προλόγου. Διότι πρσ παντός έπρεπε νά γίνη καθαρά διάκρισις της δημοτικής γλώσσης άναπισσομένης και της μαλλιαρής ή όποία κατασκευάζεται κατά τους κανόνες των τοπικισμών εις τά διάφορα μέρη.

Έπίτοε όμως Ανεπηύθη φανατισμός και ο φανατισμός δέν καλοβλέπει. Αλλ' υπό τό νέον εκείνο έλευθερον φήσημα τό έλληνικόν πνεύμα της Πόλεως ήρχισε νά κινασατοϋν μερικάς έθνικάς εικόνας. Ο Πανταξής έδημοσίεσε τά τραγούδια του Βλάμη, ο Απαστολίδης ήρχισε νά γράφη ελευθερώτερα, ο Σημιριώτης έξέδωκε τά «Μαύρα Κρίνα» και κάτι άλλα ώμορφα ποιηματαία, ο Πορφυρογέννητος έγραψε με δύναμιν τις «Παμαλαγές» ήμεϊς εγράφαμεν τις «Φαναριώτισσες

Κυράτες» εις ήθρογραφίας, ο Ακροθαλασσιτης έξέδωκε της «Πινελιές», ο Γεωργιάδης μερικά ρεαλιστικά διηγηματαία, ο Πίντζας τον «Γάμον της Πεντάμορφης» και άλλου τινες άλλα. Εσχάτως δέ ο Σαντοριναίος, ο Μελαχρινός, ο Μπεκές και ο Τώνης Χρησιδής έγραψαν με τό ίδιον πνεύμα. Όσον δέ και άν ο «Νουμής» εις τά άρθρα του και ο Ψυχάρης εις τά «Μήλα και Ρόδα» ενεδάρουνε πολλά έξ αυτών δέν φράινονται ήρωις τά περισσότερα έξια σαβαροϋ λόγου. Ούτε όταν πρσ πέντε έτών συνεστήθη νέον σοματείον «ή Τέχνη» με πρόεδρον τον κ. Φωτίλην και με σκοπών καθαρός λογοτεχνικόν, ούτε τότε παρήχθη κάτι έξιον. Το «Τίμοσιτι» του κ. Δωμπεουάκη, ή «Νίτσα» και τό «Δίχος άερογιάλι» του Φωτίλη έπως και μερικά δράματα του κ. Καλεύρα δέν εινε προορισμένα νά ζήσουν.

Εκείνο τό όποϊον λείπει από την πνευματικήν παραγωγήν της Πόλεως εινε ή αυβαρά μόρφωσις εις την άρχαίαν έλληνικήν φιλολογίαν. Μερικά πολύ ελαφραί γνώσεις της ξένης φιλολογίας και ίδις της γαλλικής δέν εινε όλόου άρκεταί. Η νεωτέρα έλληνοτεχνία πρέπει νά βυαζεται επί μεγάλης έλληνομαθείας και νά διαλλάσσεται επί της άρχαίας διαγωγής και αισθητικής με δλην την σύγχρονον ζωήν και τό νέον αίμα. Ο δέ λόγιος της Πόλεως δέν έδειξαν ούτε έκατοντάσαντον ούτε άληθινήν και δυνατήν μόρφωσιν. Έποφελούμενοι της έλλείψεως αυτής οι καθηγηταί της καθαρευούσης έξοδοϋσιν ορητορείαν δλόκληρον εις την άνάγκην της άρχαίας γλώσσης. Αλλά ποιος δημοτικιστής διημιρυσθήτησε τοϋτο; Αυστηρώς έσοκοφάντησαν άκόμη περισσότερον. Κατήγγειλαν εις την άκαλοσίαν, που διευθύνει την εκπαίδευσιν, πάντα νεωτερίζοντα μαθητήν, διδάσκαλον και έφορον έν ονόματι των Ιερών και των πατρών! Έδημιουργήσαν τό πλήθος με πλείστας χάλκεις της γλώσσης φανατισώδεις και ήνάγκασαν την εκκλησίαν τους μεν νά ύποβάλη εις όρκον πίσσεως, τους δέ νά διώξη ως άθεϊστικούς. Όπως πάντοτε γίνεται, οι τελευταίοι αυτοί ήσαν οι εύφροστεροι, οι έμβριθέστεροι, οι καλύτεροι. Και ή Πόλις μας διά κάμποσα χρόνια έσταμάτησε.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟΝ

Δραματική φιλολογία — Ένας νέος Γερμανός ποιητής

Αν ήσως ειναι υπερβολική ή ιδέα ότι εις την Γερμανίαν δέν ήκμασε άκόμη έως τώρα μία γνήσια δραματική τέχνη, έν τούτοις ειναι άναμφισβήτητον ότι από την σύγχρονον γερμανικήν θεατρικήν παραγωγήν λείπει έντελώς σχεδόν ο καθαυτό δραματικός χαρακτήρ. Η αξία και αυτών των ώραιών δραματικών ύποσχέσεων του Χάουπμαν, που διεφύσθησαν τόσον άπογοητευτικά, ειναι περισσότερον εις την ψυχολογικήν άνάλυσιν των προσώπων και την άριστοτεχνικήν παρστάσιν του περιβάλλοντος, παρότι εις την δραματικήν πλοκήν και σύγκρουσιν. Τά θεατρικά έργα του βιεννέζου Αρθούρου Σνίτσερ ειναι ώραιοι, πνευματώδεις διάλογοι, χωρίς όμως σκηνηκήν κίνησιν και δράσιν, ο Όφμανστυλ άπομένει και εις τάς δραματικές συνδέσεις του πάντοτε ο λυρικός ποιητής, ο Λουδβιγ Τόμα, με δλην την επιτυχίαν της «Ηθικής» του και την αξίαν που έχει τό έργον αυτό ως κινωνική οάνυρα, ειναι μάλλον ήθογράφος και στας σκηνηκάς δομαίς του παρδ δραματικές δημιουργός. Δίο τρεϊς άπορχαί του Σνίτκεν προβίδουν ήρκετήν δραματικήν φλέβα, αλλά πνίγονται εις την υπερρομαντικήν όμί-

γλην και ο έκτακτος λυρικός τεχνίτης Μύξ Δάουτενδαί όταν ήθέλανε νά δώση τελευταίως δέγμα και της δραματικής του ικανότητος, έξέτισε εις άκαλοσθητοϋς μυθιστορικές περιτετείας. Προσάθεμα δραματοποιήσεως μεσαιωνικών χρονικών, ιστορικών υπό την έποχήν της Αναγεννήσεως, τό έξωτικόν, τό φανταστικόν με θέμα ως επί τό πλείστον τον έρωτισμόν, που άνησυχεί ένα στενόν κύκλον της συγχρόνου κοινωνίας, ειναι ή πραιρα όπου στρέφεται ή δραματική έμπνευσις των σημερινών θεατρικών συγγραφέων της Γερμανίας, χωρίς νά ήμιαρη νά εχη μίαν άπήχησιν εις τό ευφύτερον κοινόν και νά κινήσθ ένα ζοηρόν ενδιαφέρον έξω από τάς στενάς φιλολογικάς κλίμας. Κάποιον ήθροβον έξω από αυτάς έχουν κάμει βέβαια τά θεατρικά έργα του Φράνκ Βέντεκιντ, όμως και αυτός ή θύροβος δέν ήρείλεται στην δραματικήν ή ποιητικήν αξίαν των, αλλά εις την βίανασον εκκεντροκότητά των και εις τών κινικά έρωτικόν των χωρητήρα.

Μέσα εις μίαν τόσην ασισμότητα και ξερότητα της θεατρικής παραγωγής ήτο άπύμενον νά θεωρηθή ως μέγα γεγονός ή έμφάνισις ενός έργου έχοντος όλα τά στοιχεία του δράματος και όλα τά προσόντα που ήμιαροϋν νά συγκινήσουν τό μικρόν και μέγα πλήθος. Η «Ποις και Πατριδα» (Glaube und Heimath), όπως λέγεται τό δράμα αυτό, που έξεδόθη και πρωτοπαρσάθη κατά τάς αρχάς αυτού του έτους, έκαμε άληθινήν κατάκτησιν εις τά γερμανικά και αυστριακά θέατρα, και ο Τυρολέος συγγραφέυς του Κάρολος Schönlher έχαιρετίσθη από τον πρωσσικόν ίδιος τύπον ως ο άνωμενόμενος ποιητής του γερμανικού έθνους.

Η «τραγωδία» αυτή «ένός λαου», όπως ονομάζει τό έργον του ο ίδιος συγγραφέυς, ειναι πράγματι ένα γνήσιον θεατρικόν έργον. Η ζωτανή εξέλιξις της δράσεως, ή δραματική πλοκή των γεγονότων, ή συντομία και ζωηρότης του διαλόγου, ή καλή διαγραφή των περισσοτέρων προσώπων ειναι προσόντα που άναγνωρίζονται και από εκείνους, οι όποίοι άποδίδουν την καταπληκτικήν επιτυχίαν του έργου μάλλον εις την έξωτεροκήν του θεατρικότητα, εις την άρκετήν δόσιν αισθηματικότητος, ή όποία ενεργεί τόσον άσφαλώς στο πολύ κοινόν, και εις τό θέμα, που έστω και άκουσίως του συγγραφέως κινεί τό έργον νά φαίνεται ως δράμα με σκοπόν. Διότι τό έργον ειναι ή τραγωδία μιας οικογενείας στα βουνά του Τυρολου κατά την έποχήν της άντιμεταρρυσμιακής κινήσεως εις την Αυστρίαν, όταν οι χωρικοί που ήσπάζοντο τό λουθηρανόν δόγμα έδιώχοντο από τό πατριον έδαφος. Εις τον ήρωα του δράματος τίθεται τό πρόβλημα: ή νάρηθ ή την πίστιν του ή νά εκπατριώθ ή. Και αυτού έπάνω πλέκονται δραματικά αι τρεϊς πράξεις του έργου. Η μοίρα που κυνηγεί τον χωρικών Ροτ και την οικογένειάν του εκπροσωπείται με τον άξιωματικόν του καθολικού αυτοκράτορος, όλαί αι άνθρωπίνα καιία ζωγραφίζονται σιούς καθολικούς χωρικούς, και τον έλεον του θεατοϋ τον κινούν οι δικόμονοι ήπαδοί του νέου δόγματος. Έξ αυτού και ο ένθροισιασμός του προτεσταντικού προσωικού τύπου και αυτού άκόμη του Κάίτσερ, που λημονοϋντες ότι την ίδίαν στιγμήν εξαγκάζουν αυτοί τους Πολωνούς νά εκπατριωθούν, χειροκροτούν μαζί με τάς δραματικές σκηνάς του έργου του Schönlher και τάς αισθηματικές του φράσεις, με τάς όποιας έξυμνείται ή άγάπη και ή προσκόλλησις στο πατριον έδαφος.

Ητο φυσικόν ή κριτική του καθολικού τύπου νά μη δείξη τον ίδιον ένθροισιασμόν διά τό δράμα. Μαζι με τάς άντιρρήσεις, που ήγέρθησαν από καθαρώς αισθητικήν άποψιν διά την υπερρήσιον γενικώς της καλλι-

τεχνικής αξίας του έργου, ηρόθη και η πολιτικοδημοκρατική διαμερείωσις της κληρονομίας μερίδος. Έφθισαν μέτροι τού να κατηγορήσουν τόν Schöcherl πως ανέγραφε ένα μυθιστόρημα και πως έκλεψε τήν ιδιότητα από ένα παλαιόν δράμα. Τό δράμα αυτό έξείταθη και έπαύθη υφάς τής ημέρας έδω από Μόναχον. Και άπεδείχθη ή ενόχως τού θέματος, άλλ' άπεδείχθη επίσης και τό ότι ες τήν τέχνην δέν έχει τόσην σημασίαν τό θέμα όσον ο τρόπος τής διατυπώσεως του. Έξλος πάντων ο ποιητής τής Πίσσεως και Πατρίδας έγινε ο φιλολογικός ήρωας τής ημέρας και συγκεντρώνει διά τήν όραν τό μεγαλύτερον ενδιαφέρον τού γερμανικού κοινού. Αύτοι είναι και διηγηματογράφος συνήθεια και πρό ήμερών, ένθ' ένας κληρικός όμιλούσε ες μίαν δημοσίαν αίθουσαν τού Μονάχον έναντίον τού δραματός του, υφάς ες άλλην αίθουσαν έδίδίμζε μυστικός από τας ιστορίας του. Ήσαν όλοι μικρά καλλιτεχνήματα, άλλα και φρεσκά, άντλήμένα από τήν ζωήν τών χωριών τού Τυρόλου και διηγημένα με καλλήν αλατιστότητα, ίσως όλιγον τι τραγείον, με άρκετόν χιούμορ, άλλα και με κάποιαν χροιά άνεπιματωσότητας. Και κατά τούτο ή τέχνη τού Schöcherl υπολείπεται τών ες τό ίδιον είδος άριστοτεχνήτων τού περιήρτου Βαυερου συγγραφέως Λούδβιχ Τόμα, διά τό νέον έργον τού όσίου θά γίνη λόγος άλλην φοράν.

ΘΑΝΟΣ ΒΑΡΚΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΖΩΗ

«Αίτια των Έλληίδων»

ΕΙΝΕ άρκετές ημέρες που έόρτασε σερνά τήν επίσημη έμφάνισι των. Λίγοι δημοσιογράφοι, λίγοι καλλιτέχναι, — ζωγράφοι και γλύπται, — λίγοι συγγραφείς, και οι κωφές τού «Λυκαίου». Αβρύταται θανασμοί, αέ όρατές έμφράσεις, έφραζόμεζαν από τό στόματι τών ποιητών, που έλάμβαναν σάν εχέμασι άντιάλλαγμα άγιστό τούτ' και γλυκίσματα από τις ιδιότητες τού Σολλόγου. Τό καρδένιο πάτομα άντηχόσε από έλαφροειδήματα, και σχήματι βιαστικών ποδιών, μαφροσάσια, έφραίνοντα μιά στιγμή κι' έγίνοντο μέσσι στήν κίνησι. Όμιλοι, όμιλοι στα τραπέζια τού Χόλ, — καθένας και καθένα με τόν δικόν του άνδρωπον και τό φίλο. Όμιλίες εφημερες, με χιμηλή τί φωνή — χωρίς τό θόρυβο τών συνηθειών έπισημοποιών. Οι δουλειά τών Καλών τεχνών, ένα εθνεγνικό μυστήριο, μίαν ανεπιματωσάν έμφροσίαν, μίαν γαλήνην γλυκειάν, άταλόφτερην, άπλάσαν στις αΐθουσας τού Λυκαίου, που άλαλάζουν και βούζουν σάν μελισσόνας στήν κάθε συζήτησιν τών Κυριών.

Είδαν και τήν έκθεσι οι Ξένοι μας με τά καλλιτεχνήματα τής Φλωρά-Καρσβία, τής Γεωργαννί, τής Τσίλερ, τής Νουαυαύτου και άλλων, που δέν τις έχο πρόγεις. Κι' άκόμα είδαν τά άρτια εθνεγνικά παρατετάσματα με τις πρώσινες γυφάντες από κισσοές — καίτι έργα μεγάλης όπομονής και καλαισθησίας τών γυναικών ζωγράφων μας — και τήν άρχαία επίπλασι τής βιβλιοθήκης τού Λυκαίου. Δέν θά μιλήσω γιά τήν τεχνική έκτέλεσι αυτών τών επίπλων. Ούτε γιά τήν διαφορά που έχου μετώ τούς στήν έκφρασι τής γουμμής και τής πινελιάς άκόμα, άφού δέν τό έδούλευσεν όλα ή ίδια καλλιτέχνης. Γιατί αισθητικώς έτσι ήταν ομοιά. Μιά που έπρόκειτο γιά παραστάσεις άρχαίες τού ίδιου καιρού, να άφήσουν μιά κωρία — τήν πιο καλλιτεχνική που θά έφριξαν όσες εινε επί τών άποφάσεων — να τά αναλίθη. «Ώστε σήμερα ή βιβλιοθήκη τού Λυκαίου τών Έλληίδων να παρουσιάξη σύνολον

έργασίας, έκφρασιν ένός και τού αΐτου χειριού, έκτέλεσιν καλλιτεχνικήν μιάς άντιλήψεως. Επί τέλους. Είπα. Τό κριμα, τό αισθητικό αυτό κριμα ός τό έχου δες έδοικαν ψήφον ες τήν ιδέα — μιάς τέτοιας κομμιατιστής έργασίας. Έδω πρόκειται γιά κάτι άλλο. Γιατί ν' άρχισουμεν από τήν άρχήν. Από τις άρχαίες παραστάσεις, από τά άρχαία άνάγλυφα, από τά άρχαία σχέδια. Γιατί να ζούμε με τό αΐτιον αναμίσχημα αΐτου τού παρελθόντος, άφού έχουμε παρόν, κι' άν δέν έχουμε, άφού επί τέλους έχουμε μίαν σκέψιν που μπορεί να δημιουργήση ένα παρόν. Όλη ή Έλλάς κοιτάζει να ζωθή, να σβυσθή από τήν ιστορίαν τού συγχρόνου κόσμου, έξ αιτίας μιάς ημέρας διζής της, που δέν τήν έχει, που δέν μπορεί να τήν άποκτήση. Μιάς ημέρας χαρακτηριστικής τού «σημερι». Και τώρα εμείς, οι νέες γυναίκες, οι πνευματικώτερες, οι έργατικές, με τήν δύναμι τής κατωκτισσεως και τής έπιβολής — κι' εμείς πτω. Άντι να ζητήσουμε τήν πηγήν τής δουλειάς και τής φαντασίας στήν ήμεραν μας τήν θαρπήν, τήν άχροματίστην, τήν άδικαν από έργα, στήν ζωήν μας που ρεει όκνά, γιατί δέν έχουμε τήν δύναμι να ταχθούμε τόν παλμό της εμετές οι ίδιοι. Οι άγροί μας, τά σπύρια μας, οι άγορές μας, ή άσθησις τού κόνου και τής χάρας, ποίνε άλλούται από άλλους, οι άνήγκες και οι συνθήκες, ή βιοπάλη κι' ή ματαιοδοξία τής έποχής, που ψευτολάμπει, καθημερινά μιάς δίνου δλο και νέες σύγχρονες εισόδες — μιά που να τις δοθιμε. Περιφρονούμε τήν σκιά τού έαυτού μας — κι' όμως άξίζει πολύ, γιατί εινε ή σκιά μας ή σημερινή. Κ' ότι σημερινό, μά και ή πιο μικρή εικονίτσα, εινε κολύμπι. Μάλιστα γιά τό μέλλον, που θά θέληση να μιάς μελετήση — και δέν θά μιάς βοή ποιθενά. Σε μίαν άνωκαρξία φρικτή θά βυθισθή ή Έλλάς τού εικοστού αΐωνος, που τήν άποτελοδν δλο κι' άδύνατοι, χαρτένοι άνθρωποι.

Πρό έτών καλλιτεχνική σχολή, με διευθυντήν τόν αισθητικόν κ. Μιχαηλίδην, είχε έργασθή μοναδικά μέσα στις Αθήνας. Είχε άρχισή από τά άρχαία έλληνικά σχέδια, μόνο και μόνο γιά να πάρη κατά σειρά τις έποχές και να φθάση βαθμυδόν ες τή σημερινή και να σταθή περ' εκεί. Οι κωφές τού Λυκαίου άντι να έξακολουθήσουν από τό σημεριον έκείνω, συνεχίζοντας τό καλό έργο τής σχολής, που έκλεισε από τήν άδιαφορίαν τών Έλλήνων, άρχισαν πάλι από τήν άρχή. Πάει. Είμαστε προσωπιθοφόροι όλοι. Η θανάσκουμε από παρελθόν, ή δέν θ' άνήσκουμε σε καμιάν έποχήν. Άνθρωπον σημερινόν θέλω. Δότε μου άνθρωπον τέτοιον, κι' έγώ με τό ίδιο κορμί μου να θρέψω τό καρμίν του — που θά πυρώση τό σίδερο γιά τά έργα τά σημερινά.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

Η ΜΟΔΑ

ΠΩΣ να χαρακτηρίση κανείς τήν τάσι τής επίδειξης που έχου τώρα τελευταία οι Έλληνίδες μας. Να βγαίνου στό δρόμο φανταχτερά ντυμένες, με ζωήματα χιμητά, φορητόμενες με χίλια δυό στολίδια, με καρδόνια από 'δω που καταλήγουσιν σε φούντες, κι' από 'κει με κάτι τσάντες μικρούς σάν σακουλία, κεντημένες με ποδίες και με τριτίρι και με μετέξ, είτε κατισκευασμένες από πρόστυχα βελούδα κι' από άλλα παληποράγματα.

Γι' αυτό σήμερα θά ειπώ δυό λόγια γιά τήν άμφίβισι τού δρόμου, που εινε κι' αυτή μιά μεγάλη τέχνη. Έδω λίγες ξεύρουσιν τήν άπλην κομψότητα και τήν άριστοκρατική έμφάνισι. Όσες εινε από εθνεγνική καταγωγή, κι' έχου τήση σε αληθινά έλληνικών άρχοντικών κόσμον, και οι άλλες — που έτιχη, συνδυά-

Φόρεσι νιφρετικώς από τάχα πρώην

Φόρεσι από μάτσο βελούδο

ζοντας τήν έμφυτην αισθητικήν ύξυδέρκειαν με τήν καλλιτεχνικήν μόρφωσι, να εινε οι γυναίκες οι έξαιρετικές. Όμως αυτές που βγαίνουσι στις δυό κατηγορίες εινε πολύ λίγες, κι' έτσι οι άλλες, οι άκαλαισθητες, οι στολισμένες σάν να πηγαίνου να έκτεθούσιν σε κανένα χωριάτικο παζάρι — άπομένουν ένα πλήθος. Κάννοντες κανείς ένα γύρο στους περιπάτους, στις πλατείες και στους κεντρικούς δρόμους τών Αθηνών, νοιώθει άμέσως τό άρρωστο, τό άπολίτιστο γούστο τών γυναικών μας. Όσο άξίζει έκείνη ή όδός Σταδίου με τά ηλεκτρικά της που δείχνου σάν χαρτένια τά

δυνατότητάι φορέσασιν κι' άκόμα δείχνου σάν μαθημένα όρνίθια τά κερύθια τών Έλληίδων με τά όλόρθα ταυτοίσι και τούς δόλοφους, φουσκωμένους με σήματα, φούζους.

Όμως έδω δέν πρόκειται να μεταήται τις άσχημίες μας. Και δέν θά τις δυνάμωσι καθόλου, άν δέν ήξερου πως έτσι τις αδοθανόρεθη βαθύτερα. Κι' αυτό εινε όλα. Να αδοθανόρη τó άσχημο που έχουμε γιά να μπορούμε με τις σχετικές περιτηρήσεις να έλθουμε από δρόμο τής καλαισθησίας. Εινε τόσο άπλό, κι' ένα χρησιμομένο φως τόν λαύει σερνά — ίδιο τό φως ένός βυθιστολόγου δειλιού. Οι δικαίες λάμπεις — γυναίκες, θεοφείς, γερμάες αββάδεια και νρενιά — τά πολυτάλαια στολίδια, τά ζωήματα που φωνάζου από μιά ώρα μαζωρά, δέν πηγαίνου στις γυναίκες τής Έλλάδος, ποδών προφήτες νιφές στις σενές κι' άπολαύτατες γλυκίδες — βασιλίσσες και θγατέρες τού λαού, όλες τό ίδιο σχέδιο, τήν άκαρξίαχη γουμμή.

Κι' ούτε ο οφρατός μας, ο ξάντερος αΐτιον σάν μάτι παιδιού, κι' ούτε ο κάμπος μας ο δόλασπατος με χίλια φορετά ζωλοόδια, κι' ούτε τά βουνά μας ποδών σάν γουμιστά άποκομυθή τόνα διαλα σάλλα στυής γλυκούς άνεπιμένους ήρωας, που χίνονται άμφορύτερα ύα και γέφυι ή ήμφοι, — μιά τίποτι, τίποτι δικό μας δέν θέλει τό φορητόμενο ντύσιμο στήν γυναίκα. Όλα έχου με τήν άκτιστή έμφροσί τους να μεγαλώνου τή χροί της κάθε μορφής, να τή δείχνου σάν λαμπερό πετρώδι. Γι' αυτό σε αλαίσι τόσα απλό όπως ή φούσι μας, ή εισόσι πρέσει άκόμα πιο άπέρυτη — όμοι με τά άρχαίτικωνά θεμέλια τών Αθηνών τού παλιού καιρού.

Τότε ή Έλλάς θά έχη Έλληνίδες και στήν εμφάνισι, — σάν ξυνογεύισουμε όχι στή γουμμή και στο σχέδιο άπότομα τών άρχαίων γυναικών, με στήν καλαισθησία τους τήν άσθησι και άπείραντη. Σήμερα έχουμε γυναίκες, όχι παιδιά τής Νουαυαύ: — άλλα άντιφραγματα τής γαλλικής έφρημερης κατωκτισσεως μόδας, που όλο κωλά άνήσκου, άλλα σκαλωφίτες άσχημες γιάτι εινε άταίριαστες με τό πλούσιον που είπα, και κινούνται με ξένη φροχή.

Στους βρετές οφρατούς, στις σκατινές χόρες, στα μαφροκαπνισμένα δρακοντόσασια άνάμια, στη βροχή και στή όμίχλη και στή βία τής ζωής και στή βία τού θανάτου — έκεί πηγαίνει κάθε παρξένο και πολύπλοκο, κάθε που γυαλίσει και θραπώνει και σκαλβόνει τό μάτι. Τό μάτι, που σνειθομένο στήν καταχνιά, θέλει σπάθα γιά να ξεφρασθή. Όμως μόνο έκεί. Έδω τό φως μας, όλο μας γύρω, ή φροχή τού τόπου μας, ποδνε σάν μιά γυάντια κεταλούδα νιφροζωμην που χαρίζει φως και στις πέτρες, ες γίνη όδηγήτρια σε μίαν άπλήν, έλεύθερη, άπλην άνόζωμην περιβολήν.

Τόσα κι' άλλα τόσα θά μπορούσι να ειπώ άν ήξερου πως θά ξεφραίξου τό πρόστυχο κορμυδι γυράτι που έχου μεσαι μας και με τούς τόνους του ρυθμίζει τήν αισθητική μας.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΙΣ τήν «Κενία» ο κ. Γαβριήλ Μονό δημοσιεύει άνεκδότους έπιστολάς τού ποιητού Βεραγγέρου προς τόν Μισελέ. Ες μίαν έξ αυτών με χρονολογίαν 7 Μαΐου 1853 ο ποιητής γράφει προς τόν Ιστορικόν Ξεούρτε, ότι ο Δασίδ νε' Ανξέρ έγώρισε και επί τέλους ξαναείδε τό άτελειό του, που δέν ήμπορούσε να τήση μακριά του. Θά πιστέψετε ότι ες τήν Αθήνα, (θέλει βέβαια να ειπη στο Μισολόγγι, Σημ. Π.) όταν έπήγε να έπισκεφθή τό μημείον τού Βότσαρη, έφρήαν άκρω-

τηρισμένον και σκεπασμένον με ἀγκάδια, τὸ χειρωμένο πρόσωπον τοῦ παιδιοῦ, ποῦ ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος; τὸ θαυμάσιο μυστικὸν ἔργον ποῦ τὸ εἶχε κίσει δώρον εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ναι, πὺς περιποιούνται οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες τ' ἀριστουργήματα τῆς τέχνης. Πὺς τὸ ἴδιον εἶδος, ὁ ἴδιος οὐρανὸς παράγουν ἀνθρώπων; τὸσον διαφορετικοὺς; Τί ἡ εἰμάςτε εἰς τὸ ἔτος 2000;

Δὲν ἤξευρον ἐν τῷ εἶναι οἱ ἄλλοι λαοί, ἀλλ' ἡμεῖς καθὼς φαίνεται δὲν θὰ ἔχωμεν ἀλλάξει καὶ πολὺ, ὅσον ἄρουρ τὴν περιποίησίν μας πρὸς τ' ἀριστουργήματα τῆς τέχνης.

Απὸ ἄλλους τοὺς ἀστρόνομους καὶ μαθηματικούς περιμένεται με ἀνοικτησίαν ἢ πλήρης κατασκευὴ τοῦ μεγαλυτέρου τηλεσκοπίου τοῦ κόσμου, τὸ ὅποιον κατασκευάζεται εἰς τὴν πόλιν Κεμπέκ τοῦ Καναδά. Ἡ κατασκευὴ πλησιάζει πρὸς τὴν τελειώσιν. Τὸ τηλεσκόπιον αὐτὸ ἐσχεδιάσθη ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Σλόζκοπ κατὰ τὸ 1907. Ἐὰν ἐξοδὸς τῆς κατασκευῆς προσέφερεν ὁ πλοῦσιος γαιοκτήμων τοῦ Καναδά κ. Παῦλος Μιρμάν, 800 χιλ. φρ. στοιχίζουσι μόνον τὰ μηχανήματα, ποῦ θὰ βοηθοῦν τὴν περιτροπὴν τοῦ κολοσσίου τούτου τηλεσκοπίου.

Τὸ μαζὸν τριαντάφυλλον, τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καιρὸ ἔθεορεῖτο ἀδύνατον νὰ παραχθῇ, καλλιεργεῖται τὴν εἰς τοὺς κήπους ἐνὸς κηπουροῦ τῆς Πετροπόλεως. Τὸ χρώμα τοῦ τριανταφύλλου αὐτοῦ εἶναι βαθύτατον· τὸ ἄρωμά του θαυμάσιον διατηρεῖται δὲ ἡμερῶν καὶ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν του 4-8 ἡμέρας. Ἡ τιμὴ του ἐννοεῖται ὅτι εἶναι μεγάλη. Οἱ πλοῦστοι τῆς Πετροπόλεως πληρώνουσι τὸ καθένα 30 ρούβλια.

Οτι ὁ ἥλιος ἐξοικετὶ μεγάλην ἐπίρροσιν ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἀλήθεια ἐπιστημονικῶς. λέγει μία Ἀγγλικὴ ἐφημερίς, ἡ ὅποια εἰς τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἐπίσκει καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ἀγγλων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οἱ ἀνδρες ἔχασαν τὴν σοβαρὰν ἀκαμψίαν των καὶ οἱ νέοι εἶναι θεατρικώτεροι ἀπέναντι τῶν γυναικῶν. Εἰς δὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐφερινοῦ θερμοτάτου θεοῦ ἀρεῖονται αἱ ἀπεργίαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ αἱ ταραχαί.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ"

Α' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Δεκεμβρίου 1911.
Θέμα: Τοπίον φθινοπωρινόν.

Β' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Ἰανουαρίου 1912.
Θέμα: Σκηνὴ ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἢ τῆς Πρωτοχρονιάς.

Γ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 28 Φεβρουαρίου 1912.
Θέμα: Τοπίον χειμωνιάτικον.

Δ' Διαγωνισμός. Προθεσμία 31 Μαρτίου 1912.
Θέμα: Πορτραῖτο.

Τὴν προκήρυξιν τοῦ Διαγωνισμοῦ βλέπε εἰς τὸ τεύχος τῆς 15 Οκτωβρίου 1911.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σ. Ο. Κύριον. Μαθητιῶν ἀκόμα. Σεχάστε το αὐτό, ἵσως μορφέσθε νὰ γράψετε καλύτερα. — Δ. Το. Κρήτην. Διαβάσετε, διαβάσετε, διαβάσετε. Καὶ ὅταν μετὰ τὸ διαβασμὸν ἐπιμύσῃ τὸ γούστο κλπ., ξαναδοκιμάσθε. Ἄς μὴ σὰς λυθῇ, θὰ εἶναι γὰρ τὸ καλὸ σας. — Ε. Π. Ἀθήνας. Ἔχει δικαιώματα καὶ ἡ καθαρὸν σου. Δὲν τὴν ἀποκλείαμε, ἐνὸς ὑπάρχον ἀνθρώπου ποῦ τὴν

γράφουσι. Ἐνα περιοδικὸν εἶναι καθρέπτης τῆς νεοματιῆς ζωῆς τοῦ τόπου του. Ἀδελφὸν εἶναι ἡ ἀκὴ μας ζωῆ; διττὴ, ὡς ποῦ νὰ ἐπικρατήσῃ ἢ πὺς θνητῆ, ἢ ἀληθινῆ. Ἔως τότε θὰ πηγαίνουν οἱ δύο πλάι-πλάι, σάν ἀδερφές. — Ε. Ε. Ἀθήνας. Ἀποῦ δὲν προφθάσθε διὰ τῆς 31 Δεκεμβρίου, προσπαθήσατε νὰ προφθάσθε τοὺς ἐπομένους: 31 Ἰανουαρίου, 28 Φεβρουαρίου κλπ. Φωτογραφικοὺς διαγωνισμοὺς θὰ ἐξακολουθήσωμε τακτικά.

Ο Λ Ι Γ Ο Σ Τ Ι Χ Α

Ἐντὶ τοῦ διπλοῦ τεύχους τῶν Χριστουγέννων θὰ λάβουσι οἱ συνδρομηταὶ μας, μαζί μετὰ τὸ ἀπλοῦν τεύχος, καὶ τὸν «Θρίαμβον» τοῦ κ. Ροδοκανάκη, εἰς ὡραίαν ἐκδόσιν τῶν «Παναθηναίων».

Ἡ συνέχεια τῆς μελέτης «Τὸ Μειδίωμα τῆς Ἀθήνας» ἀναβάλλεται διὰ τὸ ἐρχόμενον τεύχος.

Ἑλλανδόδικος ἐπιτροπὴ διὰ τὴν προτομήν τοῦ Σολωμοῦ εἶναι οἱ κ. κ. Γ. Ἰακωβίδης, Ἀριστοτέλης Ζάχος, Κ. Δημητριάδης, Παῦλος Νιρβάνης, Κίμων Μιχαηλίδης. Ὁ κ. Ζάχος ἀπουσιάζει δι' ὀλίγας ἡμέρας, καὶ ἡ ἀπόφασίς τῆς ἐπιτροπῆς θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές τεύχος.

Ἡ «Φιλαρμονικὴ» τοῦ Καίρου ἔδρασε ἐφέτος καὶ τριήμερον δραματικόν. Κατὰ τὴν πρώτην παράστασιν πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἐδόθη τὸ μονόπρακτον δράμα τῆς συνηγίας τῶν «Παναθηναίων» κυρίας Δημητριάδου. Ἐπαίξαν αἱ κυραὶ Νίνα Λάνης, Μάρικα Κοργιάνα καὶ οἱ κύριοι Μάρκος Ἰατροῦ, Καλογερόπουλος, Περ. Σταματιάδης. Μετὰ τὴν παράστασιν τριῶν μουσικῶν—βιολί, βιολοντσέλο καὶ πιάνο—ἀπὸ τοὺς κυρίους Γ. Πεντάκη, Γ. Χέλμην, Σαντίνην. Αἱ φιλολογικομουσικαὶ αὐταὶ παραστάσεις θὰ ἐπαναληφθῶσιν καὶ εἰς τὸ τρίτον μήνα.

Εἰς τὸ «Λύκειον Ἑλληνίδων» προαγγέλλονται διαλέξεις μετὰ μικρὰς συναυλίας.

Ἐορτὴ ἑλληνικὴ τοῦ Λυκείου ὄρθουσι ἡ ἡμέρα τῶν Φώτων. Θὰ κοπῇ ἡ πῆξτα καὶ θὰ χορφεύουσι χοροὺς ἑλληνικοὺς μετὰ ἐκδόσιν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς. Ἡ ἐορτὴ θὰ τελειώσῃ μετὰ κἀτὰ ἀπόροπτον, ἀπὸ τῆς ἀραιοτέρας ἐκπλήξεως, τῆς ὅποιας θὰ ἠδύνατο νὰ παθῇ κοινὸν ἀληθῶς ἑλληνικόν· λέγει ἡ «Ἐφημερίς τῶν Κυριῶν».

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τραγούδια τοῦ Βερνζέρο, μετὰφρ. Λεων. Ραζέλου. Ἀθήναι τυπογρ. «Ἐστία» Μάισονερ καὶ Καργαδοῦρη δραχ. 1.

Τίτλοι, Πρωτότυποι Ἐργασίαι, Μελέται Ἐπιστημονικαί, Ἐπιστημονικὴ Λογία, Σπήλιου Θ. Χαράμη ὑφηγητοῦ τῆς Ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Ἀθήναι τυπογρ. Κιῶτη.

ᾨδές, ποιήματα Γερμα. Σπαταλά. Ἀθήναι τυπογρ. Βερνιανίτη, δρ. 1.

Ἀγγάμπελη, ποιήματα Στεφ. Βερνιανίτη. Ἀθήναι, δραχ. 1.50.

Εἰκόνες ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλήν. Ἱστορίας. Ἀθήναι Σύλλογος Ἀρτεμίων Βιβλίων, δρ. 1.

Les Olympiennes, poèmes, Alek Skouffo. Paris Sausot, fr. 3.50.

Byzantinische Zeitschrift τόμος 20, τεύχος 3 καὶ 4, Leipzig 30 Νοεμβρίου 1911.

Μουσική:
Bergause pour piano par D. Naoum.